

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV TRANSLATOLOGIE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jakub Herák

**Převod prvků jazykové expresivity při simultánním tlumočení
(na francouzsko-českém materiálu)**

Linguistic Elements of Expressivity in French to Czech Simultaneous Interpreting

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucí své práce, prof. PhDr. Ivaně Čenkové, CSc., za cenné rady a doporučení, jež mi v průběhu psaní této práce poskytovala. Bez jejího vedení by tato práce vznikala mnohem déle a s většími těžkostmi.

Dále bych rád poděkoval všem, kteří se účastnili mého experimentu, tj. tlumočnickům, konzultantkám a účastníci pilotního výzkumu. Jejich komentáře a připomínky byly velmi zajímavým zdrojem inspirace a poskytly mi cenný „pohled zvenčí“.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24. srpna 2015

Bc. Jakub Herák

Abstrakt

Cílem této teoreticko-empirické práce bylo popsat změny, k nimž dochází při převodu prostředků jazykové expresivity při simultánním tlumočení politických projevů z francouzštiny do češtiny. V úvodní části práce popisujeme současné poznatky výzkumu v oblasti vyjadřování jazykové expresivity v politických projevech, následně se zabýváme procesem simultánního tlumočení s cílem vymezit možnosti převodu expresivních prostředků mezi francouzštinou a češtinou. V empirické části práce provádíme nejprve kontrastivní analýzu originálních francouzských a českých politických projevů, následně tytéž francouzské projevy porovnáváme s jejich tlumočenými verzemi a konečně provádíme srovnání tlumočnických výkonů s originálními českými texty. Na základě vlastní metody hodnocení dle předem nastavených kritérií docházíme k závěru, že při tlumočení z francouzštiny do češtiny dochází ke snížení míry expresivity.

Klíčová slova: expresivita, emocionalita, subjektivita, simultánní tlumočení, politický projev, politický diskurs, kontrastivní analýza

Abstract

The central focus of this Master's thesis was to describe the ways the elements of linguistic expressivity used in political speeches are transformed in French-to-Czech simultaneous interpreting. In the introductory part of the present thesis consists, we provide a summary of previous research into means of expressivity in political speeches, which is completed by a description of the process of simultaneous interpreting. By this means, we intend to define possibilities of transfer of expressive elements in French-to-Czech language combination. The second part consists of an in-depth contrastive analysis of original French and Czech political speeches followed by a comparison of the former with their interpreted versions. In a third step, we compared the original Czech speeches with interpretations. Using our own methodology, we assessed obtained data and came to the conclusion that in French-to-Czech simultaneous interpreting expressivity rate decreases.

Key words: expressivity, emotionality, subjectivity, simultaneous interpreting, political speech, political discourse, contrastive analysis

Obsah

ÚVOD.....	8
1. EXPRESIVITA	10
1.1. TEORETICKÉ VYMEZENÍ EXPRESIVITY	10
1.2. DĚLENÍ PROSTŘEDKŮ EXPRESIVITY PODLE ROVIN JAZYKOVÉHO SYSTÉMU	12
1.2.1. Lexikální prvky	13
1.2.2. Mimojazykové prostředky.....	14
1.3. DĚLENÍ PODLE VÝSTAVBOVÝCH ROVIN VÝPOVĚDI	14
1.3.1. Aktualizace na I. rovině	15
1.3.2. Aktualizace na II. rovině.....	15
1.3.3. Aktualizace na III. rovině.....	16
1.3.4. Aktualizace na IV. rovině.....	17
2. POLITICKÉ PROJEVY	18
2.1. RÉTORIKA	18
2.2. LINGVISTICKÁ DEFINICE POLITICKÝCH PROJEVŮ	19
2.2.1. Prvky rétorického stylu v politických projevech	20
2.2.2. Prvky publicistického stylu v politických projevech	21
2.2.3. Prvky odborného stylu v politických projevech	21
2.3. PŘEHLED JAZYKOVÝCH PROSTŘEDKŮ POLITICKÝCH PROJEVŮ	23
2.3.1. Rétorické postupy.....	23
3. SIMULTÁNNÍ TLUMOČENÍ.....	27
3.1. PROCES.....	27
3.1.1. Model Danici Seleskovitchové	27
3.1.2. Model A. F. Širjajeva	28
3.1.3. Model Daniela Gila.....	28
3.1.4. Syntéza modelů	29
3.2. ROLE VŠEOBECNÝCH ZNALOSTÍ PŘI ST	30
3.3. PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY V TLUMOČENÍ	31
3.3.1. Typologie překladatelských postupů	32
3.3.2. Transpozice.....	32
3.3.3. Modulace.....	33
3.3.4. Ekvivalence.....	33
3.3.5. Adaptace.....	34
3.4. STRATEGIE PŘI SIMULTÁNNÍM TLUMOČENÍ.....	34
4. DOSAVADNÍ VÝZKUM V OBLASTI EXPRESIVITY PŘI ST	36
4.1. MARIE FORMÁNKOVÁ.....	36
4.2. DIPLOMOVÁ PRÁCE LUCIE LAMPEROVÉ.....	37
4.3. DIPLOMOVÁ PRÁCE ALEŠE BURGETA.....	37
5. VÝZKUMNÁ OTÁZKA A HYPOTÉZY	38
6. METODA	40
6.1. ÚVODNÍ POZNÁMKA	40
6.2. PROBANDI	40
6.3. POPIS EXPERIMENTU	41
6.4. ZPŮSOB HODNOCENÍ MÍRY EXPRESIVITY.....	42

6.5. KONZULTACE	45
7. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	46
8. ANALÝZA ORIGINÁLNÍCH PROJEVŮ	47
8.1. POPIS FRANCOUZSKÝCH PROJEVŮ	47
8.2. POPIS ČESKÝCH PROJEVŮ	48
8.3. KONTRASTIVNÍ ANALÝZA	49
8.3.1. <i>Lexikální prostředky</i>	49
8.3.2. <i>Syntaktické prostředky</i>	54
8.3.3. <i>Parajazykové prostředky</i>	57
8.4. KVANTITATIVNÍ ANALÝZA	58
9. PILOTNÍ VÝZKUM.....	62
10. ZÁKLADNÍ VÝZKUM	64
10.1. PŘEVOD EXPRESIVNÍCH PROSTŘEDKŮ	64
10.1.1. <i>Převod lexikálních prostředků</i>	64
10.1.2. <i>Převod syntaktických prostředků</i>	68
10.1.3. <i>Převod parajazykových prostředků</i>	70
10.2. ADICE.....	71
10.2.1. <i>Lexikální adice</i>	71
10.2.2. <i>Adice na syntaktické a textové úrovni</i>	72
10.2.3 <i>Adice na parajazykové úrovni</i>	73
10.3. KVANTITATIVNÍ ANALÝZA	73
10.4. NÁSTIN TYPOLOGIE POSUNŮ	76
10.5. POROVNÁNÍ TLUMOČENÍ S ORIGINÁLNÍMI ČESKÝMI PROJEVY	78
11. KONTROLNÍ VÝZKUM.....	80
12. DISKUZE.....	84
ZÁVĚR	86
RESUMÉ.....	87
SUMMARY	88
POUŽITÁ LITERATURA.....	89

Použité zkratky

ST – simultánní tlumočení

JC – jazyk cílový

JV – jazyk výchozí

DVH – projev Václava Havla na zahájení konference Komunikační strategie v éře terorismu

DMZ – projev Miloše Zemana na Tereziánské tryzně

DFH – projev Françoise Hollanda v rámci společného vystoupení s německou kancléřkou a španělským předsedou vlády

DFH-x – úryvek x z projevu Françoise Hollanda

DMV – projev Manuela Vallse před Národním shromážděním

DMV-x – úryvek x z projevu Manuela Vallse

An – tlumočník číslo n – z hlavní výzkumné skupiny

An-x – úryvek x z tlumočení An; je-li číslo x vyjádřeno římskou číslicí, jedná se o adici

Bn – tlumočník číslo n – z kontrolní skupiny

Bn-x – úryvek x z tlumočení Bn; je-li číslo x vyjádřeno římskou číslicí, jedná se o adici

C – expresivita citová/emocionální

H – expresivita hodnotící/postojová/názorová

L – expresivita na lexikální úrovni

S – expresivita na syntaktické/větné/textové úrovni

P – expresivita na parajazykové úrovni

E – celkové skóre expresivity

Úvod

Tato teoreticko-empirická práce, jak již název napovídá, se zabývá expresivními prostředky využívanými v politických projevech a možnostmi a způsoby jejich převodu při simultánním tlumočení z francouzštiny do češtiny.

Expresivní prostředky jsou součástí naší každodenní mluvy. Vše, co říkáme, v sobě nese jistou dávku našeho osobního hodnocení, postoje či emocí. Pokud vyjadřujeme své vlastní pocity či názory, máme téměř neomezené možnosti vyjádření. Problém však nastává, máme-li vyjadřovat osobní postoje někoho druhého. Právě to však mají v popisu práce tlumočníci.

Úkolem tlumočníka je věrně převést nejenom obsah sdělení, nýbrž i jeho emocionální „zabarvení“ a celkově záměr řečníka. Tlumočník však působí ve dvou různých jazykových a kulturních společenstvích zároveň. Objevuje se tedy otázka, jak má vědět, jakým způsobem má tento nelehký úkol provést.

Při výuce simultánního tlumočení jsou studenti nabádáni k tomu, aby expresivní prostředky při tlumočení do češtiny nivelizovali. V naší práci se pokusíme zjistit, zdali se tato instrukce zakládá na objektivních faktech. Zároveň se v práci zaměříme i na druhou stranu této instrukce, tzn., zdali se jí tlumočníci řídí i v praxi a jakým způsobem tohoto cíle dosahují.

V první části práce proto uvedeme současný stav poznání problematiky expresivity, politických projevů a možností převodu expresivních prostředků při simultánním tlumočení. Na základě takto získaných poznatků budeme formulovat hypotézy o tom, jakým způsobem tlumočníci budou při převodu expresivních prostředků postupovat. Při formulaci hypotéz budeme vycházet z předpokladu, že ve způsobech vyjádření subjektivních postojů řečníka panují mezi francouzštinou a češtinou určité rozdíly.

Hypotézy následně ověříme pomocí empirického pokusu, z jehož výsledků vyvodíme závěry o skutečných postupech, jež tlumočníci při převodu expresivních prostředků využívají. V diskuzi poté výsledky interpretujeme a formulujeme závěry, které by měly mít co nejširší platnost.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Expresivita

1.1. Teoretické vymezení expresivity

Termín *expresivita* označuje soubor prvků jazykového systému, pomocí nichž mluvčí vyjadřuje svůj citový vztah nebo osobní postoj ke sdělované skutečnosti. Expresivní prostředky nemusejí nutně vyjadřovat osobní vztah daného mluvčího, ale může se jednat o prostředky zobecnělé. (Zima, 1961: 5)

Expresivitu je možné chápat jako složku vyjádření, jež v kombinaci s objektivní (denotativní) složkou dotváří kompletní význam vyřčeného. Expresivitu lze popsat pomocí opozice *s nociónálností*. Nociónální jazykové jednotky jsou takové, které vyjadřují pouze tolik, kolik je zapotřebí na objektivní vyjádření věcného, logického obsahu (Mistrík, 1985: 80), případně lze nociónální prostředky popsat jako takové, jež vystihují naše poznání skutečnosti. (Bečka, 1992: 18–19) Expresivní jsou podle autora naopak ty způsoby vyjádření, jež obsahují také sdělné prvky nenociónální, tedy např. výše uvedené citové vztahy nebo postoje mluvčího. (op. cit.: 18–19)

Expresivitu lze popsat rovněž pomocí funkcí jazyka podle Jakobsonova modelu (1995: 78–82). Autor v něm usouvztažňuje šest hlavních aktérů řečového aktu (*mluvčí, adresát, sdělení, kód, kontext a kanál*) se stejným počtem jazykových funkcí (*emotivní, konativní, poetická, metalingvistická, referenční a fatická*). Za neutrální je podle autora považován takový typ jazykové komunikace, při níž mluvčí klade důraz především na obsah a kontext promluvy. Jakobson dále uvádí, že vyjadřuje-li mluvčí svůj citový postoj (ať již kladný, či záporný) k adresátovi nebo předmětu promluvy, převažuje funkce expresivní (resp. podle autorovy terminologie *emotivní*). (Jakobson, 1995: 78)

Expresivní prostředky se objevují především v mluveném jazyce, a to zejména ve spontánních projevech. (Zima, 1961: 5) Podle autora se v této oblasti projevuje tendence tvořit nové expresivní významy slov a řidčeji tvořit i nová slova. Jako důvod preference expresivních výrazů nad neutrálními v mluveném projevu uvádí snahu řečníka upoutat a udržet pozornost posluchačů či je přesvědčit a získat.¹ Zima ve svém pojetí chápe expresivitu jako výraz, jehož základním jazykovým rysem je *nápadnost* v systému jazyka, a to formální i významová. Základem expresivní složky slovního významu je podle Zimy nejenom emocionálnost, nýbrž i volní úsilí mluvčího, projevující se ve snaze po novém, zvláštním, neotřelém, aktualizovaném vyjádření. (op. cit.: 108)

¹ Tato snaha je rovněž charakteristickým rysem politických projevů, viz kapitola 2. Politické projevy

Rovněž Kerbat-Orecchioni (1980: 70-71) říká, že mluvčí má při popisu okolního světa, tj. při výběru lexikálních a syntaktických prostředků, možnost volby mezi *objektivním* a *subjektivním* projevem. Využije-li objektivních prostředků, projeví tím snahu upozadit svou individualitu. Naopak přikloní-li se k použití subjektivních jednotek, dává tím najevo hodnocení skutečnosti a zároveň zdůrazňuje, že on sám je autorem tohoto hodnocení. Autorka dále poznamenává, že kritéria toho, zda některou jazykovou jednotku lze považovat za subjektivní či nikoliv, nejsou přesně vymezená:

„A la différence des termes objectifs, dont la classe dénotative a des contours relativement stables, celle des termes subjectifs est un ensemble flou : l'appartenance d'un x à la classe des professeurs, des célibataires, des anciens combattants, ou même des objets jaunes, est admise ou rejetée plus unanimement (...) que son appartenance à la classe des imbéciles, ou des beaux objets.“ (Kerbat-Orecchioni, 1980: 71)

Snaha odlišit prvky vyjadřující citový vztah mluvčího ke skutečnosti od prvků, jež popisují jeho osobní názor či hodnocení vedla některé autory k vydělení emocionality jako speciálního případu expresivity (např. Mistrík, 1985: 80). Z tohoto názoru vychází i Bečkovu dělení na expresivitu *citovou* a *apelovou*. (Bečka, 1992: 57–58)

Citová expresivita podle Bečky vyjadřuje citový vztah mluvčího,² apelová expresivita je vyjádřením jeho vůle. Ve spojitosti s citovou expresivitou je nutné uvést, že téměř každá věta je provázena různou mírou citového výrazu. Podle Bečkova názoru (op. cit.: 197) se osobní city vyjadřují v projevech soukromého rázu a v projevech veřejných je přípustná míra jejich vyjádření velmi omezena. Naopak apelovou expresivitu má výpověď v případě, když jejím prostřednictvím mluvčí vyjadřuje svou vůli adresovanou vnímání.

Soubor prostředků, jež mluvčí může využít pro vyjádření svých emocí, názorů, postojů apod., zahrnují někteří zahraniční autoři, např. již citovaná Kerbat-Orecchioni (1980) či Bourkhis (2004), pod širší pojem *subjektivita*. Do něj Kerbat-Orecchioni (1980: 70 a násl.) zahrnuje na jedné straně tzv. *subjectivèmes* « *affectif* » et « *évaluatif* », které odpovídají pojetí expresivních prostředků tak, jak je popisují citovaní čeští jazykovedci. Na druhé straně do kategorie subjektivních jednotek jazyka řadí rovněž deiktické výrazy, tj. „*une classe de mots dont le sens varie avec la situation*“. Jedná se například o osobní či ukazovací zájmena, příslovečná určení času či místa apod. Tato skupina výrazů

² Víceméně tedy odpovídá Mistríkově *emocionalitě*, Bečka ji rovněž označuje jako *emocionální expresivitu*.

má vztah k osobě mluvčího, nevyjadřuje však jeho pocity, názory či emoce a nelze ji tedy označit za expresivní. Výjimku tvoří výrazy typu „*naše sladká Francie*“, jak uvádí Kerbat-Orecchioni (1980: 63).

1.2. Dělení prostředků expresivity podle rovin jazykového systému

Jak bylo uvedeno v prvním oddíle, expresivita je velmi úzce spjata s osobností mluvčího. Z toho plyne fakt, že prostředky využívané k vyjádření expresivity mohou být rozličné povahy a každý jednatel může pro vyjádření svého názoru či citového postoje využít různé kombinace těchto prostředků. Je tedy velmi složité v úplnosti postihnout veškeré možnosti vyjádření expresivity a musíme se spokojit s tvrzením, že prostředky pro její vyjádření lze nalézt na všech rovinách jazykového systému, např. Karlík et al. (1995: 775–776) poskytují následující přehled:³

- na rovině fonetické: prodloužení vyslovené souhlásky (*oni hrrr na mě*) či použití některých souhláskových skupin, často obsahujících hlásky [č], [ž], [ň] nebo skupiny [pr], [chl];
- na rovině fonologické: využití skupiny *-ej-* namísto spisovného *-ý-*;
- na rovině morfologické: konkurence neutrálního a expresivního tvaru 1. pádu plurálu od maskulin zakončených na *-ista*: *idealisté* × *fašisti*, hojně využívané jsou také slovotvorné prostředky: *vědec* × *vědátor*, *dlouhý* × *dlouhatánský* apod.; pro francouzštinu Kerbat-Orecchioni (1980: 74) uvádí např. přípony *-ard* (*froussard*, *vantard*, *ringard* aj.) či *-asse* (*vinasse*, *connasse* aj.);
- na rovině syntaktické: zde především pomocí
 - aktuálního členění výpovědi: objektivní členění v pořadí téma – réma lze změnit v pořadí subjektivní, charakterizované pořadím obráceným. Změnou slovosledu ve výpovědi *Pokus obměkčit toho člověka zůstal bez výsledku* na *Bez sebemenšího výsledku zůstal pokus obměkčit toho člověka!* dostane druhá výpověď rozhořčený příznak;
 - parcelace výpovědi, např. pro vyjádření hněvu: *Říct takovou nehoráznost! Jemu rovnou do očí! Před lidmi!*; *Et c'est toute la communauté nationale que l'on a touché. Oui, c'est la France qu'on a touché au cœur.* (DMV-3);

³ Uvedené české příklady jsou převzaty Karlík et al. (1995: 775–776). U francouzských příkladů je uveden zdroj.

- řečnické otázky a jiné nepravé otázky: *Copak se to dalo v termínu stihnout?; Kdy jsme ti nepomohli?; Sommes-nous en guerre ?* (DMV)
- na rovině paralingvistické: různé expresivní odstíny lze v mluveném jazyce vyjádřit různými intonačními schémata, kromě toho si citové postoje vynucují změnu tempa a dynamiky projevu.

1.2.1. Lexikální prvky

Podle některých autorů zůstává hlavní doménou expresivnosti slovní zásoba. Pro popis prvků expresivity z lexikální úrovně slovní zásoby je možné použít obdobnou definici, pomocí níž jsme popsali expresivní prvky obecně, Karlík et al. například uvádějí, že „*expresivní slovo se od svého neutrálního protějšku odlišuje tím, že vedle pojmového významu obsahuje i pragmatickou významovou složku vyjadřující citový a volní vztah mluvčího ke sdělované skutečnosti.*“ (Karlík et al., 1995: 95)

I na této úrovni lze expresivně zabarvené lexikální jednotky rozdělit do několika skupin. První dělení se zakládá na tom, v jakém kontextu se expresivita lexikálních jednotek projevuje. Zima (1961: 10–11) dělí lexikální prostředky expresivity na:

- slova mající trvale expresivní charakter i bez kontextu (*inherentní*). Expresivita je neoddělitelnou součástí jejich významu a často souvisí s jejich hláskovou či slovotvornou podobou;
- slova, která jsou expresivní pouze v lexikalizovaném přeneseném významu, podle Zimovy terminologie *adherentní*. Tyto lexikální jednotky si v určitém kontextu zachovávají svůj neutrální význam, nicméně v jiném kontextu mohou získat expresivní znaky, které se v pozdějším stádiu lexikalizují;
- slova, jejichž expresivita vzniká aktuálně jako následek jejich zařazení do stylově, citově či jinak odlišného kontextu (expresivita *kontextová*).

1.2.2. Mimoslovníkové prostředky

V této diplomové práci se budeme zabývat především prvky jazykovými (lexikem a syntaxí) a částečně i prvky paralingvistickými (prozódíí). Prvky mimoslovníkové ponecháváme stranou. Ale i přesto se domníváme, že je vhodné se o nich zmínit, vzhledem k tomu, že mimoslovníkové prvky vyjadřující expresivitu mohou tlumočnickovi částečně posloužit při interpretaci řečnickova záměru (např. při rozpoznání ironie).

Mezi mimoslovníkové prostředky využívané k vyjádření expresivity patří gestikulace, mimika, zrakový kontakt, posturika a proxemika. Jejich použití jako projev expresivity v politickém projevu je běžné, ne však zcela automatické. Rovněž je nutné poznamenat, že v použití tohoto typu prvků a ve frekvenci jejich použití mohou mezi jednotlivými jazykovými společenstvími existovat diametrální rozdíly.

Již ze samé podstaty simultánního tlumočení plyne, že tlumočnick nemá možnost tyto prostředky efektivně převádět do cílového jazyka pomocí více či méně odpovídajících mimoslovníkových prostředků. Tlumočnick v tomto případě volí takové prostředky, jaké má k dispozici: vhodnými jazykovými či paralingvistickými prvky může dosáhnout ekvivalentního účinku, jaký zamýšlel řečník. Mimoslovníkové prvky expresivity nejsou předmětem našeho zkoumání rovněž proto, že ačkoliv existují určité prvky využívané většinou členů daného jazykového či kulturního společenství, použití jiných prvků je značně individuální.

1.3. Dělení podle výstavbových rovin výpovědi

Prostředky expresivity lze dělit rovněž podle toho, na jaké rovině výpovědi se realizují. Existují čtyři roviny výstavby výpovědi, z nichž každá má svou specifickou „obsahovou“ náplň, jíž odpovídají specifické prostředky a způsoby realizace expresivit. (Grepl, 1967: 31–32) Tyto roviny jsou následující:

- I. rovina výstavby konkrétního věcného obsahu, který se vyjadřuje využitými pojmenováními. Lze tedy říci, že tato skupina odpovídá lexikální rovině jazyka;
- II. rovina mluvnické výstavby výpovědi. Zde jde o realizaci syntaktických vztahů mezi obsahovými komponenty výpovědi (tj. větnými členy). Realizací těchto vztahů vznikají syntaktické dvojice a několikanásobné větné členy;

- III. rovina modální výstavby výpovědi. Do této roviny patří již zmíněné vyjádření postoje mluvčího ke sdělované skutečnosti. Prostředky pro vyjádření tohoto postoje jsou gramatické a zvukové (modifikace koncové intonace výpovědi);
- IV. rovina výstavby funkční perspektivy výpovědi (aktuálního větného členění). Zde hraje roli vzájemná pozice východiska a jádra věty v závislosti na konkrétní situaci nebo kontextu. Hlavními prostředky realizace funkční perspektivy výpovědi je v češtině slovosled a větný přízvuk.

1.3.1. Aktualizace na I. rovině

Na této rovině dochází k aktualizaci použitím pojmenování expresivních namísto citově neutrálních. Lze sem zahrnout jak výrazy s expresivitou inherentní, tak adherentní. Grepl uvádí (1967: 50), že se expresivní výrazy po začlenění do výpovědi často stávají nositeli úsekových nebo výpovědních intonačních center nebo důrazů. Užití emocionálně silně zabarveného slova bývá doprovázeno změnami v melodii úseků vnitřních i koncových. Autor dále uvádí následující:

„(...) expresivní pojmenování přes svou nápadnost a výraznost jsou často pro vyjádření emotionality výpovědi prostředky fakultativními, tj. lze se bez nich obejít, ba pomocí slovosledné inverze, příznakové intonace a přesunu větného nebo úsekového přízvuku je možno dát „citový přídech“ kterémukoli slovu výpovědi.“ (Grepl, 1967: 50)

Toto tvrzení je pro naši práci relevantní vzhledem k tomu, že jednou z důležitých strategií používaných při simultánním tlumočení je právě rematizace a zdůrazňování částí výpovědi pomocí intonace a jiných parajazykových prostředků.

1.3.2. Aktualizace na II. rovině

Ve spojitosti s touto úrovní autor uvádí, že se vzrůstajícím stupněm citového zaujetí se mluvčí více soustředí na pojmenování samotné skutečnosti nebo okolnosti, která pro něj představuje emoční podnět, a vzájemné sepětí členů patřících k sobě se při tom často uvolňuje. (Grepl, 1967: 52)

Autor vyděluje dva póly citové aktualizace v rovině mluvnické stavby věty: jeden představují prostředky ustálené (stabilizované, nadindividuální), používané obecně a náležející do systému jazyka, zde můžeme uvést např. porušování shody v gramatickém rodě (*chlap líná, dědek stará* apod.), využívání tzv. citového genitivu neboli partitivu (*Těch řečí kolem toho a té hanby!*), využívání kategorie osoby a čísla v rozporu s číslem a

osobou skutečnou (např. onikání), expresivitu lze vyjádřit také pomocí časových forem (např. historický přezens – *A ještě jí slíbí* (= slíbil), *že ho přivede.*). (op. cit.: 52–54)

Druhým pólem jsou prostředky z parolové roviny, které lze hodnotit jako individuální projevy citu. Nelze ovšem říci, že by se jednalo o prostředky ryze individuální, neboť je lze teoreticky zobecnit a klasifikovat. Původ těchto prostředků spočívá ve ztrátě funkční výpovědní perspektivy následkem zvláště prudkého citového zaujetí. Lze tedy vyvozovat, že se budou objevovat častěji ve spontánních projevech než v projevech připravených, jež budou předmětem našeho zkoumání.

1.3.3. Aktualizace na III. rovině

Aktualizace v rovině modální stavby patří k nejdůležitějším a nejvýraznějším mimolexikálním prostředkům emocionality. (Grepl, 1967: 61) Autor říká, že na expresivních aktualizacích na této úrovni se podílejí prvky i z jiných úrovní: mluvnické (syntagmatické) stavby věty a z roviny funkční výpovědní perspektivy. Tyto prostředky nelze mechanicky zahrnout do oblasti modální stavby věty, přestože mnohé z nich jsou spjaté s aktualizací v oblasti melodie.

Podobný názor na propojenost roviny parajazykové s rovinou syntaktickou zastává rovněž Duběda (2012: 21). Uvádí, že prozódie je úzce svázána se syntaxí: hranice intonačních jednotek často odpovídají hraničním výpovědi nebo syntagmat, přízvuk je kladen na hlavní slova, zatímco synsémantika jsou bez přízvuku, intonační průběh ve francouzštině posiluje koherenci syntagmat. Na druhou stranu však autor říká, že představa, že prozódie může odrážet syntax v celé její šíři, je mylná. Prozodická struktura je podle autora hierarchicky členěná a při své realizaci je vystavena překážkám linearity.

Grepl (1967: 62) uvádí, že v rovině modální stavby se citově motivované aktualizace týkají základních modálních schémat (tj. věty oznamovací, tázací, rozkazovací a přací) a dochází buď k jejich obměně (modifikaci), nebo záměně (transpozici).

Modifikace modálních schémat spočívá v tom, že se základní modální schéma aktualizuje přidáním částic nebo slov, které mohou plnit jejich funkce. Mimo to dochází při modifikaci k obměnám v intonaci, namísto nepříznakových podob kadence nebo antikadence se používá variant příznakových, a vznikají tak věty zvolací.

1.3.4. Aktualizace na IV. rovině

I na rovině aktuálního větného členění dochází při citovém zaujetí mluvčího k různým aktualizacím. Na rozdíl od aktualizací na rovině modální výstavby výpovědi, které jsou motivovány emocionálně, je hlavní funkcí aktualizací na IV. rovině zdůraznění některé části jádrové nebo základové složky výpovědi. Z toho vyplývá, že u nich převládá funkce komunikativní nad složkou expresivní. (Grepl, 1967: 90)

Prostředků pro zdůraznění některé části výpovědi je celá řada. Vedle nejčastěji uváděných prostředků zvukových (tzn. přemístění intonačních center) a slovosledné inverze do této skupiny lze zahrnout i zdůrazňování pomocí vytýkacích částic, dále opakování částí výpovědi a jejich osamostatňování. Mezi hlavní prostředky patřící do této skupiny můžeme zmínit:

- *subjektivní slovosled*, tedy takový, v němž jádro výpovědi předchází před jejím východiskem. I zde se výrazně uplatňují prostředky zvukové: jádro výpovědi je nositelem větného přízvuku;
- *zdůrazňování částí výpovědi* uvnitř jádrové nebo základové složky, např. přesunem větného nebo úsekového přízvuku;
- *osamostatňování částí výpovědi*, např. prostřednictvím vytýkání východiska nebo jádra před výpověď, dodatkové připojování východiska k výpovědi a dodatkové zpřesňování jádrové části výpovědi
- *opakování částí výpovědi*, zpravidla samotného centra výpovědního jádra.

Po obecném popisu expresivity a prostředků pro její vyjádření se v následující kapitole blíže posíváme na to, jaké expresivní prostředky se používají v politických projevech.

2. Politické projevy

2.1. Rétorika

První teoretické reflexe o veřejných projevech a řečnictví obecně lze jak známo nalézt v antickém Řecku a Římě. V té době byl hlavní důraz kladen především na stylové kvality a jazykovou vytržbenost, jasnost a srozumitelnost vyjadřování a vhodnost projevu vzhledem k tématu, situaci a typu publika. (Hoffmannová, 1997: 116)

Antičtí autoři chápali pronášenou řeč (*oratio*) nejenom jako nástroj komunikace sloužící k porozumění, nýbrž v ní viděli rovněž odraz podmínek, které určují kvalitu sdělení. Podle Kvintiliánových Základů rétoriky (převzato z Kraus, 2011: 15) k těmto podmínkám patří osobnost řečníka (jeho znalosti, zkušenosti, talent, morální vlastnosti apod.), povaha auditoria, soustava jazykových, stylistických a argumentačních prostředků, které jsou mluvčímu k dispozici, a funkční a tematické rozlišení jednotlivých druhů projevu – ty mají posluchače poučit, pobavit, povzbudit jej k určitému jednání nebo zaujetí stanoviska.

Rétorika však v Antice nebyla pouze výsadou vyšších vrstev, ba naopak. Vznik rétoriky je úzce svázán se zrodem řeckých demokracií, v nichž má každý občan právo a morální povinnost vyjadřovat své názory. Cílem rétoriky tedy bylo, aby i ten, kdo není nadán přirozeným talentem k mluvení, dokázal ostatní úspěšně přesvědčit o svém pohledu na věc. (Čechová, 2008: 286)

Díky svému úzkému propojení s veřejným životem se rétorika těšila neustálému zájmu myslitelů. Lze říci, že každé kulturní období v průběhu historie si vytvořilo vlastní pravidla pro strukturování veřejných projevů. Na rozdíl od jiných funkčních stylů má však ten rétorický zakořeněný soubor pevných norem, jimž se řečník musí přizpůsobit, chce-li se prezentovat jako vzdělaný člověk.

Ačkoliv se rétorika stala na konci 18. století součástí vzdělání elit, podle Krause (2011: 195) již na konci 19. století ztrácí svou společenskou prestiž vlivem rozpadu na dílčí disciplíny a jejího postupného vyškrtávání ze vzdělávacích programů. Jednu ze zásadních úloh rétoriky (přesvědčování a získávání publika) přebírají jiné obory – teorie komunikace, pragmatická lingvistika, reklama, marketing apod. Ránu výsadnímu postavení rétoriky dále zasadilo zneužití forem jazykového diskurzu nacistickou a komunistickou propagandou. V očích veřejnosti se tak veřejné projevy spojily

s prázdným „tlacháním“ a přívlastek „rétorický“ je často používán jako eufemismus pro myšlenkovou prázdnotu či citovou neupřímnost. (Kraus, 2011: 196)

2.2. Lingvistická definice politických projevů

Veřejné projevy hrají v politice zásadní roli. Schopnost zapůsobit na posluchače a přesvědčit publikum byla vždy nezbytnou součástí politických aktivit. Politické projevy, jež jsou zkoumaným typem projevů této práce, jsou výraznou součástí veřejného života. Politika pochází z řeckého výrazu *politiké*, což znamená „umění řídit stát“. Úkolem politiky jako takové a především jejích aktérů je přivést lidi s odlišnými názory a zájmy k tomu, aby společně dosáhli kolektivních rozhodnutí, jež pro ně budou závazná. K tomu je zapotřebí, aby politik dokázal jedincům prezentovat svůj názor (respektive názor vládnoucí politické reprezentace), uvádět argumenty na jeho podporu a vyvracet argumenty odpůrců. Vyjednávání zahrnuje navíc vstřícný postoj k některým požadavkům odpůrců a uznání těchto požadavků výměnou za ústupky odpůrců v jiné věci. (Žaloudek, 2004: 358)

Veřejné projevy lze od „běžné“ mezilidské komunikace odlišit pomocí popisu vztahu mezi řečníkem a příjemcem sdělení. Jak uvádí Kerbat-Orecchioni (1980: 21), jednou z hlavních vlastností slovní komunikace je její symetrie: „(...) *le message verbal appelle généralement une réponse, c'est-à-dire que tout récepteur fonctionne en même temps comme un émetteur en puissance.*“ Dodává však, že některé typy projevů vylučují právo na reakci, jako příklad jmenuje univerzitní přednášky nebo divadelní projevy. (op. cit.: 21) Do této skupiny „nesymetrických“ projevů můžeme bezpochyby zařadit také většinu projevů politických. Autorka v této souvislosti dodává, že i v případě nesymetrických projevů může publikum na sdělení řečníka reagovat, a to prostřednictvím pseudojazykových a mimojazykových prostředků (např. potleskem, bučením, gesty apod.). V tomto případě však nelze hovořit o symetrické komunikaci – symetrie vyžaduje, aby odpověď na sdělení byla vyjádřena pomocí stejného kódu. (op. cit.: 21) Musíme podotknout, že rovněž politické projevy mohou vykazovat prvky symetrie – uveďme například projevy, po nichž následuje tisková konference nebo rozprava s veřejností. Při ní mohou příjemci původního sdělení reagovat na slova řečníka. V tomto případě tedy podle našeho názoru jde o jakousi „symetrii s časovým posuvem“.

Dalším ze způsobů, jak definovat politické projevy, je za pomoci funkčních stylů. Jak uvádí Čechová (2008: 93), funkční styl lze charakterizovat jako obecný okruh výrazových prostředků plnících jednu a tutéž konkrétní funkci v dané komunikační situaci, jejichž výběr je veden objektivními a interindividuálními pravidly. Budeme-li vycházet z dělení Čechové, vykazují politické projevy prvky funkčního stylu rétorického, publicistického a případně také odborného.

2.2.1. Prvky rétorického stylu v politických projevech

Rétorický styl byl v minulosti považován pouze za dílčí složku stylu odborného nebo administrativního. Podle Krause (2011) se řečnický styl v posledních desetiletích vyděluje jako samostatný funkční styl, který se tak nejen nově utváří, ale také vnitřně diferencuje. Hoffmannová (1997: 118), rozděluje žánry projevů rétorického stylu na projevy agitační (politické, soudní), naučné (přednášky, referáty apod.), příležitostné (slavnostní, pozdravné apod.) a církevní. Je patrné, že se tyto žánry navzájem prolínají.

Politické projevy, které budou předmětem analýzy v empirické části této práce, můžeme charakterizovat jako projevy agitační obsahující prvky projevů příležitostných (poděkování, pozdrav atd.) a naučných (např. zpráva o stavu určité problematiky). S rostoucí mírou persvazivnosti či slavnostního ladění (tj. výjimečnosti a neopakovatelnosti situace) často dochází k tomu, že věcný význam ustupuje do pozadí, na důležitosti naopak nabývá expresivita a emocionalita, která se realizuje prostřednictvím příznakového jazykového úzu.

Projevy jsou řízeny především persvazivní funkcí. Pro tento typ projevů je charakteristické, že jde o mluvený projev jedince s autoritou adresovaný ke kolektivu jedinců. Adresát sdělení je projevu přítomen, a to buď bezprostředně, nebo v současnosti častěji zprostředkovaně (prostřednictvím rozhlasového či televizního vysílání nebo prostřednictvím obsahu na internetu). Přítomnost adresáta (v současnosti ve větší míře virtuální) zásadním způsobem ovlivňuje obsah i formu politických projevů. (Čechová, 2008: 285)

Čechová (2008: 292) dále dělí politické řeči na projevy odbornější (uvádí např. programové prohlášení vlády), v nichž se persvazivní funkce projevuje pouze okrajově. Na druhé straně stojí projevy agitační, jež označuje za „skutečné“ politické řeči. V těchto typech projevů se podle autorky promyšleně střídají místa myšlenkově náročnější s úseky posilujícími sounáležitost s posluchači. Řečník se často ve snaze

o srozumitelnost může přiklonit k názornějším a méně sofistikovaným prostředkům. Typická pro politické projevy jsou také expresivní prostředky a nenáročná klišé.

2.2.2. Prvky publicistického stylu v politických projevech

Publicistický styl představuje zobecněné a nadřazené označení pro všechny typy jazykových projevů, které vedle své funkce sdělné, informativní, komunikativní plní ještě funkci ovlivňovací, přesvědčovací a získávací. (Chloupek, 1991: 201) Právě poslední tři zmiňované funkce jsou vlastní politickým projevům. Do stylu publicistického lze podle některých autorů, např. Čechové (2008) či Hoffmannové (1997), zařadit také dílčí stylovou oblast reklamy. V ní persvazivní funkce dosahuje svého maxima a zatlačuje informativní funkci do pozadí. Tento jev lze v různé míře vysledovat u politických projevů především na konci předvolebních období. V tomto čase je nutné přesvědčit nerozhodnuté voliče pro to, aby se přiklonili na stranu daného politického uskupení. (Říchová, 2012: 162)

Publicistický styl je charakterizován snahou o maximální srozumitelnost sdělení pro adresáty nejrozličnějšího sociálního zařazení, věku a vzdělání. Tomu by měly odpovídat i užité jazykové prostředky, které by měly pomoci k maximální srozumitelnosti, sémantické jednoznačnosti a přesvědčivosti projevů. Rovněž zástupci politické reprezentace se při svých projevech obracejí na široké spektrum občanů. Proto musejí volit taková vyjádření a takové komunikační strategie, díky nimž jejich myšlenkám porozumí ideálně všichni adresáti.

S publicistickým stylem se nejčastěji setkáme v tisku, televizi, rozhlasu a na internetu. To samé platí pro politické projevy, které lze navíc přijímat i nezprostředkovaně – např. na politických mítincích, v rámci předvolebních kampaní v městech, setkání s občany apod.

Zatímco Chloupek řečnický styl nepojímá jako samostatnou kategorii, ale zahrnuje jej pod styl publicistický, jiné stylistiky jej považují za svébytnou kategorii (např. Čechová, 2008).

2.2.3. Prvky odborného stylu v politických projevech

Funkcí odborného stylu je podle Čechové (2008: 208) formulace jasného, přesného a relativně úplného sdělení. V odborných jazykových projevech dominuje složka pojmová, emocionalita je potlačena. Odborné projevy informují o rozličných skutečnostech světa a společenského bytí člověka. Jak dále uvádí Čechová (op. cit.: 2008), autor odborného

textu nemůže při svém bádání vycházet od úplného počátku – jazykové projevy odborného stylu jsou tedy charakteristické výraznou intertextovostí.

Výše zmíněné vlastnosti odborného stylu lze nalézt v politických projevech. Snahu o jasnost a přesnost vyjádření můžeme v politických projevech vysledovat například při popisu programového prohlášení vlády či během tiskových konferencí po zasedání vlády, kdy političtí představitelé popisují zamýšlené kroky vlády, vysvětlují jejich důvody a očekávané dopady. V politických projevech pronášených během tohoto typu veřejných akcí se podle našeho názoru rovněž projevuje tendence klást důraz především na pojmovost a potlačovat emocionalitu. Tyto dvě tendence jsou velmi časté také v prvních reakcích na mimořádnou událost, kdy je potřeba veřejnosti poskytnout co nejpresnější informace.

Politické projevy se dále vyznačují intertextualitou, ať již jde například o reakce opozičních politiků na zmiňované politické prohlášení vlády, či nejtypičtější druh politických projevů – diskuze v poslanecké sněmovně, během nichž často rozebírají vyjádření svých kolegů apod.:

Le Président de la République l'a dit ce matin avec des mots forts, personnels : « la France se tient et se tiendra à leurs côtés ». (DMV)

A druhý asi z roku 1944, kdy patrně totéž nebo podobné obecnstvo zamračeně mlčí a komentátor ústy Miroslava Horníčka říká: „Podívejte se, oni začali přemýšlet.“ (DMZ, ř. 19–21)

Intertextualita je rovněž silně zastoupena ve slavnostních politických projevech, v nichž se projevuje například ve formě uvádění citátů slavných osobností. Tento postup je vlastní nejenom stylu odbornému, nýbrž i řečnickému. Ve slavnostních projevech jde o jednu z významných řečnických figur.

Po lingvistickém popisu politických projevů se můžeme podívat na jednotlivé prostředky, jimiž se tento typ veřejných projevů vyznačuje.

2.3. Přehled jazykových prostředků politických projevů

Repertoár prostředků využívaných v politických projevech pochopitelně do značné míry závisí na osobě řečníka a dalších konstituujících faktorech, jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách. Kromě objektivních a subjektivních faktorů ovlivňujících výběr a frekvenci jazykových prostředků je rovněž nutné zmínit faktory kulturní. Vzhledem k rozdílům v sociokulturních parametrech panujícím mezi českým a francouzským jazykovým společenstvím je zřejmé, že i používané prostředky se budou lišit.

Jak uvádí Kraus (2003: 13–15), český politický diskurs prošel po Sametové revoluci nejprve fází používání nespisovných jazykových prostředků a emocionálních argumentů, nízké míry připravenosti a subjektivnosti. Tímto způsobem se tehdejší politici chtěli vymezit vůči doslovně čteným a dlouhodobě připravovaným projevům běžným za éry komunismu. Následně však veřejnost začala od politiků vyžadovat kultivovanost a schopnost argumentace. Jak však dále uvádí Kraus (op. cit.: 16), i přes tuto snahu o vyšší kultivovanost se v českých politických řečech projevuje střízlivost a vědomá *antirétoričnost*, která má své kořeny již v dílech T. G. Masaryka či Ferdinanda Peroutky.

Na druhé straně ve Francii pěstování kultury politických projevů přerušeno nebylo. Teoretickou reflexi o rétorice rozvíjeli již francouzští myslitelé v 17. a 18. století, např. Blaise Pascal. Podle něj mělo toto „umění argumentace“ dvojí poslání: přesvědčit správnými argumenty a zapůsobit na city posluchačů. (Kraus, 2011: 164) Vzhledem k důrazu, jenž je ve frankofonním prostředí kladen na kvalitu politických projevů, lze předpokládat, že francouzští politici budou lépe obeznámeni s rétorickými postupy a figurami a v porovnání s českými projevy je budou ve svých projevech používat častěji. V následujícím oddíle popíšeme ty nejdůležitější z nich.

2.3.1. Rétorické postupy

Opakování

Figury založené na opakování slov, víceslovných spojení nebo syntaktických struktur bývají považovány za důležité prostředky stylistické aktualizace textu. Opakování pomáhá posluchačům sledovat myšlenkovou strukturu projevu a udržuje tím jejich pozornost. (Kraus, 2010: 98)

Původně neutrální konstrukce opakováním nabývá na expresivnosti. Opakovat se mohou jak konstrukce syntaktické, tak modální (tázací, rozkazovací atd.). Opakování může následovat buď bezprostředně, nebo pravidelně po určitém úseku. Mistrík (1985: 72) uvádí, že „*opakovaním konštrukcie kontext nadobúda pozoruhodnejší rytmus a koncentruje pozornosť prijímateľa na opakovanú výpoveď.*“ Příklady jsme našli v námi zkoumaných projevech:

Les terroristes ont tué, assassiné des journalistes, des policiers, des Français juifs, des salariés. Les terroristes ont tué des personnes connues ou des anonymes, dans leur diversité d'origine, d'opinion et de croyance. (DMV-34)

Nous le devons aux familles, nous le devons aux pays qui sont concernés par le drame. (DFH-33)

*Přál bych si tedy, abychom našli odvahu **zbavit se lhostejnosti, zbavit se strachu**, neříkat, že u nás ještě o nic nejde, protože **nejsme New York, nejsme Londýn, nejsme Madrid, nejsme Paříž, nejsme Kodaň**, ale když budeme zbabělí, možná jednou budeme.* (DMZ, ř. 42–44)

Do politických projevů rovněž pronikají slogany. Ty jsou důležitým prvkem volebního i politického marketingu. Slogany se do oblasti politických projevů rozšířily z oblasti reklamy. Slogany v projevech vyvolávají refrénový efekt, a ačkoliv jsou z hlediska pojmenování redundantní, z funkčního hlediska přispívají k zajištění koheze textu a intertextuality. (Charaudeau, 1992: 92)

*Mais si vous voulez **travailler plus pour gagner plus** et faire des heures supplémentaires, pourquoi vous en empêcher?* (převzato z Daňková, 2013: 59)

Výčty

Výčty můžeme na základě sémantiky jednotlivých komponentů dělit na enumerační, nebo gradační. Příznakovost výčtu je definována jeho kontextovým zapojením. V textech odborného či administrativního funkčního stylu ztrácí tento prostředek svoji nápadnost. Zvláštním druhem výčtu je triáda. V rétorice jde o prvek velmi oblíbený, protože má mnohem vyšší expresivní účinek než například výčet dvojčlenný či čtyřčlenný. (Kraus, 2010: 13)

*cérémonie **éprouvante, belle, patriotique*** (DMV-38)

Je třeba otevřeně a pravdivě přemýšlet, komunikovat a netaktizovat. (DVH-40)

Řečnické otázky

Řečnické otázky jsou jedním z charakteristických prvků monologických rétorických projevů. Autor projevu je pokládá jako klasické otázky, ale neočekává na ně ze strany posluchačů odpověď. Řečnické otázky mají funkci námitek, odmítnutí něčího návrhu nebo tvrzení, výtky či negace vlastního tvrzení. (Kraus, 2010: 11) Řečnické otázky slouží k získání či oživení pozornosti posluchače. V některých případech na sebe navazují dvě řečnické otázky, což dodává projevu na expresivitě.

Anebo nebyla snad většina válek v posledních staletích válkami národních států? Jak lépe různé nacionální běsy krotit než věcnou spoluprací národů? (DVH, ř. 124–126)

Metafora

Metafora neboli přenesené pojmenování na základě shodnosti či podobnosti některých rysů je častým prostředkem využívaným v politických projevech. Jejich použitím se vytváří napětí mezi primárním významem užitého slova a jeho novým kontextem. Tímto způsobem řečník ozvláštňuje svůj projev, aktivizuje pozornost posluchačů – použití metafory vyžaduje aktivní spolupráci posluchačovy zkušenosti, paměti, představivosti a úsudku (Vlašín, 1984: 225) – a dodává projevu expresivní ráz.

V politických projevech se často objevují opakující se představová schémata. Např. Luňáčková ve své diplomové práci (2010), zabývající se jazykem českých politických projevů, popisuje schémata boje, cesty, kapsy; dále hovoří o metaforickém používání barev, konceptuální metafoře vody, metaforách z medicínského prostředí a říše zvířat.

Metafory využitě ve francouzských jazykových projevech popisuje ve své diplomové práci Daňková (2013) a rovněž zmiňuje představové schéma boje.

Personifikace

Použitím personifikace mluvčí připisuje lidské vlastnosti neživým věcem. Tento typ metafory je oblíbeným prostředkem politických projevů. Je díky němu možné odkazovat na stát či národ jako na živou bytost a popisovat tak její činy:

Mais la France est debout. (DMV-36)

Výše uvedené prvky se vyskytují jak ve francouzských, tak v českých projevech. Na druhé straně existují prostředky, jež jsou v jednom jazyce využívány s odlišnou frekvencí než v jazyce druhém. Mezi ně Burget ve své diplomové práci (2006: 49–50) zařazuje například rozdíly v použití imperativu. Ve francouzštině je podle něj běžně užívaným typem imperativ v první osobě množného čísla vyjadřující expresivitu apelativní. Naopak imperativ ve druhé osobě množného čísla je ve francouzštině podle autora součástí konvencionalizovaných frází a jako takový nenese expresivní příznak, naopak v češtině se vyskytuje i mimo ustálené projevy zdvořilosti nesoucí vysokou míru expresivity.

Dále autor uvádí (op. cit.: 49), že ve francouzštině je běžná emfáze prostřednictvím vytykácích konstrukcí, zatímco v češtině jsou ke stejnému účelu využívány prostředky lexikální, často doprovázené intonačním důrazem. Tyto prostředky se objevily rovněž v našem výzkumu:

*Et **c'est** toute la communauté nationale **que** l'on a touchée.* (DMV-46)

***Právě** v tom totiž vidím veliký problém dnešního světa.* (DVH, ř. 50)

V našem empirickém výzkumu se zabýváme převodem expresivních prvků při simultánním tlumočení. Z toho důvodu v následující kapitole podáme popis jeho procesu.

3. Simultánní tlumočení

3.1. Proces

Snahy o modelování procesu tlumočení lze nalézt již v prvních publikacích věnovaných této činnosti. Jean Herbert (1952: 9) uvádí, že tlumočení probíhá ve třech fázích: 1. comprendre, 2. transposer, 3. parler. Herbert ve svém díle popisoval především praktické záležitosti spjaté s prací tlumočnicka. Je tedy pochopitelné, že věnuje více pozornosti jiným aspektům a proces tlumočení podrobněji nepopisuje.⁴

Rozdělení do tří základních fází se objevuje v procesuálních modelech i dalších autorů. Pro základní náčrt těchto tří fází využijeme modely D. Seleskovitchové, A. F. Širjajeva a D. Gila.

Považujeme za vhodné uvést kritéria, která nás vedla k výběru právě výše zmíněné trojice modelů. Prvním z nich je skutečnost, že se jedná o modely procesuální. Tlumočení lze modelovat s důrazem na různá hlediska této činnosti – kromě procesuálních modelů existují dále např. modely profesionální, interakční, textové aj.; podrobný popis poskytuje Pöchhacker (2004: 84 a násl.). Pro účely naší práce bude plně postačovat, popíšeme-li tlumočení pouze z hlediska procesu a ponecháme-li ostatní aspekty tlumočení stranou.

Uvedené tři modely jsme vybrali také proto, že každý z nich kromě popisu procesu ST přináší další informace, jež jsou pro naši práci relevantní. Ve shrnutí jednotlivých modelů je vždy uvedeno, o jakou informaci se jedná a proč ji považujeme za důležitou.

3.1.1. Model Danici Seleskovitchové

Seleskovitchová ve svém kanonickém díle *L'interprète dans les conférences internationales* charakterizuje proces tlumočení jako sled následujících kroků:

„1. Audition d'un signifiant linguistique chargé de sens; appréhension et compréhension du message par analyse et exégèse ; 2. oubli immédiat et volontaire de signifiant pour ne retenir que l'image mentale du signifié ; 3. production d'un nouveau signifiant dans l'autre langue, qui doit répondre à un double impératif: exprimer tout le message original, et être adapté au destinataire.“ (Seleskovitch, 1968: 35)

⁴ Zároveň je nutné uvést, že první vědecké práce zabývající se tlumočením se začaly ve větším měřítku objevovat až v 60. letech 20. století. Herbert tedy ve své době neměl k dispozici vědecký aparát a nemohl se opírat ani o předchozí výzkum.

Za důležité v tomto modelu považujeme tvrzení, že sdělení v cílovém jazyce musí být přizpůsobeno jeho adresátům. Autorka tím implicitně říká, že tlumočník má mít takové mimojazykové znalosti, které mu umožňují určit, jaké prvky výchozího sdělení budou pro příjemce tlumočení obtížně pochopitelné, příp. nebudou odpovídat jeho očekáváním či konvencím daného kulturně-jazykového společenství. Toto své přesvědčení shrnula následujícím způsobem:

„Pour tout homme, quotidiennement, la compréhension est assujettie à deux ordres de connaissances : la connaissance des mots et la connaissance des choses. Chez l'interprète dans l'exercice de son métier, (...) ces deux éléments prennent une importance primordiale.“ (Seleskovitch, 1968: 106)

3.1.2. Model A. F. Širjajeva

Sovětský autor A. F. Širjajev vytvořil procesuální model simultánního tlumočení, jehož tři fáze nazývá *orientace v programu*, *vytyčení programu* a *realizace programu* (v tomto pořadí). Jeho model je diskrétní – jednotlivé kroky na sebe buď navazují (v případě pomalého tempa a dlouhých pauz ve výchozím projevu), nebo se překrývají (při vyšším tempu) – a kontinuální, což znamená, že fáze jsou propojené a realizují se po jednotlivých segmentech neustále. (citováno podle Čeňková, 2001: 83) Širjajev do svého modelu dále zapojil tzv. *mechanismus synchronizace*, jenž zajišťuje souběžnost průběhu jednotlivých fází ST. Jednotlivé roviny tohoto mechanismu jsou zaměřeny na jedné straně na kontrolu výchozího sdělení a orientaci v něm, na straně druhé na realizaci tlumočnických řešení a jejich zpětnou kontrolu. (citováno podle Čeňková, 2001: 83)

Koncept zpětné kontroly je pro naši práci důležitý. Můžeme se o něj opřít v případech, kdy si tlumočník až po formulaci sdělení v JC uvědomí, že v porovnání s originálním projevem pozměnil míru expresivity. Díky zpětné kontrole může provést rektifikaci a použít takové prostředky, které budou co do expresivity funkčně ekvivalentní prostředkům originálu.

3.1.3. Model Daniela Gila

Třetí z modelů, *model úsilí* Daniela Gila (1997/2002: 164–165), měl silný ohlas především díky svému potenciálu pro využití v didaktice tlumočení. Gile seskupuje různé komplexní operace do tří *úsilí*, jež odpovídají třem fázím tlumočení. Jako první uvádí *úsilí poslechu a analýzy*, které zahrnuje širší činnosti od zpracování sluchových vln, přes identifikaci jednotlivých slov až po pochopení smyslu věty.

Po prvním úsilí následuje *úsilí zapamatování*. To podle autora klade vysoké nároky na krátkodobou paměť, především kvůli časovému intervalu mezi vyslechnutím výchozího sdělení a jeho zpracováním pro porozumění, dále kvůli času nutnému pro zformulování sdělení v JC a konečně kvůli použití tlumočnických strategií, např. v případě, že tlumočník zcela neporozuměl logice sdělení apod.

Třetí úsilí Gile označuje jako *úsilí produkce*, které začíná vytvořením myšlenkové reprezentace tlumočeného sdělení, naplánování jazykové formy sdělení a jeho formulace. K těmto třem úsilím autor přidává ještě *úsilí koordinace*.

Druhá část Gilova modelu úsilí se týká procesní kapacity, již má tlumočník k dispozici a kterou může rozdělovat mezi jednotlivá úsilí. Tato část modelu tlumočení je pro naši práci významná především z toho důvodu, že jednoduchým způsobem vysvětluje příčiny, které vedou k chybám v tlumočení. Celkovou dostupnou procesní kapacitu může podle autora tlumočník dokonce na krátkou dobu přecherpat. Tento deficit se však projeví v následujících částech tlumočení právě ve formě chyb v produkci. Stejným způsobem se projeví i zahlcení procesní kapacity.

3.1.4. Syntéza modelů

Každý ze tří zmíněných autorů k problematice modelování procesu ST přistupuje jiným způsobem. Všechny tři modely však lze porovnat a vyvodit několik poznatků. Ve fázi poslechu tlumočník přijímá zvukové signály od řečníka, prostřednictvím fyziologických procesů z nich vytvoří jazykovou strukturu sdělení.

Ve fázi analýzy pak tuto strukturu porovná se svými znalostmi o struktuře daného výchozího jazyka (jak uvádí Seleskovitchová (1968: 33), jedním z východisek pro tlumočení je dokonalá znalost obou pracovních jazyků), ale rovněž i se znalostmi o jazykových a stylistických konvencích v jazyce, kulturních zvyklostech daného jazykového společenství, předpokládaném záměru řečníka či dalšími, všeobecnými znalostmi, které by měl tlumočník mít. Pokud tlumočník nabude dojmu, že analýza proběhla úspěšně, tento „ideový konstrukt“, skládající se jednak ze samotného jazykového vyjádření, které, aplikujeme-li teorii Seleskovitchové, je deverbilizované, a jednak z výše zmíněných dalších znalostí (o záměru řečníka, konvencích, faktech atp.), uloží do paměti. Jakmile tlumočník pomocí analýzy určil, v jakém postavení jsou segmenty výchozího projevu vůči celkovému jazykovému systému, ale i pragmatickému plánu řečníka a celkově i vůči výchozí kultuře, může vyhledat více či méně ekvivalentní prvky v jazyce cílovém.

Následuje tedy fáze produkce, v níž tlumočník nejprve naplánuje svůj projev, tj. pomocí postupného vylučování nevhodných jazykových vyjádření se dobere řešení, jež považuje za vhodné, a následně pronese přetlumočené sdělení v cílovém jazyce. Do této fáze můžeme dále zahrnout také případné opravy tlumočeného sdělení. K těm dochází nejčastěji v těsné blízkosti sdělení (tlumočník přitom využívá tzv. *echoickou paměť*), ale může k nim dojít i s delším odstupem, např. pokud řečník nehovoří svým mateřským jazykem a využívá nesprávný termín.

Charakteristickým rysem simultánního tlumočení je skutečnost, že výše uvedené fáze probíhají souběžně (viz Širjajevův model). Širjajev i Gile dále uvádějí, že pro úspěšné přetlumočení výchozího sdělení je zapotřebí koordinace všech činností podílejících se na této aktivitě.

3.2. Role všeobecných znalostí při ST

Jak jsme již naznačili v popisu analytické fáze tlumočení, pro kvalitní a ekvivalentní přetlumočení výchozího projevu je vedle dokonalé znalosti obou pracovních jazyků také nezbytný všeobecný přehled a znalost kulturního pozadí. Jenom díky tomu je tlumočník schopen například poznat, kdy řečník mluví vážně a kdy ironicky a převést sdělení ve výchozím jazyce do cílového jazyka s použitím funkčně ekvivalentních řešení.

Otázce kultury a tlumočení se ve své diplomové práci věnovala také Ďoubalová (2007). Na základě analýzy děl několika translatologů a interpretologů dochází k obdobnému závěru: „*Tlumočníkovi (...) k dosažení kvalitního a kvalifikovaného přetlumočení nestačí pouze dokonale ovládat pracovní jazyky, ale musí mít rovněž rozsáhlé všeobecné znalosti o kulturním společenství, s jehož jazykem pracuje.*“ (Ďoubalová, 2007: 20) Dále konstatuje, že „*povědomí o určité kultuře je spíše intuitivního charakteru*“ (op. cit.: 21) a že „*potřeba kulturní adaptace je neoddělitelnou součástí povědomí každého tlumočníka.*“ (op. cit.: 21–22)

Potřebu znalostí pro správné vytvoření mentálního obrazu sdělení a jeho kvalitní převezení zdůrazňuje rovněž Pöchhacker:

„It is now an established fact that comprehension is not a passive, receptive process but depends crucially on what is already known. Processing new information thus requires the active construction of some form of mental representation by integrating the input with various kinds of pre-existing knowledge – lexical, pragmatic, encyclopedic, etc.“ (Pöchhacker, 2004: 119)

3.3. Překladatelské postupy v tlumočení

Obecně překladatelské postupy jsou využívány nejenom při překladu psaných textů, nýbrž i při tlumočení. Překladatelské postupy jsou různé typy transformací, které umožňují překonat rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem (ve zkoumaném páru čeština-francouzština můžeme uvést například tendenci k verbálnějšímu vyjádření v češtině oproti tendenci k nominálnímu vyjádření ve francouzštině aj., popisovanou například Šabršulou (1990: 98): „*Au lieu des subordonnées circonstancielles, le français se montre souvent favorable au nom.*“) a přizpůsobit formu sdělení konvencím a zvyklostem v cílovém jazyce.

Janovcová (1982: 93) uvádí, že tlumočník překladatelských postupů využívá častěji než překladatel, je totiž nucen v reálném čase zpracovávat často ještě nedokončené úseky výpovědi. Překladatelské postupy mu umožňují nacházet operativní řešení, která v některých případech mají vliv na délku výrazu, a to především na jeho zkrácení. Jak uvádí Čenková (1988: 22), „*simultánní tlumočení probíhá (...) rychlostí a tempem, které určuje řečník.*“ Proto tlumočník využívá těchto postupů, aby minimalizoval nároky na paměť a celkově procesní kapacitu.

Použití překladatelských postupů může při tlumočení vést k pozměnění formální struktury originálního projevu. Jak jsme uvedli v kapitole věnované expresivitě, prostředky využívané pro vyjádření emocí, názorů či postojů řečníka se mohou projevovat i na rovině výpovědi. Využije-li tedy tlumočník některý z překladatelských postupů spočívající v transformaci větné struktury originálu, může tím v některých případech pozměnit i míru expresivity výsledného produktu tlumočení v porovnání s originálem. Tyto změny mohou způsobit jak zesílení míry expresivity, tak její zeslabení či dokonce ztrátu expresivního příznaku. Zároveň je však nutné dodat, že použití překladatelských postupů může být naopak prostředkem pro zachování míry expresivity původního projevu.

Překladatelské a tlumočnické postupy tedy mohou mít výrazný vliv na míru expresivity produktu tlumočení. Díky znalosti těchto postupů budeme v empirické části práce schopni posoudit, v jakých případech došlo ke změnám expresivity právě z důvodu použití této tlumočnické strategie. V následujícím oddíle se tedy podíváme na ty nejdůležitější z nich.

3.3.1. Typologie překladatelských postupů

Vinay a Darbelnet (1969: 46) překladatelské postupy tradičně dělí na přímé (*directs*) a nepřímé (*obliques*). Za přímé postupy označují výpůjčku, kalk a doslovný překlad. Při jejich použití nedochází k zásadním změnám ve struktuře ani v sémantickém obsahu převáděné výpovědi, nekladou tedy velké nároky na pracovní kapacitu tlumočníka. Z tohoto důvodu jsou při simultánním tlumočení hojně používány. Je však nezbytné uvést, že ne vždy je jejich užití oprávněné. Výsledek přímého převodu může působit v cílovém jazyce cizorodě, v takovém případě se hovoří o interferenci mezi JV a JC. Tento problém je obzvláště výrazný při převodu stylistických prvků: „*Il se peut aussi que par suite de divergences d'ordre structural ou métalinguistique certains effets stylistiques ne se laissent pas transposer en langue d'arrivée sans un bouleversement plus ou moins grand de l'agencement ou même du lexique.*“ (Vinay – Darbelnet, 1969: 46). V těchto případech je pak nutné použít překladatelské postupy nepřímé – transpozici, modulaci, ekvivalenci a adaptaci.

3.3.2. Transpozice

Transpozice spočívá v tom, že týž sémantický obsah je v cílovém textu či projevu vyjádřen pomocí jiných gramatických prostředků než v jazyce výchozím. Čeňková (1988: 159) tyto postupy označuje jako *gramatické transformace* a potřebu jejich aplikace vysvětluje faktem, že „*jazyky nemají stejný počet gramatických kategorií, že ani strukturace a rozsah gramatických kategorií se v jednotlivých jazycích nekryjí a že jejich fungování je rozdílné.*“ Pokud nebude uvedeno jinak, v následujícím přehledu budeme využívat příklady, které uvádí Janovcová (1982: 93-108).

Transpozice tedy mohou proběhnout na různých úrovních jazyka. V případě slovnědruhových transpozic jsou z hlediska převodu v kombinaci francouzština–čeština (v tomto směru) významné například záměny substantiva s předložkou za adjektivum (*un parti de droite* – *pravicevá strana*), substantiva s předložkou za adverbium (*avec modestie* – *skromně*), slovesa s předložkou za adverbium (*sans se soucier* – *bezstarostně*) či slovesa za podstatné jméno slovesné (*pour **fixer** le salaire minimum* – *pro **stanovení** minimální mzdy*).

V případě větněčlenských transpozic se jedná například o záměnu předmětu za vedlejší větu předmětnou (*les juges demandent **son arrestation*** – *soudcové žádají, **aby byl zadržen***), podmětu za větu podmětnou (***un manque** d'eau potable a été constaté* – *bylo zjištěno, **že chybí** pitná voda*) či příslovečného určení za vedlejší větu příslovečnou

(*depuis la rencontre des deux délégations* – od té doby, *kdy došlo k setkání obou delegací*).

Kromě jednoduchých typů transpozice existují různé kombinace těchto postupů, např. *mouvement d'une grande efficacité* (DFH-8) – *pracovat velmi efektivně* (A5-8), či *zone particulièrement difficile d'accès* (DFH-11) – *region, kam je těžké se dostat* (A6-11).

3.3.3. Modulace

Při použití tohoto postupu dochází ke změnám vyvolaným rozdíly v nahlížení na popisovanou skutečnost, které se projevují ve způsobu vyjádření. Modulace se podobně jako transpozice projevuje v různých rovinách jazyka a lze ji rozdělit na lexikální a syntaktickou. Modulace může nabývat různých forem, proto se v následujícím přehledu zaměříme pouze na ty nejvýznamnější typy. V této části budeme vycházet z Tionové (2000: 447-450).

Mezi modulace na úrovni lexikálních jednotek můžeme zařadit modulaci antonymickým převodem (*sans équivoque* – *jednoznačný*), dále modulaci pomocí výměny konkrétního výrazu za abstraktní a naopak (*elle leva vers lui son regard* – *pozvedla k němu oči*) a dále modulaci na základě synekdochy. Tu Tionová dělí na čtyři typy: modulaci na výměny části za celek či naopak (*Mon plan germa dans mon cerveau* – *V hlavě mi vzklíčil plán.*), části za část (*Il siffla entre ses lèvres* – *Sykl mezi zuby.*), výměny charakteristiky za činnost (*Il était bon conducteur* – *Řídil dobře.*) či výsledného stavu za činnost (*Je n'ai plus de cigarettes* – *Došly mi cigarety.*).

Na pomezí mezi lexikální a syntaktickou modulací se podle Tionové nachází změna pasiva za aktivum. K prosté syntaktické modulaci se v tomto případě přidává ještě změna lexikální (*La cour fut envahie par les élèves* – *Žáci vyběhli na dvůr.*).

Mezi syntaktickými modulacemi Tionová řadí změny pomocí dvojic souvztažných sloves, např. dát – dostat, spatřit – objevit se apod., dále změny z osobních vazeb na neosobní (*Je saisis bien que...* – *Je mi jasné, že...*) a nakonec za povinnou označuje modulaci francouzských vazeb, pro něž v češtině neexistuje paralela, např. vazba se slovesem *faire, laisser, rendre, se sentir, croire* apod.

3.3.4. Ekvivalence

Tento překladatelský postup spočívá v nahrazení jednoho smyslového celku jiným, přičemž mezi nimi nemusí existovat žádná formální ano obsahová souvislost. Tlumočník

tuto možnost volí na základě znalosti ustálených obrátů používaných při konkrétních příležitostech. Ekvivalence se používá v případě ustálených slovních spojení, frazeologismů, idiomů a společenských frází, jejichž užití a forma jsou dány jazykovou konvencí vylučující při převodu jakékoli úpravy, ať formální, nebo obsahové.

Pro naši práci je vhodné poznamenat, že zkušení tlumočníci mívají pro převod ustálených a šablonovitých spojení, např. přivítání, pozdravů či naopak závěrečných formulí, připravena vhodná tlumočnická řešení. Jak uvádí Janovcová (1982: 7), automatické vybavování těchto „prefabrikátů“ šetří tlumočnickovi čas a energii. Jako příklad můžeme uvést větu „*j'exprime nos sentiments les plus tristes de condoléances*“ (DFH-3), kterou v rámci našeho experimentu tlumočník A9 převedl jako „*vyjadřuji mou nejhlubší soustrast*“ (A9-3).

3.3.5. Adaptace

Adaptace se využívá v případech rozdílnosti situací v jednotlivých jazykových kulturách. Tlumočník hledá pro vyjádření situace popisované v originálu situaci cílové kultury, kterou považuje za funkčně ekvivalentní, tj. mající shodný komunikační efekt, srov. Levého *naturalizace*.

Tento postup se podle Vinaye a Darbelneta nachází na hranici toho, co ještě můžeme považovat za překlad. Věcná informace zde mnohdy zcela ustupuje zájmu o vyvolání stejného komunikačního efektu. Překladatelské postupy se tedy řídí nejen systémovými vlastnostmi jednotlivých jazyků, ale také společnou presupozici základnou vlastní příjemcům sdělení v cílovém jazyce.

3.4. Strategie při simultánním tlumočení

Při simultánním tlumočení se využívají rovněž strategie a taktiky vlastní tomuto režimu tlumočení. Tlumočníci se k nim často uchylují proto, aby odlehčili kognitivní zátěž, kterou s sebou tato činnost nese, a rovněž kvůli tomu, aby výsledný produkt tlumočení byl co nejsnáze přijatelný pro příjemce. Použití těchto strategií může, podobně jako použití překladatelských procesů, mít vliv na výslednou míru expresivity. Proto je vhodné v krátkosti i tyto strategie.

Podle našeho názoru jednou z nejvíce používaných je tzv. strategie KISS – „Keep it short and simple“. Strategie spočívá v dělení delších a složitějších celků v JV na krátké a syntakticky jednodušší v JC. Tuto strategii je vhodné využívat především při tlumočení

projevů vyznačujících se složitou syntaktickou strukturou vět. Mezi takové můžeme zařadit například politické projevy zkoumané v naší práci.

Mezi další strategie hojně využívané při ST můžeme zařadit princip ekonomie. Díky skutečnosti, že jazyk je redundantní, je možné některé prvky vypouštět, aniž by došlo ke změně funkční či obsahové ekvivalence daného prostředku. Tento fakt tedy vede k tomu, že tlumočníci při své práci využívají tzv. řečovou kompresi. V některých případech je nutné naopak tlumočení do JC rozvolnit – v tomto případě hovoříme o řečové dekompresi.

Dále můžeme uvést například prostředky spojené s aktuálním větným členěním, např. úpravu slovosledu či zdůraznění rématu věty pomocí prozodických prostředků.

4. Dosavadní výzkum v oblasti expresivity při ST

Téma expresivity v simultánním tlumočení a problematika jejího převodu mezi různými kombinacemi jazyků nejsou v současnosti příliš probádané. Domníváme se, že hlavním důvodem je silně subjektivní charakter tohoto jazykového jevu. Překážkou pro kvalitativní či kvantitativní výzkum v této oblasti je především nesnadná operacionalizace jevu.

4.1. Marie Formánková

Expresivitou v simultánním tlumočení se v českém prostředí (na česko-ruském materiálu) zabývala Formánková ve studii *Expresivní složka výpovědi jako problém tlumočení* (1981). Po krátké terminologické poznámce, v níž vyděluje emocionalitu jako podmnožinu expresivity, se zabývá možnostmi převodu expresivity při simultánním tlumočení. Dochází k závěru, že čím kratší je časový interval poskytnutý pro převod daného prostředku z jednoho jazyka do druhého, tím méně možností má tlumočnick pro zevrubnou analýzu příchozího sdělení a výběr adekvátních prostředků pro převod do JC. Dále uvádí, že tlumočnick nejprve provádí logickou analýzu sdělení v originálním textu a nemá-li dostatek času na analýzu konotační složky sdělení, není vždy schopen zachovat expresivní výraznost sdělení (v naší terminologii *míru expresivity*). (1981: 219) S tímto tvrzením souhlasíme s jednou poznámkou – v ideálním případě tlumočnick ke změně míry expresivity přistupuje vědomě, a to na základě svých znalostí o rozdílech v normách výchozí a cílové kultury. V další části dělí prostředky pro vyjádření expresivity na *lingvální*, *kontextuální* a *paralingvální*. V kontextu naší práce jsou důležité poznámky autorky k intonaci v tlumočení. Formánková říká (1981: 221), že využitím příznakové intonace tlumočnick kompenzuje ztrátu adiconální informace, tj. expresivní konotace, a dodává, že pro převod je důležité, aby promluva v JC měla stejný komunikační efekt a není důležité, jaké prostředky budou k jeho dosažení využity. Zároveň také říká, že zkušený tlumočnick zpravidla nahrazuje intonaci vyjadřující určitý postoj lexikálními prostředky, takže dochází k setření intonace, kterou v projevu užil řečník.

4.2. Diplomová práce Lucie Lamperové

Experimentálnímu výzkumu převodu expresivity se věnovala Lucie Lamperová ve své diplomové práci nazvané *Převod expresivity v simultánním tlumočení z angličtiny do češtiny* (Lamperová: 2002). V rámci experimentu, který Lamperová při svém výzkumu použila, probandi simultánně tlumočili dva autentické projevy z angličtiny do češtiny. Autorka následně zkoumala způsob převedení předem vybraných expresivních jevů. Z její analýzy vyplynulo, že došlo k výraznému snížení míry expresivity: podle jejích slov byla expresivita zachována průměrně pouze ve 23 % případů u prvního textu a ve 45 % u druhého textu. Dále uvádí, že plně funkčních řešení bylo v průměru pouze 20 %. (Lamperová 2002: 78)

Návrh experimentu jako takového považujeme za vhodný, proto sloužil jako inspirace pro náš výzkum. Kromě analýzy tlumočnického výkonu autorka využila rovněž dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zjistit subjektivní dojmy probandů na jejich tlumočnický výkon a jejich názor na míru expresivity originálního textu. I tento krok jsme tedy do našeho výzkumu zařadili, více viz kapitola 6. Metoda.

4.3. Diplomová práce Aleše Burgeta

Aleš Burget se ve své diplomové práci nazvané *Převod stylové složky politického projevu při simultánním tlumočení: na materiálu francouzsko-českém* (2006) zkoumal převod expresivity projevů pronesených při plenárním zasedání Evropského parlamentu. Pro výzkum využil nahrávky originálních francouzských projevů a jejich českého tlumočení. Zároveň provedl analýzu originálních českých projevů. Na základě výsledků experimentu Burget konstatuje, že při převodu z francouzštiny do češtiny tlumočníci použili o třetinu menší počet expresivních výrazů na úrovni lexika, což téměř přesně odpovídá počtu zjištěnému v originálních českých projevech. (Burget, 2006: 84) Autor tak formuluje závěr, že tlumočníci si uvědomují nižší frekvenci expresivního vyjádření v češtině a při převodu určitý počet z nich neutralizují. (op. cit.: 85)

Další otázkou, na niž se Burget ve své diplomové práci pokusil dát odpověď, bylo, jak se při převodu mění intenzita expresivního výrazu. Dochází k závěrům, že tlumočníci mají tendenci neutralizovat nejexpresivnější výrazy a ponechávat v projevu výrazy s nižší intenzitou expresivity. Celkově však poměr expresivních výrazů s různými stupni intenzity odpovídá spíše projevům francouzským. (op. cit.: 87)

5. Výzkumná otázka a hypotézy

Teoretická část této práce sloužila k tomu, abychom popsali shody a rozdíly ve způsobu a frekvenci vyjadřování expresivity ve francouzštině a češtině. Rovněž jsme nastínili možnosti, které tlumočnický může při této činnosti využívat, a jaká jsou naopak omezení, jež mu mohou bránit v převedení expresivních prostředků adekvátním způsobem. V empirické části této práce budeme zkoumat, jakým způsobem tlumočníci expresivitu skutečně převádějí, jaké prostředky k tomu používají a s jakou frekvencí. Na základě porovnání francouzských originálů s českým tlumočením se pokusíme vytvořit typologii nejčastějších posunů ve způsobu vyjadřování expresivity.

Z analyzované odborné literatury a předchozích výzkumů vyplývá, že expresivita francouzských projevů bývá v porovnání s jejich českými paralelami vyšší. Jak bylo uvedeno v kapitole o simultánním tlumočení, jedním z předpokladů pro odvedení kvalitní práce tlumočnické je znalost jazykových norem a žánrových konvencí obou jazykových společenství. Tlumočnický by se měl při převodu snažit o to, aby výsledný produkt byl v souladu s očekáváním českých příjemců, která mají na daný žánr projevů, tj. aby použitými prostředky i jejich frekvencí odpovídal úzu v českých politických projevech. Zároveň však musíme brát v potaz specifika simultánního tlumočení. Jednou z nejčastějších strategií je využívání intonace pro zdůraznění důležitých částí výpovědi. Budeme-li vycházet ze všech těchto předpokladů, můžeme formulovat následující dvě hypotézy:

1. Tlumočníci si jsou vědomi rozdílů v expresivitě mezi francouzskými a českými projevy. Při tlumočení francouzských projevů do češtiny budou tedy počet expresivních prostředků i celkovou míru expresivity snižovat.

2a. Podíl lexikálních, syntaktických a parajazykových prostředků, které budou tlumočníci využívat k vyjádření expresivity, bude přibližně odpovídat podílu v originálních českých politických projevech;

2b. ve výsledcích se však projeví vyšší tendence tlumočnicků k využívání příznakové intonace pro zdůrazňování rématu výpovědi.

Druhá hypotéza bude upřesněna na základě kontrastivní analýzy francouzských a českých originálních projevů, jež je součástí empirické části této práce.

EMPIRICKÁ ČÁST

6. Metoda

6.1. Úvodní poznámka

K vytvoření návrhu experimentu jsme se inspirovali výzkumy Lamperové a Burgeta, popsanými v kapitole 5. Dosavadní výzkum. Díky tomu, že jsme se s těmito výzkumy mohli seznámit, byli jsme schopni minimalizovat nežádoucí jevy spojené s výzkumem simultánního tlumočení, v němž výraznou část probandů tvoří studenti.

Lamperová uvádí, že při převodu expresivních složek docházelo ke ztrátě expresivity z důvodu chybného porozumění danému jevu. (op. cit.: 78) Domníváme se, že zkoumáme-li způsob převodu určitého jevu, je vhodné již v návrhu výzkumu s těmito situacemi počítat a předcházet jim. S časovým odstupem je totiž velmi složité odlišit, v jakých případech tlumočník daný jev vědomě vynechal, a kdy byl tento krok zapříčiněn nepochopením originálu. Výsledky výzkumu (především jedná-li se o výzkum kvantitativní) by poté nemusely mít vypovídající hodnotu o skutečných postupech využívaných tlumočnicků.

Burget ve své práci zkoumal výkon dvou zkušených tlumočnic při převodu projevu jednoho řečníka. Domníváme se, že ve výsledcích se mohl odrazit idiolekt tlumočnic a „oblíbená“ řešení, jež pro převod určitých výrazů používaly. Proto jsme se rozhodli přiklonit se k experimentu Lamperové a analyzovat výkon větší skupiny tlumočnicků.

6.2. Probandi

Experimentu se účastnilo celkem 20 tlumočnicků. 12 z nich byli studenti prvního či druhého ročníku navazujícího magisterského studia tlumočnictví na FF UK. Zbývajících osm probandů byli profesionální tlumočníci s profesionální praxí alespoň pět let. Tlumočníci byli rozděleni do dvou skupin – výzkumnou skupinu tvořilo 16 z nich, kontrolní skupinu pak čtyři. Profesionální tlumočníci byli vybíráni tak, aby měli profesionální zkušenost se simultánním tlumočením po dokončení univerzitních studií. Někteří z oslovených tlumočnicků se specializovali spíše na konsekutivní tlumočení a sami se nakonec rozhodli výzkumu neúčastnit. Další uvedli, že v poslední době se simultánnímu tlumočení sice věnují, ne však v kombinaci s francouzštinou. Z těchto a dalších důvodů se přibližně z třicítky oslovených profesionálních tlumočnicků na

experimentu nakonec podílelo osm. Na základě dotazníkového šetření jsme zjistili i další údaje o tlumočnících. Jeho výsledky jsou uvedeny v kapitole 7. Dotazníkové šetření.

6.3. Popis experimentu

V případě studentů tlumočení probíhal experiment v tlumočnické laboratoři Šporkova paláce. Tlumočnickům byl před samotným experimentem dán k dispozici přepis originálního projevu. Jak bylo uvedeno výše, velkou část souboru probandů tvořili studenti tlumočení, u nichž podle našeho mínění hrozilo, že by změny v míře expresivity mohly být zapříčiněny nepochopením originálu, jako k tomu došlo ve výzkumu Lamperové. Proto jsme do experimentu vložili tento krok, abychom zmíněné nežádoucí vlivy omezili na minimum. Probandi měli na pročetení textu několik minut, abychom předešli tomu, že si některé složitější části originálního projevu přeloží. Probandi si přepis originálního projevu nemohli vzít s sebou do kabiny. Do kabiny si však mohli vzít krátký seznam tvořený jmény, která se v originálním projevu vyskytují, a méně známými termíny. Ty jsme vybrali tak, aby žádný z nich nevykazoval prvky expresivity, a to proto, aby náš překlad neměl vliv na rozhodování tlumočnicků.

Poté byli tlumočníci požádáni o simultánní přetlumočení originálního projevu. Tlumočnickům byl projev puštěn i s videem, podmínky tedy byly víceméně takové, s nimiž by se setkali v reálné situaci. Probandi tedy při tlumočení řečníka viděli a mohli sledovat také mimojazykové prostředky, jichž využíval.⁵ Tlumočnický výkon probandů byl nahráván do počítače.

Po dokončení této části experimentu probandi vyplnili dotazník (vyplněné dotazníky jsou k dispozici na CD, jež je k DP přiloženo). V něm měli uvést jednak části svého tlumočení, které považovali za zdařilé, a jednak části, které by zpětně přetlumočili jinak. Autoevaluace výkonu je podle našeho názoru velmi užitečným nástrojem pro analýzu tlumočení, jelikož díky ní lze rozpoznat, v jakých částech by mohly být posuny či obsahové chyby tlumočení způsobeny momentálními faktory působícími na tlumočníka. Proto jsme do svého výzkumu tento krok rovněž zařadili.

Další součástí dotazníku bylo hodnocení různých rysů originálního projevu. Tlumočníci v této části měli na stupnici od jedné do sedmi ohodnotit např. složitost souvětí, rychlost přednesu apod. Pro účely naší práce bylo důležité především hodnocení expresivity a emocionality projevu. Prostřednictvím této otázky jsme chtěli

⁵ Jak jsme uvedli v kapitole 1. Expresivita, k rozpoznání expresivity může tlumočnick kromě jazykových a parajazykových prostředků využívat i mimojazykové prostředky – gesta, mimiku, pohyby těla apod.

zjistit, zdali tlumočníci daný projev považovali za expresivní a/nebo emocionální, což by se mohlo odrazit v tlumočnické metodě, kterou pro převod originálního textu do češtiny zvolí.

Poslední součástí experimentu byl i krátký rozhovor, který byl u některých tlumočnicků veden formou e-mailové komunikace. V tomto rozhovoru jsme tlumočnickům položili otázku, zdali při tlumočení podobného typu projevů, jaký byl tlumočen v rámci našeho experimentu, a v daném směru, tj. z francouzštiny do češtiny, by podle jejich názoru mělo být tlumočení více expresivní než originál, přibližně stejně expresivní, nebo méně expresivní. Touto otázkou jsme chtěli zjistit, zdali představy tlumočnicků o úpravě míry expresivity odpovídají našim poznatkům uvedeným v teoretické části DP.

6.4. Způsob hodnocení míry expresivity

Abychom byli schopni hodnotit míru expresivity jak originálního projevu, tak projevů přetlumočených, bylo nutné si před začátkem experimentu určit kritéria hodnocení. Jak lze očekávat, při vytváření těchto kritérií jsme vycházeli z poznatků uvedených v teoretické části této práce.

Jistou překážkou pro dosažení výsledků, jež by bylo možné považovat za skutečně objektivní, je skutečnost, že hodnocení toho, zdali lze některý jazykový prostředek označit za expresivní, není vždy jednoduché. A složitější je situace v případě, kdy se snažíme vyhodnotit míru expresivity daného prostředku. Při hodnocení expresivity jsme se snažili v co nevyšší možné míře opírat o uznávané zdroje, např. Slovník spisovné češtiny, Slovník spisovného jazyka českého pro češtinu a Larousse, Petit Robert a další pro francouzštinu (kompletní seznam v soupisu použité literatury). Nebudeme však zastírat, že v některých případech jsme se při určování expresivity jazykových prostředků řídili především vlastní jazykovou intuicí.

V naší práci se však nezabýváme pouze tím, zdali jsou překladová řešení expresivní či nikoliv. Stejně jako Lamperová (2002: 50) jsme toho názoru, že dichotomické dělení prostředků na expresivní či neexpresivní není dostačující. Proto jsme vytvořili matematický vzorec pro výpočet míry expresivity. K jeho popisu si však potřebujeme krátce shrnout poznatky o expresivitě.

Expresivní prostředky lze *grosso modo* rozdělit podle toho, co vyjadřují, do dvou velkých skupin: na prostředky vyjadřující pocity, emoce, citový vztah řečníka k dané skutečnosti na jedné straně (v naší práci budeme prostředky vyjadřující tento typ

expresivity označovat jako *C*), a na prostředky vyjadřující řečníkovy názory, postoje či hodnocení (*H*). Druhý způsob dělení je podle rovin jazykového systému. Zde jsme se rozhodli prostředky dělit na ty, které vykazují expresivitu na úrovni lexika (*L*), dále na úrovni syntaxe, stavby věty či celého textu (*S*) a nakonec na prostředky parajazykové (*P*). U každé jazykové jednotky tedy lze určit, zda vykazuje vlastnosti některého z pěti výše uvedených *komponentů expresivity*, tedy *C*, *H*, *L*, *S* nebo *P*. Aby bylo možné u daného jazykového prostředku určovat, zdali vykazuje expresivitu typu $\{L, S, P\}$, je nutné, aby vykazoval alespoň jeden typ ze dvojice $\{C, H\}$. Nebylo by logické, kdybychom určité slovo označili např. za expresivní na úrovni lexikální, ale zároveň bychom řekli, že se nejedná ani o expresivitu *C*, ani *H*.

Komponenty expresivity jsou binární, mohou tedy nabývat dvou hodnot – ano, nebo ne. Abychom mohli tyto příznaky kvantifikovat, v naší práci jsme přiřadili možnosti *ano* hodnotu 1, možnosti *ne* pak hodnotu 0. Tento postup můžeme ilustrovat na příkladu věty „*Na ulici stál obrovitánský pes.*“, která byla pronesena příznakovou intonací s důrazem na spojení *obrovitánský pes*. Slovo *obrovitánský* lze označit za *C*-expresivní (především kvůli morfematické skladbě slova; zároveň má toto slovo konotace až nepříjemně velké věci, jež vyvolává strach) i *H*-expresivní (označuje, že pes je větší, než řečník považuje za standardní velikost psa). Z druhé skupiny komponentů (označujících rovinu jazyka, na níž se expresivita projevuje) jej můžeme označit za expresivní na lexikální a parajazykové rovině. Slovo je do věty zapojeno standardně, není ani součástí žádného expresivního prostředku na úrovni textu, vlastnosti komponentu *S* tedy nevykazuje. *Konfigurace expresivity* $\{C, H, L, S, P\}$ slova *obrovitánský* v uvedené příkladové větě je tedy $\{1; 1; 1; 0; 1\}$.

Naším záměrem je především určit, jaká je míra expresivity použitého prostředku v jazyce výchozím, aby ji bylo možno porovnat s tlumočnickým řešením v jazyce cílovém. Z toho důvodu budeme pro určení míry expresivity (či *skóre expresivity*) *E* v naší práci využívat následující vzorec:

$$E = (C + H) \cdot (L + S + P)$$

Vzorec obsahující součin dvou součtů jsme vybrali ze tří hlavních důvodů. Prvním z nich je fakt, že skupiny $\{C, H\}$ a $\{L, S, P\}$ vyjadřují každá jiný aspekt expresivity, proto podle nás nelze tyto hodnoty jednoduše sčítat a je nutné do vzorce tyto odlišnosti

promítnout. Dále se domníváme, že vyjadřuje-li daná lexikální jednotka jak názor či hodnocení mluvčího, tak i jeho emoce či pocity, bude výsledná míra expresivity vyšší, než kdyby synonymní lexikální jednotka se stejnými hodnotami L , S a P vyjadřovala pouze jednu z těchto dvou složek. Proto jsme se rozhodli, že pro výpočet celkového skóre expresivity bude součet hodnot komponentů expresivity vyjadřujících jazykovou rovinu násoben součtem hodnot komponentů expresivity C a H . K tomuto vzorci nás vedl ještě třetí, praktičtější důvod. Pokud bychom skóre expresivity počítali jako prostý součet jednotlivých komponentů, mohlo by nabývat pěti hodnot: {0; 2; 3; 4; 5}. V případě námi použitého vzorce bude škála jemnější, a to díky šesti možným hodnotám skóre: {0; 1; 2; 3; 4; 6}.

Ve snaze o co nejpresnější určení míry expresivity jednotlivých lexikálních jednotek jsme také museli vyřešit otázku hodnocení expresivity slovních spojení složených z více slov, z nichž každé je určitou měrou expresivní a jedno z nich rozvíjí druhé (či další). Jmenovitě máme na mysli spojení adjektiva a substantiva (*strašlivá katastrofa*), adverbia a adjektiva (*velice důležitý*), adverbia a slovesa (*velmi se raduji*) a dvou adverbii (*velmi rychle*). Celkové skóre expresivity prvků těchto spojení jsme kvůli jejich úzké vazbě nehodnotili každý zvlášť, ale dohromady jako jednu jednotku. V tom případě však bylo nutné náš vzorec upravit. Míra expresivity slovního spojení bude odpovídat součtu skóre expresivity jednotlivých prvků tohoto spojení:

$$E_{SS} = \sum_{i=1}^n E_i = E_1 + E_2 + \dots + E_{n-1} + E_n$$

Tento vzorec je možné použít pouze u výše zmíněných typů expresivních slovních spojení, které byly do cílového jazyka převedeny pomocí jednoho z těchto čtyř typů slovních spojení. V ostatních případech jsme využívali základní vzorec. Tento speciální vzorec má další výhodu – lze s jeho pomocí vyhodnotit změnu míry expresivity u skupin výrazů, u nichž při převodu z jednoho jazyka do druhého dojde ke změně počtu prvků daného slovního spojení, např. *très important* → *důležitý*.

U expresivních prostředků tvořených více prvky byly hodnoty jednotlivých komponentů expresivity určovány pro jednotlivé prvky tohoto spojení, nikoliv pro daný jazykový prostředek jako celek. Naopak celkové skóre expresivního jazykového prostředku bylo vypočítáno pro daný jazykový prostředek jako celek, a to podle výše

uvedeného speciálního vzorce pro výpočet E_{ss} . Z toho vyplývá, že počet expresivních jazykových spojení, u nichž bylo zjišťováno celkové skóre, je nižší než počet prvků, u nichž byly zjišťovány hodnoty jednotlivých komponentů expresivity.

6.5. Konzultace

Jak jsme uvedli výše, hodnocení expresivity může být v určitých případech velmi subjektivní. Abychom vliv této subjektivity omezili, expresivitu některých tlumočnických řešení jsme konzultovali se třemi studentkami navazujícího magisterského programu bohemistika na FF UK. Konzultantkám jsme zaslali nahrávku se vzorkem přibližně 30 úryvků tlumočení (je uložena na CD přiloženém k této práci) a požádali je o ohodnocení jednotlivých komponentů expresivity. Do této nahrávky jsme vybrali úryvky, u nichž jsme nemohli na základně objektivních kritérií rozhodnout, zdali se jedná o prostředky expresivní či nikoliv, a ani s využitím jazykové intuice jsme k žádnému závěru nedošli.

Abychom zajistili, že konzultantky nebudou *a priori* hodnotit všechny úryvky jako expresivní, zařadili jsme do výběru také šest úryvků, u nichž jsme předem vyhodnotili, že nevykazují expresivní příznakovost. Pokud by konzultantka tyto úryvky systematicky označovala za expresivní – za takový bychom považovali přístup, kdyby aritmetický průměr skóre expresivity těchto kontrolních úryvků přesahoval 1 –, hodnocení dané konzultantky bychom nebrali v potaz. K tomuto kroku jsme ani u jedné konzultantky přistoupit nemuseli. Celková míra expresivity jednotlivých komponentů expresivity u konzultovaných úryvků se bude rovnat aritmetickému průměru hodnocení od všech tří konzultantek. V závěrečném přehledu tlumočnických řešení jsou tyto úryvky vyznačeny pomocí podtržení.

7. Dotazníkové šetření

Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že praxe v ST dosahovala v základní výzkumné skupině průměrně 4,3 let. Tento údaj je však ovlivněn skutečností, že většinu probandů tvořili studenti. Průměrná praxe profesionálních tlumočnicků ze základní skupiny činila 14,25 let. Praxe tlumočnicků z kontrolní skupiny dosahovala průměrně hodnoty 9,25 let.

Jak jsme uvedli výše, cílem jedné z otázek bylo zjistit, zdali tlumočníci považují originální projev za emocionální. Mezi dalšími otázkami jsme se ptali obdobně na expresivitu projevu. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že na stupnici od jedné do sedmi, kde hodnota 1 odpovídala minimu a hodnota 7 maximu dané vlastnosti, dali tlumočníci projevu DFH průměrné hodnocení **5,69** za emocionalitu a **3,38** za expresivitu.⁶ U projevu DMV bylo hodnocení emocionality téměř shodné – **5,6**, nicméně expresivita získala hodnocení **4,6**.

Rozdíly v hodnocení expresivity a emocionality pro nás byly překvapením. Očekávali jsme, že tlumočníci nebudou mezi těmito dvěma vlastnostmi dělat příliš velké rozdíly, vzhledem k tomu, jak úzce spojené tyto dva termíny jsou. Bylo by zajímavé zjistit, co vede tlumočnický k tomu, aby projev označili na jedné straně za velmi emocionální, na druhé straně jej však označili za průměrně expresivní, což je patrné především v případě projevu DFH. Jak bude uvedeno dále, celkové skóre expresivity projevu DFH převyšovalo skóre projevu DMV. Roli tedy může hrát absolutní počet použitých expresivních výrazů, jenž byl naopak vyšší u projevu DMV. Myslíme si, že se jedná o možné téma pro další výzkum.

Na základě rozhovorů s tlumočnický jsme si potvrdili předpoklad o tom, že tlumočníci vědí o rozdílech v míře expresivity používané ve francouzštině a v češtině. Naprostá většina tlumočnicků uvedla, že při tlumočení z francouzštiny do češtiny by měl být výsledný produkt méně expresivní než originál. Dva tlumočníci uvedli, že by projev měl být buď stejně expresivní, nebo méně expresivní, určitě ale ne více expresivní. Jedna z velmi zkušených tlumočnic (s více než desetiletou praxí) však dodala, že pokud je originální projev výrazně patetický, dává si pozor na to, aby tento patos převedla i do JC. Nicméně zdůraznila, že obvykle se snaží míru expresivity snižovat.

⁶ V dotazníku byla záměrně obrácena škála hodnocení u otázky na expresivitu: hodnota 1 odpovídala odpovědi „expresivní“, hodnota 7 poté odpovědi „věcný“. Průměrné hodnocení míry expresivity tedy ve skutečnosti bylo 3,63. V zájmu větší přehlednosti však v textu práce uvádíme „převrácenou“ hodnotu.

8. Analýza originálních projevů

V této kapitole se zaměříme na kvalitativní analýzu expresivních prostředků, jež jsme zaznamenali v analyzovaných projevech. Nejprve krátce shrneme obsah projevů a zasadíme je do situačního kontextu, následně uvedeme přehled expresivních prostředků, jež řečníci využívali, a na závěr provedeme kvantitativní analýzu. Na jejím základě také upřesníme naši hypotézu o frekvenci použití jednotlivých typů prostředků při tlumočení do češtiny.

8.1. Popis francouzských projevů

Pro experiment byly vybrány dva projevy předních francouzských politiků. Základní skupina tlumočila projev francouzského prezidenta Hollanda ze společného vyjádření s německou kancléřkou Merkelovou a španělským premiérem Rajoyem, jež státníci pronesli po pádu letadla společnosti Germanwings dne 25. března 2015, tj. den po katastrofě. Projev byl pronesen v obci Seyne-les-Alpes, tj. poblíž místa nehody.

Prezident Francouzské republiky nejprve vyjádřil soustrast pozůstalým rodinám a uvedl základní informace o průběhu záchranných prací, a ocenil nasazení záchranných složek. Dále zdůraznil důležitost pomoci a podpory rodinám obětí. Poté přislíbil podporu Německu a Španělsku, jejichž občané tvořili velkou část cestujících na palubě letadla, a na závěr vyzdvihl solidaritu projevenou obyvateli Francie a celé Evropy.

Jak lze v případě projevu proneseného s relativně malým časovým odstupem po katastrofě očekávat, obsahoval na jedné straně informace určené rodinám obětí a obyvatelům Francie (o průběhu prací, o skutečnosti, že byla nalezena jedna černá skříňka, ale druhá zatím nikoliv apod.), ale zároveň také nesl složku expresivní a emocionální. Použitím těchto nenocionálních prostředků francouzský prezident vyjadřoval svůj zármutek nad katastrofou, zároveň však popisoval duch bratrství a solidarity, který zavládl jak na místě nehody, tak v celé Francii a potažmo celém světě.

Kontrolní skupina tlumočila projev Manuela Vallse před francouzským Národním shromážděním. Jeho tématem byly útoky teroristů na redakci týdeníku Charlie Hebdo a útok na košer samoobsluhu v Paříži, k nimž došlo v lednu roku 2015. Projev byl pronesen 13. ledna, tj. necelý týden po útocích.

Francouzský premiér v první části shrnul teroristické útoky a popsal vlnu solidarity, která po nich následovala. Uvedl, že Francie sice byla těmito událostmi hluboce zasažena, ale že je přestála. Poté popsal pohřeb obětí a manifestace

francouzských občanů. Zdůraznil, že Francouzi dostáli své historii a projeví, jak lpí na svobodě projevu. Následně uvedl, že i v této chvíli smutku budou pokračovat politické debaty a v závěru úryvku vyzdvihl práci elitních jednotek. V tomto okamžiku byl projev ukončen, aby svou délkou odpovídal prvnímu projevu.

Z popisu projevů je patrné, že byly vybrány tak, aby byly jak po tematické, tak po situační stránce srovnatelné. V obou případech šlo o reakci vrcholného představitele státu na neočekávanou a tragickou událost s mnoha mrtvými. I co do obsahu lze najít paralely – oba dva mluvčí shodně například vyzdvihovali solidaritu, kterou Francouzi i celý svět vyjadřovali osobám zasaženým těmito událostmi, a popisovali Francii jako silnou zemi, která je událostí sice zasažena, ale nevzdává se a bojuje dál. Tímto obrazem apelovali na své spoluobčany a prohlubovali v nich pocit patriotismu. Hollande i Valls dále shodně ocenili odvahu a nasazení bezpečnostních složek státu při řešení těchto složitých situací a vykreslovali je v heroickém světle.

8.2. Popis českých projevů

K analýze expresivity v českých politických projevech jsme vybrali projevy současného prezidenta Miloše Zemana na Terezínské tryzně, který byl pronesen 17. května 2015, a dále projev bývalého prezidenta Václava Havla. V tomto případě se jednalo o projev staršího data – byl pronesen 1. listopadu 2007 na zahájení konference nazvané „Komunikační strategie v éře terorismu“.

Miloš Zeman ve svém projevu nejprve označuje Terezín jako varování před nenávistí a upozorňuje, že v současnosti do České republiky přichází „od jihu“ vlna nenávisti náboženské. V další části projevu varuje před lhostejností a uvádí, že pozdní reakce by mohla mít nedožrnné následky. Následně odsuzuje aktivity Islámského státu a srovnává je s činy nacistickými. Na závěr vyzývá k vojenské akci proti teroristům z Islámského státu s apelem, „abychom nedopustili nový Terezín“.

Stejně tak jako francouzský prezident a premiér i Zeman se ve svém projevu obrací na občany. Na rozdíl od francouzských představitelů státu však nevyzdvihuje jejich solidaritu, nýbrž varuje je před nebezpečím, které podle jeho názoru České republice hrozí. Zemanův projev se tematicky od francouzských liší tím, že nereaguje na jednotlivé události, nýbrž na dlouhodobou situaci. Z toho důvodu je v porovnání s originálními francouzskými projevy méně situačně zakotvený. Co do obsahu převládá expresivní složka nad informativní.

Druhý zkoumaný český projev přednesl bývalý prezident Havel. V první části popisuje svůj pohled na to, jaké konotace pro něj má slovo „strategie“ a uvádí, že pro něj nese význam skrytého plánu a triku. Havel se domnívá, že v současném světě je potřeba pravý opak, tj. otevřenost v jednání. Následně uvádí anekdotu ze svého života, kdy se pomocí srovnání dvou cest do New Yorku a zážitků, které si z nich odnesl, snaží popsat smýšlení sympatizantů s teroristy. Projev uzavírá konstatováním, že postoje demokratických zemí a institucí musí být tváří v tvář diktaturám tvrdé, ale zároveň by neměly spočívat v předvádění vlastní velikosti.

Havlův projev lze popsat jako zamyšlení nad potřebou vytvářet strategie. Jde tedy o projev, jenž je ještě méně situačně zakotvený, než tomu je v případě prezidenta Zemana. Jde o představení vlastních myšlenek a názorů, i v tomto případě lze tedy konstatovat, že převládá složka expresivní nad složkou nociónální.

Je patrné, že české projevy mají společné téma – hrozba terorismu v současném světě a názory na to, jak bychom se proti ní měli bránit. Zároveň i délkou odpovídají projevům originálním – oba dva trvaly v rozmezí od sedmi do osmi minut.

8.3. Kontrastivní analýza

V následujícím přehledu uvádíme popis prostředků, které řečníci pro vyjádření různých pocitů a emocí, ale také osobních postojů a názorů využívali.

8.3.1. Lexikální prostředky

Substantiva

V případě prvního francouzského projevu používaným lexikálním prostředkům jasně dominovaly výrazy, jimiž prezident Hollande označoval leteckou nehodu. Nejčastěji se jednalo o slovo *catastrophe*, dále pak o kontextová synonyma jako *drame*. Rovněž Manuel Valls volil pro označení teroristických útoků citově zabarvená slova, nevyskytovaly se však s takovou četností, jako v případě projevu F. Hollanda:

*tout près du lieu de la **catastrophe**.* (DFH-1)

*Nous le devons aux familles, nous le devons aux pays qui sont concernés par le **drame**.* (DFH-16)

*17 vies ont été emportées par la **barbarie*** (DMV-2)

*Dans **l'épreuve**, vous l'avez rappelé, notre peuple s'est rassemblé, dès mercredi.* (DMV-14)

Podobný typ výrazů se vzhledem k tématu v českých projevech neobjevoval, za expresivní označení určité události můžeme považovat pouze slovo *šok* a *otřes*, které použil Václav Havel:

*Bohužel tomu bývá většinou tak, že musí nastat **společenský otřes*** (DVH-12)

*Všeobecná deklarace lidských práv vznikla ze **šoku** druhé světové války.* (DVH-15)

Francouzský prezident pro pojmenování složitých situací obecně volil označení *épreuve* či *douleur*:

*le peuple français est ici à vos côtés dans cette **épreuve*** (DFH-4)

*En ce moment même, dans **cette douleur**.* (DFH-28)

Tyto výrazy podle našeho hodnocení nesou příznak obou typů expresivity, tj. expresivity hodnotící i emocionální, jejich základní míra expresivity je tedy již v základním případě dvojnásobná v porovnání s výrazy vykazujícími pouze jeden z příznaků {C, H}. Jsou-li tyto lexikální jednotky ještě dále zdůrazněny například pomocí parajazykových prostředků, jako tomu bylo často ve francouzských projevech, vykazují poměrně vysoké skóre expresivity.

Adjektiva

Další početnou skupinou expresivních výrazů, jež se objevovaly ve všech čtyřech projevech, byla hodnotící adjektiva a adverbia. Mezi častá patřila adjektiva či adverbia určující rozměr či rozsah rozvíjeného větného členu:

*Dès que la catastrophe a été connue, c'est-à-dire **très vite**.* (DFH-6)

*Un message de **très grande** responsabilité.* (DMV-20)

***Největším** spojencem nenávisti je podle mého názoru lhostejnost.* (DMZ-2)

*důkazy schopnosti stavět ještě **vyšší a vyšší** stavby.* (DVH-28)

Tento typ adjektiv podle našeho názoru nese nejmenší míru subjektivity ze všech sledovaných skupin expresivních prostředků. Nicméně i tato adjektiva lze zařadit mezi expresivní, jelikož vyjadřují, v jakém postavení se dané jevy nacházejí v porovnání s tím, co řečník považuje za „standardní“, tj. za rychlé, velké, vysoké apod.

Hodnotící adjektiva či adverbia byla používána také pro vyjádření postoje řečníka ke sdělované skutečnosti:

*Parmi ces personnels, il y a aussi, **ils sont indispensables**, les psychologues, les soignants et également les personnels de l'éducation national.* (DFH-15)

*Ils sont **nécessaires, indispensables** à sa vitalité, et ils reprendront, c'est **normal**.* (DMV-23, 24, 25)

*Reagovat na tento pokus o návrat do středověku **pouhými** demonstracemi, **pouhými** protestními manifestacemi zdaleka nestačí.* (DMZ-19, 20)

*Pod pojmem strategie si představuji jakousi lest či tajný **manipulační** projekt.* (DVH-8)

Všechny čtyři projevy nesly poměrně vysokou míru expresivity, je tedy pochopitelné, že kromě adjektiv a adverbíí hodnotících se v projevech velmi často objevovaly další nominální prostředky nesoucí navíc citový či emocionální nádech. Řečníci pomocí nich označovali například události, o nichž hovořili:

***Terrible** catastrophe* (DFH-2)

*Ça a été à la fois **un élan de solidarité, de fraternité*** (DFH-7)

*V současné době k nám od jihu přichází **vlna** nenávisti* (DMZ-1)

***Sadistické** krutosti* (DMZ-18)

Francouzští řečníci tyto prostředky využívali také k ocenění reakce veřejnosti či osob, jež byly v okamžik projevu přítomny:

*Et la Marseillaise, tout à l'heure, qui a éclaté, dans cet hémicycle, était aussi **une magnifique réponse**.* (DMV-9)

*Et la présence aujourd'hui du président du gouvernement espagnol comme de la chancelière en est une des **expressions les plus vivantes**.* (DFH-31)

***Je suis fier** que la France puisse donner cette image.* (DFH-27)

Tento postup má dvojí cíl: řečník pomocí něj vyjadřuje vděčnost za účast v popisovaných aktivitách. Tím v adresátech probouzí hrdost na vlastní jednání a nepřímo je podněcuje k dalším podobným krokům. Zároveň tím dává najevo i ostatním, že považuje za vhodné, aby se daných akcí v budoucnu účastnili.

Metafory

Lexikálním prostředkem s vysokou mírou expresivity jsou, jak bylo uvedeno v teoretické části této práce, metafory. Ty jsou také oblíbeným prostředkem politických projevů. Je tedy pochopitelné, že se metafory objevily rovněž v politických projevech vykazujících vysokou míru expresivity. Použití metafor je dále důkazem pozornosti, kterou řečník přípravě projevu věnoval, v pečlivě připravených projevech se budou objevovat s vyšší frekvencí. Ve zkoumaných projevech jsme narazili například na následující příklady:

*Paris était **la capitale universelle de la liberté et de la tolérance**.* (DMV-19)

*Nikoli stavbou stále vyšších **babylonských věží**.* (DVH-33)

*V současné době k nám od jihu přichází **vlna** nenávisti náboženské.* (DMZ-1)

Podskupinou metafor je rovněž personifikace. V určitých případech je složité určit, zdali personifikace nese kromě nociónální složky také složku expresivní. Domníváme se, že většina českých mluvčích by za expresivní neoznačila větu Václava Havla „*Ale přesně toto dnešní svět nepotřebuje.*“ (DVH-13), ačkoliv obsahuje personifikaci, neboť se v tomto případě podle našeho mínění jedná o lexikalizovaný prostředek. Právě míra lexikalizace ovlivní, zdali bude výsledná personifikace pocíťována jako expresivní či nikoliv. Nicméně je nelehké určit, do jaké míry je použití toho či onoho prostředku lexikalizováno. V tomto případě jsme se tedy řídili především intuicí a v projevech našli například následující personifikace:

*c'est la **France** qu'on a **touché au cœur**.* (DMV-3)

*Mais la **France est debout**. Elle est là, **elle est toujours présente**.* (DMV-36, 37)

*Náš **euro-americký civilizační okruh** má takového respektu málo. Začasté dosti agresivním a nevybíravým způsobem **pokrývá** svými atributy celou planetu a **jiné civilizační okruhy a kultury se cítí být pod velkým tlakem a bouří se**.* (DVH, ř. 30–32)

Částice

Řečníci své projevy aktualizovali i za pomoci částic. Částice nesly ve zkoumaných projevech častou více významů. Sloužily například k vyjádření pocitů ohledně (ne)možnosti uskutečnit akci či hodnocení pravděpodobnosti, že se popisovaná akce uskuteční v budoucnu či částice vyjadřující politování nad realitou:

***Hélas**, il n'y avait pas de possibilités de sauver puisqu'il n'y avait aucun survivant. (DFH-9)*

***Hélas**, nous avons une certaine expérience. (DFH-19)*

***Snad** mi bude prominuto. (DVH-5)*

V projevu Miloše Zemana jsme zaznamenali také částice vyjadřující nejistotu o pravdivosti vyřčeného:

*Chtěl bych citovat výrok, který **možná** nikdy nebyl pronesen, **možná** že je jen literární fikcí, ale dokonale tuto lhostejnost vystihuje. (DMZ-25)*

*A druhý asi z roku 1944, kdy **patrně** totéž nebo podobné obecenstvo zamračeně mlčí (DMZ-9)*

Tento typ částic se ve francouzských projevech nevyskytoval. Domníváme se však, že by i zde byl funkční. Zároveň je nutné podotknout, že pro vyjádření nejistoty má francouzština k dispozici také jiné, např. morfologické prostředky (kondicionál). Ani tento typ vyjádření nejistoty jsme však v našem korpusu nezaznamenali.

Naopak v českých projevech jsme nezaznamenali prostředek, jež ve zkoumaném úryvku využil Manuel Valls celkem dvakrát, a to přitakání *oui* pro stvrzení faktů, které by mohly znít neuvěřitelně:

*en trois jours, **oui** en trois jours 17 vies ont été emportées par la barbarie. (DMV-33)*

***Oui**, c'est la France qu'on a touché au cœur. (DMV-35)*

Tento prostředek se podle našeho mínění nachází na pomezí mezi lexikálními a syntaktickými prostředky expresivity vzhledem k tomu, že není zapojen do větné syntaxe a zároveň je i intonačně vyčleněn. Uvádíme jej však na tomto místě, jelikož patří do skupiny částic.

Jiné prostředky

V tomto oddílu bychom chtěli okomentovat jeden specifický prostředek z projevu Miloše Zemana. Jak jsme uvedli, Zemanovým záměrem při projevu na Tereziánské tryzně bylo apelovat k boji proti Islámskému státu. Aby svou myšlenku podpořil, využil velmi obrazný popis praktik této teroristické skupiny:

*Jaký je rozdíl mezi **upalováním člověka v železné kleci** nebo **uřezávání hlav koptských křesťanů zaživa** a plynovými komorami?* (DMZ, ř. 30–31)

Snad s výjimkou slova *uřezávat*, které podle našeho názoru nese určitou míru inherentní expresivity, nelze pomocí objektivních metod ani jednu z lexikálních jednotek označit za expresivní, a to ani samostatně, ani v kombinaci s jinými slovy. Nicméně nepovažovali jsme za vhodné tyto prostředky označit za neexpresivní. Nakonec jsme se rozhodli je označit za expresivní vzhledem k tomu, že v příjemcích nutí vytvořit si obraz popisovaných událostí, a mají tak na ně velmi silný emotivní účinek. K tomuto rozhodnutí nás také vedla úvaha o konvencích daného žánru projevů.

Pro projevy státníků je podle našeho mínění charakteristická jistá umírněnost a označování i velmi nepříjemných skutečností pomocí eufemistických vyjádření, např. prezident Hollande se omezil na konstatování, že při katastrofě „*ont péri 150 personnes*“, Manuel Valls řekl, že během tří dnů „*17 vies ont été emportées par la barbarie*“ a že „*terroristes ont tué*“ osoby různé profese a původu. Ani jeden z nich však nepopisoval způsob, jakým oběti zahynuly. Využití takto přímých slov, jako tomu bylo v případě projevu Miloše Zemana, podle našeho názoru vybočuje z prostředků, jež lze v daném typu projevu očekávat, a proto se jedná o prostředek záměrně použitý, vyjadřující řečnickovu osobnost, tj. expresivní.

8.3.2. Syntaktické prostředky

Podobně jako tomu je v případě metafor, jsou i prostředky expresivity na úrovni syntaxe, věty či texty ve většině případů použity s předchozím rozmyslem. (Tím však nechceme říci, že by tomu tak bylo u všech prostředků – jsme si vědomi toho, že úprava slovosledu v souladu s AVČ nebo výpovědní funkční perspektivou může být spontánním rozhodnutím.) Expresivní prostředky na textové úrovni poukazují na připravenost projevu.

Mezi prostředky, jež jsou společné jak českým, tak francouzským zkoumaným projevům, můžeme zařadit opakování syntaktických struktur, jichž jsme ve zkoumaných projevech našli několik typů. Prvním z nich je opakování stejného syntagmatu na počátku dvou navazujících výpovědí či vět:

***Nous le devons** aux familles, **nous le devons** aux pays qui sont concernés par le drame.* (DFH-33)

***Les terroristes ont tué**, assassiné des journalistes, des policiers, des Français juifs, des salariés. **Les terroristes ont tué** des personnes connues ou des anonymes, dans leur diversité d'origine, d'opinion et de croyance.* (DMV-34)

***Je třeba** otevřeně, po pravdě a bez her či předstírání mluvit o vlastní kultuře, o jiných kulturách a o jejich vzájemném vztahu. **Je třeba** říct, čeho si ceníme na islámu, co nám je na něm cizí a co nám je cizí na jeho soudobé politické aplikaci.* (DVH-38)

Kromě opakování syntagmatu na počátku věty můžeme uvést zdvojení slova. Tento postup slouží k jeho zdůraznění a intenzifikaci vlastností, jež popisuje. V kombinaci s prajazykovými prostředky (jako tomu bylo v případě úryvku z projevu Manuela Vallse) může sloužit rovněž k segmentaci projevu:

*(...) et vous ne le permettrez pas, de toute façon. **Mais, mais** nous devons être capables, collectivement, de garder les yeux rivés sur l'intérêt général* (DMV-42)

*důkazy schopnosti stavět **ještě vyšší a vyšší** stavby* (DVH-28)

*O to intenzivněji jsem vždy **znovu a znovu** cítil naléhavou potřebu respektu k místním tradicím, k historii, k tomu, v co lidé věří, k jejich autoritám.* (DVH-39)

Podobným prostředkem, jež bylo možné nalézt v obou jazycích, je zopakování výrazu s jeho současným rozvinutím při druhém výskytu:

*Ici, dans cette commune, Seyne-les-Alpes, tout près du lieu de la **catastrophe**. **Terrible catastrophe** où ont péri 150 personnes.* (DFH-32)

*il y a aussi **la solidarité, la solidarité humaine**, elle est là.* (DFH-35)

*Myslím, že všichni chápeme Terezín jako **varování**. **Varování před nenávistí.*** (DMZ-24)

Třetím typem opakování je paralelismus dvou jmen v užším či volnějším syntaktickém vztahu, kde je při druhém opakování jeden ze členů nahrazen kontextovým synonymem:

*de l'Europe **présente**, de l'Europe **ardente**.* (DFH-36)

*Et la Marseillaise, tout à l'heure, qui a éclaté, dans cet hémicycle, était aussi **une magnifique réponse, un magnifique message*** (DMV-39)

*Reagovat na tento pokus o návrat do středověku pouhými **demonstracemi, pouhými protestními manifestacemi** zdaleka nestačí.* (DMZ-27)

Jak jsme uvedli v kapitole o prostředcích objevujících se v politických projevech, oblíbeným způsobem aktualizace projevu nesoucím expresivní příznak je triáda. Triády jsme zaznamenali jak v originálních francouzských, tak i českých projevech:

*A la suite des obsèques de ce matin à Jérusalem, de la cérémonie **éprouvante, belle, patriotique**, à la Préfecture de Police de Paris* (DMV-38)

*Nous devons être à la hauteur **de l'attente, de l'exigence, du message** des Français.* (DMV-43)

*Je třeba otevřeně a pravdivě **přemýšlet, komunikovat a netaktizovat**.* (DVH-40)

Speciální druh triády jsme zaznamenali v projevu Manuela Vallse:

*En trois jours, les forces de sécurité, souvent au péril de leur vie, ont mené un travail remarquable d'investigation, sous l'autorité du parquet antiterroriste, **traquant** les individus recherchés, **travaillant** sur les filières, **interrogeant** les entourages, afin de mettre hors d'état de nuire, le plus vite possible, ces trois terroristes.* (DMV-45)

Jde zde o kombinaci výčtu a triády. Řečník popisuje, jaké činnosti bezpečnostní síly provedly. Zároveň však tuto část projevu aktualizuje tím, že z nepřeberného množství možností vybírá tři, které navíc popisuje pomocí stejného gramatického prostředku – přičestí přítomného. Tuto trojici tedy podle našeho názoru lze označit za triádu.

Jak jsme uvedli v teoretické části této práce, síla triády spočívá právě v počtu prvků. „Magická“ trojka podle našeho názoru vyvolává silnější emoce než jakýkoliv jiný počet, proto například následující úryvek, který je příkladem „prostého“ výčtu, vykazuje nízkou míru expresivity:

(...) u nás ještě o nic nejde, protože **nejíme New York, nejíme Londýn, nejíme Madrid, nejíme Paříž, nejíme Kodaň.** (DMZ-28)

8.3.3. Parajazykové prostředky

Mezijazykové porovnání parajazykových prostředků vyjadřujících expresivitu je složité, a to především ze dvou důvodů. Prvním z nich je skutečnost, že tato skupina prostředků je úzce navázána na jazykový systém – každý jazyk využívá jiný soubor prostředků, navíc s jinou frekvencí. Případy, kdy by dva jazyky pro vyjádření stejného jazykového či pragmatického jevu využívaly stejný parajazykový prostředek jsou podle našeho názoru velmi řídké. Druhým důvodem, který ztěžuje srovnání parajazykových prostředků plyne ze subjektivního charakteru těchto prostředků. Ačkoliv lze vysledovat skupinu parajazykových jevů, jež jsou charakteristické pro daný jazyk (v češtině například rematicizace pomocí slovního či větného důrazu či antikadence v otázkách), použití většiny takových prostředků je silně ovlivněno okamžitým rozhodnutím či preferencemi řečníka.

Z výše uvedených důvodů jsme při kontrastivním srovnání francouzských a českých originálních projevů došli k závěru, že shodným rysem obou jazyků je skutečnost, že se parajazykové expresivní prostředky ve většině případů objevují v kombinaci s jinými expresivními prostředky, především hodnotícími adjektivy:

*La France a donc engagé des moyens **très importants** dans le cadre de l'enquête judiciaire (...)* (DFH-17)

*(...) dans une situation **qui est déjà difficile**, sur le plan économique (...)* (DMV-26)

*Reagovat na tento pokus o návrat do středověku **pouhými** demonstracemi, **pouhými** protestními manifestacemi zdaleka nestačí.* (DMZ-19, 20)

*Začasté dosti agresivním a **nevybíravým** způsobem pokrývá svými atributy celou planetu.* (DVH-20)

Dále jsme konstatovali tendenci ke zdůrazňování slov, jež označují celek osob, do něž patří řečník i příjemci sdělení. Tento postup nese výraznou apelativní funkci a má za cíl v příjemcích podnítit chuť aktivně se zapojit do řešení situace. Zmíněný postup byl podle naší analýzy častější ve francouzských projevech, v českých jsme zaznamenali pouze jeden výskyt:

*Mais, c'est aussi, **pour nous tous** sur ces bancs, vous l'avez dit, un message de très grande responsabilité.* (DVM-53)

*Mais, mais nous devons être capables, **collectivement**, de garder les yeux rivés sur l'intérêt général (...)* (DMV-55)

***My** bychom měli přemýšlet a zbavit se lhostejnosti už teď.* (DMZ-31)

Na základě kontrastivní analýzy můžeme konstatovat, že prvky využívané ve francouzských a českých projevech jsou v zásadě shodné. Případné rozdíly jsou zapříčiněny spíše individuálními preferencemi řečníků.

Po představení expresivních prvků, jež se objevily v originálních textech, a popisu shod a rozdílů mezi nimi, můžeme nyní přistoupit ke kvantitativní analýze, jež bude východiskem pro formulování hypotéz o tlumočnických výkonech.

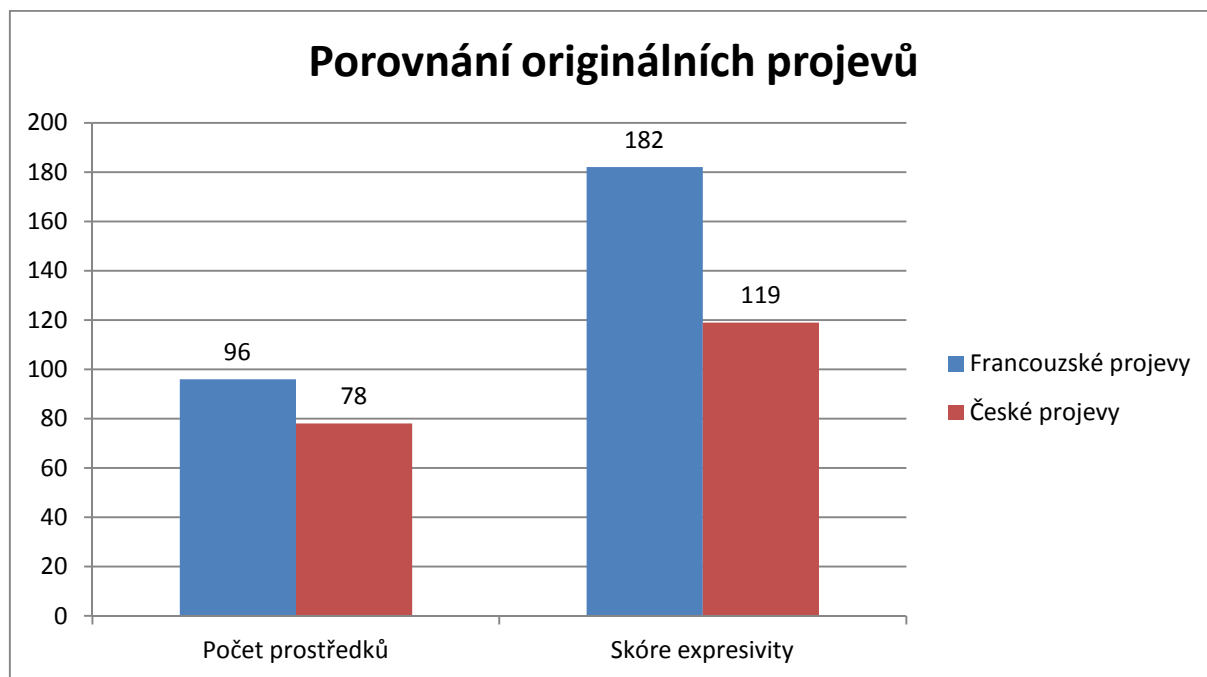
8.4. Kvantitativní analýza

Při analyzování francouzských a českých projevů jsme využívali stejný postup jako při analýze projevů tlumočených – u každého expresivního prostředku bylo tedy určeno, zdali vykazuje typ expresivity *L*, *S* a/nebo *P* a poté bylo pomocí vzorce vypočteno jeho skóre expresivity. Vzhledem k tomu, že cílem této kapitoly je porovnat francouzské projevy s českými, budeme vždy pracovat s celkovými hodnotami za každou dvojici zkoumaných projevů.

V projevu DFH jsme našli celkem 41 expresivních prostředků, z nichž šest bylo tvořeno dvěma prvky. Jak jsme uvedli výše, tyto víceprvkové prostředky považujeme za jeden expresivní prostředek. Celkové skóre expresivity prvního projevu dosahovalo hodnoty 93 bodů. Projev DMV obsahoval celkem 55 expresivních prostředků (tři dvouprvkové), jejichž celkové skóre expresivity odpovídalo 89 bodům. Celkové skóre expresivity je u projevu DFH vyšší navzdory nižšímu celkovému počtu expresivních prostředků z toho důvodu, že se v projevu hojně vyskytovala slova s vysokou mírou expresivity, označující leteckou havárii jako *catastrophe*, *drame* apod. Ve dvou francouzských projevech se tedy v součtu vyskytovalo **96 expresivních prostředků** s celkovým skóre expresivity **182 bodů**.

V projevu DMZ jsme celkem napočítali 37 expresivních prostředků (jeden dvouprvkový), jejichž celkové skóre expresivity odpovídalo 54 bodům. Václav Havel ve

svém projevu využil 41 expresivních prostředků (z nichž bylo pět dvouprvkových), tzn. stejný počet jako v případě Françoise Hollanda, ale expresivita dosahovala hodnoty 65 bodů. Dva české projevy tedy celkem obsahovaly **78 expresivních prostředků** a jejich celkové skóre expresivity dosahovalo hodnoty **119 bodů**, přehledně v následujícím grafu:

Graf 1 - Porovnání originálních projevů

Z našeho výzkumu tedy vyplývá, že originální české projevy jsou v porovnání s francouzskými paralelními projevy méně expresivní, a to jak do počtu použitých expresivních prostředků, tak i do celkové míry expresivity. **Počet použitých expresivních** prostředků v českých projevech dosahuje přibližně **81 %** počtu obdobných prostředků ve francouzských projevech, **míra expresivity** je přibližně o třetinu nižší: odpovídá **65 %** skóre originálních francouzských projevů.

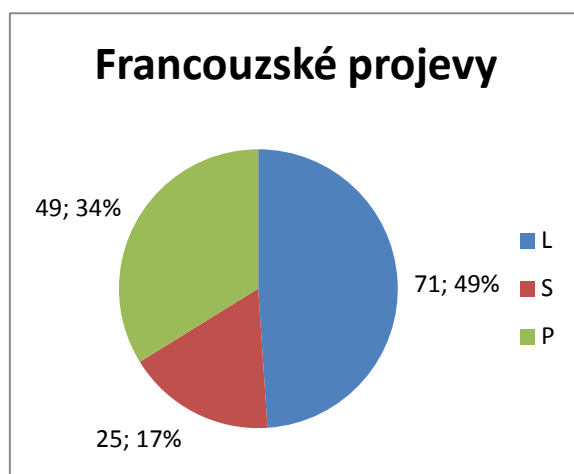
Na základě těchto výsledků lze tedy upřesnit naši hypotézu o počtu použitých prostředků a míře jejich expresivity. Budeme-li vycházet z předpokladů, že si tlumočníci jsou vědomi rozdílů mezi konvencemi francouzských a českých projevů a jejich snahou bude tlumočení přizpůsobit očekávání českých příjemců, budou ve svém projevu **přibližně pětinu expresivních prostředků neutralizovat**, a to buď použitím neexpresivního prostředku, nebo jejich úplným vynecháním. Zároveň **bude celková míra expresivity přibližně o třetinu nižší**. Při formulování této hypotézy však máme

na paměti, že v simultánním tlumočení hraje roli mnoho faktorů, které mají vliv na výsledný produkt.

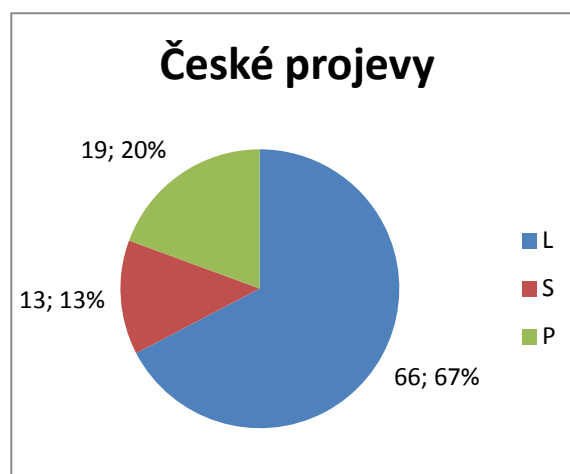
Další oblastí, která nás v našem výzkumu zajímala, byla distribuce jednotlivých prostředků expresivity podle jazykových rovin, na nichž se realizují. Jak jsme uvedli v kapitole věnované expresivitě, expresivita se může projevat na více rovinách zároveň. Máme-li definovány tři skupiny prvků expresivity (*L*, *S* a *P*), je možné z nich vytvořit celkem 7 kombinací. Toto dělení je pro naši práci až příliš podrobné, proto jsme se rozhodli ho zjednodušit a prostředky rozdělit do tří skupin podle toho, zdali nesly příznak daného komponentu expresivity podle úrovně jazyka bez ohledu na to, zdali samostatně nebo v kombinaci s jinou úrovní. Např. prostředek s expresivitou *L* + *S* jsme zařadili jak do skupiny *L*, tak do skupiny *S*. Celkový součet jednotlivých komponentů expresivity je tedy vyšší než počet expresivních prostředků uvedený výše. Výsledky naší analýzy jsou shrnuty v následující tabulce a dvou grafech:

	DFH	DMV	DMZ	DVH	FR celkem	CS celkem
L	36	35	25	41	71	66
S	9	16	6	7	25	13
P	23	26	16	3	49	19

Tabulka 1 - Komponenty expresivity

Graf 2 - Komponenty expresivity FR projevy

Graf 3 - Komponenty expresivity CS projevy

Z porovnání obou dvojic projevů vyplývá, že zatímco francouzští řečníci vyjadřovali své postoje či emoce přibližně z poloviny pomocí lexikálních a přibližně z jedné třetiny pomocí parajazykových prostředků, originální čeští řečníci se uchylovali především k prostředkům lexikálním, a to na úkor parajazykových. Je však nutné poznamenat, že právě intonace a ostatní prostředky na parajazykové úrovni jsou úzce

spojeny s idiolektem řečníka, jak lze pozorovat v signifikantním rozdílu použití tohoto typu prostředků mezi projevy Miloše Zemana a Václava Havla.

Z výsledků lze rovněž vyčíst, že rozdíl v zastoupení prostředků syntaktických či textových je v obou jazycích přibližně stejný. Syntaktické aktualizace jsou podle našeho názoru důkazem připravenosti a propracovanosti přednášeného projevu. Na rozdíl od prostředků lexikálních, jež mohou být projevem spontánního nápadu, prostředky na vyšších úrovních jazyka musejí být použity s rozmyslem, aby splnily zamýšlený účel. Z výsledků je tedy patrné, že ačkoliv jich bylo v českých projevech využíváno s nepatrně nižší frekvencí, jsou důležitou součástí také českého politického diskurzu, a to i přes zmiňovanou *antirétoričnost* českých projevů (viz kapitola 2. Politické projevy).

Nicméně tendence českých řečníků využívat především lexikální prostředky je zřejmá a lze ji očekávat také u českých tlumočnicků. I v tomto případě tedy můžeme zpřesnit naši hypotézu a uvést, že v tlumočených projevech budou co do použití **výrazně převládat expresivní prostředky lexikální (budou tvořit nadpoloviční většinu), na druhém místě se budou nacházet prostředky parajazykové a až třetí budou prostředky stylistické.**

9. Pilotní výzkum

Před provedením samotného experimentu jsme si správnost výběru materiálu, metody experimentu a způsobu hodnocení ověřili pomocí pilotního výzkumu. V něm byla probandkou jedna absolventka tlumočnictví. Tlumočnice podobně jako probandi v základní výzkumné skupině nejprve dostala přepis projevu k prostudování předem, následně projev z videozáznamu přetlumočila. Poté vyplnila dotazník a byla jí položena otázka ohledně jejího názoru na změnu míry expresivity při tlumočení z francouzštiny do češtiny. Poté jsme provedli analýzu tlumočnického výkonu probandky pomocí postupu uvedeného v oddíle věnovaném metodám experimentu.

Díky pilotnímu výzkumu jsme byli schopni odhalit nedostatky v návrhu experimentu. Objevili jsme například nelogičnosti v dotazníku pro tlumočníky. Dalším výrazně pozitivním efektem, který pilotní výzkum přinesl, byl fakt, že jsme na základě výsledků upravili vzorec pro výpočet skóre expresivity. Uvědomili jsme si totiž, že míra expresivity se zvyšuje, nese-li daný expresivní prostředek jak hodnotící, tak citovou expresivitu. Toto zjištění jsme proto zohlednili ve vzorci, a to v podobě prvního činitele součinu.

Nyní můžeme shrnout výsledky pilotního výzkumu. V přetlumočeném projevu se objevilo celkem **48** expresivních prostředků, což je o sedm více než v originálním projevu. Tento nárůst byl způsoben především vysokou frekvencí adverbíí *samozřejmě* a *skutečně*. Vzhledem k jejich častému použití (šestkrát *samozřejmě*, čtyřikrát *skutečně*) je lze považovat pouze za výplňková slova s oslabeným původním adverbíálním významem. Nicméně i přes toto konstatování jsme je označili za expresivní. Nebylo totiž jednoznačně určit, při jakém použití se jednalo o „vycpávkové“ slovo a kdy se jednalo o plnovýznamové adverbium.

Celkové skóre expresivity projevu dosahovalo hodnoty **70 bodů**, což představuje přibližně **75 % skóre** originálního projevu. Potvrdila se tedy hypotéza o tom, že při tlumočení do češtiny bude míra expresivity nižší.

Rovněž druhá hypotéza se potvrdila – poměr komponentů expresivity, jež probandka ve svém projevu použila, víceméně odpovídal českým originálním projevům: v případě komponentu *L* byl jeho podíl na celkovém počtu komponentů o jedno procento vyšší než v případě originálních projevů, v případě komponentů *S* o čtyři procenta vyšší a v případě komponentu *P* logicky o pět procent nižší. V pilotním výzkumu se tedy projevila preference využití lexikálních prostředků jako způsobu

vyjádření expresivity, což odpovídá úzu v českých originálních politických projevech. Z toho vyplývá, že očekávaná vyšší frekvence použití parajazykových prostředků se neprojevila, zjištěné výsledky napovídají o opaku.

V dotazníkovém šetření diplomandka ohodnotila expresivitu i emocionalitu projevu stejnou známkou, a to šest ze sedmi. Považovala tedy projev za silně expresivně i emocionálně zabarvený. V rozhovoru, který následoval po experimentu, tlumočnice uvedla, že by tlumočnický měl při tlumočení podobných typů projevů míru expresivity snižovat, což je v souladu s naším očekáváním a vyjádřením ostatních tlumočnicků.

Z analýzy tlumočnických řešení ve spolupráci s probandkou vyplynulo, že žádné z jejích řešení nebylo ovlivněno nepochopením originálu či zahlcením procesní kapacity. Výsledky pilotního výzkumu nám potvrdily vhodnost zvoleného výzkumného materiálu i experimentální metody. Kromě výše uvedených úprav jsme díky tomu nemuseli přistoupit k výraznějším změnám v návrhu experimentu.

Nyní se můžeme podívat na výsledky našeho experimentu.

10. Základní výzkum

V této kapitole se zaměříme na popis výsledků našeho experimentu. Nejprve představíme způsoby, jakými tlumočníci převáděli do češtiny expresivní prostředky z jednotlivých jazykových rovin. U lexikálních prostředků se zaměříme na případy změny intenzity expresivity. Následně popíšeme, jaké expresivní prostředky tlumočníci do svých projevů přidávali a v poslední části uvedeme kvantitativní analýzu výsledků.

Než však začneme popisovat jednotlivé posuny ve vyjadřování expresivity, považujeme za vhodné krátce shrnout důvody, které mohou jejich existenci v simultánním tlumočení vysvětlit. Simultánní tlumočení je proces, jenž klade vysoké nároky na kognitivní schopnosti tlumočnicka. Tlumočnick při své práci musí čelit časové tísní, kdy je ve velmi krátkém čase nucen učinit rozhodnutí ohledně výběru vhodné formulace. Věnuje-li rozhodování až příliš velké množství procesní kapacity (v souladu s Gilovým modelem), může se její nedostatek projevit v nedokonalém zpracování následující jednotky tlumočení.

Posuny mohou být způsobeny také neporozuměním originálu. Jak jsme uvedli v popisu metody experimentu, následky této eventuality jsme se snažili snížit na minimum tím, že jsme tlumočnickům dali projev k dispozici předem.

Vliv může mít rovněž fakt, že si probandi uvědomují, že se účastní experimentu a jejich výkon bude analyzován. Stres z toho plynoucí může ovlivnit výsledky především u probandů s kratší praxí, tj. studentů. Proto ne všechny posuny, které se v následujícím přehledu objeví, lze automaticky považovat za důsledek vědomé volby tlumočnicka.

Nyní se můžeme podívat na způsoby převodu jednotlivých prostředků expresivity.

10.1. Převod expresivních prostředků

10.1.1. Převod lexikálních prostředků

Catastrophe

Jak bylo uvedeno v oddíle porovnávajícím prostředky francouzských a českých politických projevů, mezi lexikálními expresivními prostředky projevu Françoise Hollanda co do počtu dominovalo slovo *catastrophe*. Proto se nejprve zaměříme na způsoby, které pro převod této lexikální jednotky tlumočníci využívali.

Z výsledků je možné vysledovat dvě základní tendence. První z nich je prosté nahrazování slova *catastrophe* českým ekvivalentem *katastrofa* při každém jeho výskytu. Proti tomuto postupu nelze nic namítat. Vzhledem k tomu, že v obou jazycích má toto slovo podobné konotace (tj. velmi vážná událost velkého rozsahu, často s vysokým počtem mrtvých či raněných), jedná se podle našeho názoru o elegantní a funkční řešení, které navíc nezatěžuje procesní kapacitu tlumočníka.

Při prvních dvou výskytech tohoto slova ve francouzském originálu všichni tlumočníci bez rozdílu použili výraz *katastrofa*, někteří z nich jeden z výskytů vypustili (blíže o důvodech pro toto rozhodnutí v oddílu 10.1.2.).

Postupně však někteří tlumočníci projeví tendenci tento výraz převádět pomocí kontextových synonym, ačkoliv v originále řečník i nadále používal označení *catastrophe*. Následující úryvek je posledním místem projevu, kde řečník toto slovo použil.

(...) *toute la lumière sera faite sur les circonstances de cette **catastrophe**.*
(DFH-23)

(...) *zjistíme všechny okolnosti v souvislosti s tímto **neštěstím**.* (A2-23)

(...) *všechno světlo, co může být vneseno na okolnosti této **tragédie**, bude uděláno.* (A6-23)

(...) *na okolnosti této **katastrofy** bude vrženo úplné světlo.* (A15-23)

Domníváme se, že tlumočníci tuto strategii používali proto, že nasycení textu slovem *katastrofa* bylo podle jejich názoru již příliš vysoké. Pro „oživení“ tedy začali využívat výše uvedená kontextová synonyma.

Tlumočníci si podle našeho názoru z vysoké frekvence užití slova *catastrophe* vyvodili, že hraje v projevu důležitou úlohu a je zapotřebí jej převádět pomocí expresivního ekvivalentu i do češtiny. K této domněnce nás vedou i zjištěné výsledky: slovo *catastrophe* bylo při převodu do češtiny vynecháno přibližně v jedné čtvrtině případů ze všech možných výskytů. Bylo-li převedeno, až na tři výjimky – „*události*“ (A15-5), „*nehod*“ (A15-20) a očividné přehesnutí „*typů nemocí*“ (A3-20) – vykazoval jeho český ekvivalent rovněž expresivní příznak.

Emocionálně zabarvená substantiva

Mezi emocionálně zabarvená substantiva, jež prezident Hollande ve svém projevu použil, můžeme kromě výše popsaného slova *catastrophe* zařadit také dvě jeho kontextová synonyma, tj. *drame* (DFH-16) a *douleur* (DFH-28).

V prvním případě tlumočníci se slovem *drame* mohli pracovat obdobně jako s označením *catastrophe*, tj. převádět ho jeho přímým ekvivalentem *drama*, jež je funkčně ekvivalentní. Nicméně v tomto případě jsme zaznamenali rozdíl v tom smyslu, že tlumočníci ve větší míře používali jiná kontextová synonyma, např. zmíněnou *katastrofu* či *tragédii*, příp. *neštěstí*. Vzhledem k tomu, že se tento výraz v projevu vyskytnul pouze jednou, je pravděpodobné, že tlumočníci identifikovali, že jej řečník využil jako kontextové synonymum k převládajícímu výrazu *catastrophe*. Z toho důvodu se rozhodli tento termín převést pomocí slov, která již ve svém projevu použili.

Jiný přístup tlumočníci volili při převodu výrazu *douleur*, jímž FH označoval současnou těžkou situaci. Tlumočníci se často rozhodli toto vysoce abstraktní slovo konkretizovat a převést jej jako *chvíle smutku* (A2-28), *dobu smutku* (A6-28) či *bolestný okamžik* (A13-28).

Vysokou míru obraznosti a expresivity nesl rovněž výraz *élan de solidarité, de fraternité* (DFH-7). Toto vysoce abstraktní vyjádření převedli až na jednu výjimku všichni tlumočníci, ve dvou z nich však výsledné řešení podle našeho názoru nevykazovalo expresivní příznak. Tlumočníci ve většině případů ve svém řešení zachovali obě dvě abstraktní slova, tj. *solidaritu* i *bratrství*, často se jim podařilo přenést také koncept dynamiky, pohybu a vitality, jenž byl v originále vyjádřen pomocí výrazu *élan*:

(...) *ti všichni byli spojeni solidaritou, bratrstvím.* (A12-7)

Byl to skutečně obrovský projev solidarity, bratrství (...) (A13-7)

Byla to velká vlna bratrství a solidarity (...) (A15-7)

Adjektiva

Hodnotící adjektiva, jež řečník ve svém projevu použil, tlumočníci obvykle převáděli jejich přímým českým ekvivalentem. Z toho vyplývá, výsledná míra expresivity tlumočnických řešení byla v tomto případě buď rovna originálu, nebo nižší:

*Dès que la catastrophe a été connue, c'est-à-dire **très vite**, (...) (DFH-6)*

*O tom neštěstí jsme se dozvěděli **velmi rychle** (...) (A5-6)*

*Když jsme se o katastrofě dozvěděli, bylo to **velmi rychle**, (...) (A7-6)*

*(...) když se o katastrofě proslýchlo, to znamená **rychle**, (...) (A9-6)*

Jak jsme uvedli v oddíle 8.3.1., v němž jsme porovnávali originální francouzské projevy s jejich českými paralelami, hodnotící adjektiva považujeme za skupinu expresivních prostředků, jež má velmi blízko k výrazům neexpresivním, nociónálním. Podle našeho názoru jejich převod neklade vysoké nároky na procesní kapacitu tlumočnicků. Ti si proto mohou dovolit tyto prostředky převádět i za pomoci různých překladatelských postupů (transpozice a modulace), jak jsme zaznamenali v následujících třech dvojicích

*(...) pour que nous puissions leur apporter les informations, le réconfort et **l'accueil indispensable**. (DFH-14)*

*(...) abychom je utěšili **a je potřeba**, abychom je opravdu přijali tak, jak je vhodné. (A12-14)*

*Parmi ces personnels, il y a aussi, **ils sont indispensables**, les psychologues (...) (DFH-15)*

*Zde **hrají důležitou úlohu roli** i psychologové (A10-15)*

*Une boîte noire a d'ores et déjà été retrouvée, elle est en ce moment exploitée, **ce n'est pas facile**, (...) (DFH-24)*

Již byla nalezena jedna černá skříňka, v současnosti je její obsah analyzován, musíme si však počkat na výsledky, protože to je složitá práce. (A16-24)

Oslovení

V projevu prezidenta Hollanda se objevil jeden expresivní prostředek, který jsme zatím v žádné části této práce neokomentovali. Jednalo se o oslovení německé kancléřky a španělského premiéra pomocí osobně zabarveného *Chère Angela, cher Mariano* (DFH-21, 22). Oslovení křestními jmény je mezi evropskými státníky poměrně běžné. Ze způsobů, které tlumočníci volili pro převod těchto oslovení do češtiny, však vyplývá, že českým příjemcům sdělení, zvyklým na formálnější přístup k vysoce postaveným osobám, se může tento přístup zdát poněkud nekonvenční, viz následující způsoby převodu tohoto oslovení:

Angelo Merkelová, Mariano Rajoyi (A1-21, 22)

Vážená Angelo, vážený Mariano (A3-21, 22)

Milá Angelo, milý Mariano (A5-21, 22)

Angelo, Mariano (A8-21, 22)

Vážená paní Merkelová, vážený pane Rajoyi (A15-21, 22)

Jak je patrné, škála řešení se pohybuje od velmi osobního *Milá Angelo, milý Mariano*, přes víceméně neutrální *Vážená Angelo, vážený Mariano* po vysoce formální *Vážená paní Merkelová, vážený pane Rajoyi*. Způsob převodu tohoto oslovení je podle našeho mínění názornou ukázkou toho, jakou metodu převodu tlumočnick může volit. Na jednom extrému této škály se nachází zachovávání projevů osobnosti řečníka (v tomto případě zachování osobního vyznění oslovení), na opačném konci je snaha o přizpůsobení projevu očekáváním příjemce tlumočení (tedy úprava oslovení tak, aby bylo v souladu s konvencemi v českém prostředí, jež bývá formálnější).

Částice

François Hollande ve svém projevu celkem třikrát vyjádřil politování pomocí částice *hélas*. Na základě našeho výzkumu jsme zjistili, že tlumočníci tyto částice převeďli pouze ve 30 % případů, vždy se jednalo o přímý ekvivalent – *bohužel*. Jak jsme uvedli výše v komentáři o převodu výrazu *catastrophe*, použití přímého ekvivalentu klade na tlumočnickovu procesní kapacitu nejnižší nároky. I přesto se však tlumočníci rozhodli tuto částici při převodu do češtiny zcela vypustit.

10.1.2. Převod syntaktických prostředků

Jediné opakování syntagmatu na počátku věty v projevu Françoise Hollanda tlumočníci v necelé polovině případů přetlumočili rovněž s použitím expresivního prostředku. Vzhledem k tomu, že je tento prostředek funkční i v českém prostředí (zaznamenali jsme ho i v českých originálních projevech), není s podivem, že se tlumočníci uchýlili k syntaktickému kalku:

Nous le devons aux familles, nous le devons aux pays qui sont concernés par le drame. (DFH-33)

Zaslouží si to rodiny, zaslouží si to země, které byly dotčeny tímto neštěstím (...) (A2-33)

(...) **dlužíme to** rodinám, **dlužíme to** zemím, kterých se toto drama týká (A8-33)

Někteří tlumočníci tento syntaktický prostředek nivelizovali tím, že prvky *rodiny* a *země* spojili za pomoci spojek souřadících, a to buď jednoduchých, nebo dvojčlenných. Tato řešení však podle našeho názoru nelze považovat za expresivní:

(...) *musíme to takto vrátit postiženým rodinám a zemím.* (A3-33)

*To dlužíme **jak** rodinám, **tak** zemím, kterých se toto neštěstí týká (...)* (A5-33)

Podíváme-li se na další ze syntaktických prostředků expresivity, tj. zopakování slova s jeho rozvinutím při druhém výskytu, zjistíme, že tlumočníci využívali v zásadě **tři** postupy. Prvním z nich byl syntaktický kalk, který jsme v originálních českých projevech našli sice pouze jednou, nicméně lze jej zařadit mezi prvky, jež i v češtině nesou expresivní nádech:

*tout près du lieu de la **catastrophe**. **Terrible catastrophe** où ont péri 150 personnes.* (DFH-32)

*Jsme v místě **katastrofy**. **Příšerné katastrofy**, ve které zemřelo 150 osob.* (A4-32)

*Jsme v blízkosti místa **katastrofy**, **té strašné katastrofy**, ve které zemřelo 150 lidí.* (A15-32)

Dalším často využívaným postupem bylo převedení pouze druhé, rozvité složky této dvojice, případně s její úpravou. Při tomto postupu však výsledný prostředek ztrácí svou expresivitu. Lze se domnívat, že tento postup tlumočníci využívali v případech, kdy potřebovali ulevit procesní kapacitě, a rozhodli se převést pouze nocionální složku sdělení i za cenu ztráty expresivity:

*il y a aussi **la solidarité**, **la solidarité humaine**, elle est là.* (DFH-35)⁷

(...) *ale díky nim [zkouškám] jsme si vědomi **lidské solidarity**, kterou naše země poskytuje (...)* (A5-35)

⁷ Řečník spojení *solidarité humaine* kromě využití syntaktického prostředku zdůraznil navíc pomocí slovního přízvuku.

(...) v těchto těžkých chvílích, které poslední měsíce zažíváme, se ukazuje **lidská solidarita**. (A16-35)

Třetím postupem používaným pro převod tohoto expresivního prostředku na úrovni syntaxe byla transpozice přívlastku na vedlejší větu přívlastkovou:

*Et cette solidarité, c'est celle **de l'Europe, de l'Europe éprouvée** quand il y a une catastrophe de cette ampleur* (DFH-29)

*Je to také solidarita celé **Evropy, která je zmítaná zkouškami**, jakmile nastane katastrofa podobného rozměru.* (A3-29)

*Je to solidarita **Evropy, která prochází zkouškou**, takto těžkou zkouškou.* (A8-29)

Tímto přehledem jsme vyčerpali expresivní prostředky na úrovni syntaxe či textu, které originální řečník využil. Můžeme tedy přejít k poslední rovině, a to rovině parajazykové.

10.1.3. Převod parajazykových prostředků

Jak jsme již zdůraznili, parajazykové prostředky expresivity jsou ze všech tří skupin expresivních prostředků nejvíce svázány s osobou řečníka a jazykovým společenstvím. Vzhledem k subjektivnímu a intersubjektivnímu charakteru parajazykových expresivních prostředků je možné jen velmi obtížně formulovat závěry či domněnky o důvodech, proč byl daný parajazykový prostředek převeden tím či oním způsobem.

Rovněž jsme již uvedli, že parajazykové prostředky expresivity ve většině případů slouží jako doplněk ke zbývajícím typům prostředků, tj. lexikálních či syntaktických/textových. Použití příznakové intonace izolovaně od jiných prostředků bylo v originálním projevu velmi řídké, celkem se vyskytlo v pěti případech, oproti 18 případům, kdy byl tento typ prostředků použit v kombinaci s jiným. V tomto přehledu se budeme zabývat pouze převodem těchto samostatných pěti prvků, jelikož ve zbývajících případech mohl být způsob převodu ovlivněn kombinací s lexikálními či syntaktickými expresivními prostředky.

Z existence rozdílů mezi francouzským a českým repertoárem parajazykových prostředků plyne, že není možné převádět parajazykové prostředky jejich pouhým „překopírováním“ do jazyka cílového, neboť použití intonace JV by v JC působilo neústrojně a vybočovalo by z konvencí daného jazyka. Chce-li tlumočník převést

expresivní příznak, musí volit jiné typy prostředků. V našem případě se nejčastěji jednalo o převod pomocí lexikálních prostředků:

***En ce moment même, des hommes sont sur place** (...)* (DFH-41)

*I v tuto chvíli, **jak zde stojíme**, jsou na místě lidé (...)* (A7-41)

***Právě teď i nyní** jsou na místě stále naši muži (...)* (A12-41)

Obdobný postup tlumočníci využívali i ve zbývajících případech, případně daný prostředek zcela vypustili. Nebudeme se tedy převodem parajazykových prostředků dále zabývat a přejdeme k dalšímu oddílu naší práce.

10.2. Adice

V přetlumočených projevech jsme zaznamenali rovněž výskyt několika expresivních výrazů, které neměly svůj „předobraz“ v originálním projevu. Z toho plyne, že tlumočníci tyto prostředky do svého projevu vložili z vlastní iniciativy. Pro potřeby naší práce je budeme nazývat *adice*. V tomto oddíle krátce popíšeme, jaký typ adic se v tlumočení nejčastěji objevoval. Stejně tak jako všechny expresivní prostředky lze i adice dělit podle roviny jazyka, na níž se realizují, tedy na adice lexikální, syntakticko-textové a parajazykové.

10.2.1. Lexikální adice

Sémantické okruhy, z nichž mohli tlumočníci vybírat lexikální adice, byly ovlivněny tématem originálního projevu. Je tedy logické, že největší část tohoto typu adic tvořila slova popisující samotnou leteckou nehodu. Nejčastěji se jednalo o slovo *katastrofa* a jeho kontextová synonyma:

*Bohužel nebylo možné nikoho zachránit, protože tuto **katastrofu** nikdo nepřežil.* (A2-III)

*Chceme vzdát čest obětem leteckého **neštěstí**.* (A5-I)

*Stojím dnes před vámi po straně německé kancléřky Angley Merkelové a předsedy španělské vlády Mariana Rajoye, abychom si připomněli tuto **nešťastnou událost**, která se stala v této obci, Seyne-les-Alpes.* (A7-I)

*A my všichni se zde skláníme před oběťmi **tragédie** v této komunitě Seyne-les-Alpes.* (A15-I)

Ve všech uvedených případech bylo slovo použito jako prostředek explicitace. V případě úryvků označených jako I se jednalo o překlad věty „(...) *pour nous incliner devant le souvenir des victimes*.“ Řečník v originále explicitně neuvedl, o oběti jaké události se jedná, ze situačního kontextu však bylo všem příjemcům sdělení jasné, že jde o oběti leteckého neštěstí. Tlumočníci se však v tomto případě rozhodli informaci explicitovat. Obdobně u úryvku A2-III, který odpovídá francouzské větě „*il n’y avait pas de possibilités de sauver puisqu’il n’y avait aucun survivant*.“ V tomto případě tlumočník použil explicitaci pomocí transpozice.

Další skupinou lexikálních prostředků, jež mezi adicemi měla častý výskyt, byla hodnotící či citová adjektiva a adverbia:

*Také **bylo důležité**, aby rodiny mohly mluvit vlastním jazykem.* (A1-I)

*Ostatní přijdou a ostatním věnují **opravdu vřelé** přijetí* (A6-II)

*Zmobilizovali jsme všechny potřebné složky a **smutně** si připomínáme tuto tragédii* (A4-VIII)

*Francie v tomto hraje **velice důležitou** roli.* (A7-V)

Mezi lexikálními adicemi se rovněž vyskytla jedna lexikalizovaná synekdocha:

*Naší povinností a vůlí je pozůstalým pomoci, **podat pomocnou ruku**.* (A4-VI)

Na základě uvedeného přehledu lze konstatovat, že co do lexikálních adic tlumočníci využívali obdobné prostředky jako originální řečník.

10.2.2. Adice na syntaktické a textové úrovni

I v této oblasti tlumočníci vesměs využívali expresivní prostředky, jež se objevily v originálním francouzském projevu (a rovněž i originálních českých projevech). Jednalo se o opakování syntagmat na počátku dvou po sobě jdoucích výpovědí. Častá však byla i triáda takových prostředků, která, jak bylo uvedeno, má ještě vyšší expresivní nádech:

*(...) francouzský národ **stojí zde po vašem boku**. A **stojí po boku** všech zemí, které byly zasaženy touto katastrofou.* (A2-VII)

***Potřebujeme pochopit**, co se stalo. **Potřebujeme pochopit** rodiny a **potřebujeme pochopit**, jak se dnes cítí.* (A7-XI)

(...) **abychom mohli zachraňovat, abychom mohli zachraňovat** těla, pokud to bylo možné, **abychom mohli zachraňovat** části letadla, které nebyly zničené (...) (A12-IV)

Dalším z prostředků, který se vyskytoval také v originálních projevech, bylo zopakování slova s jeho následným rozvinutím:

*Tato solidarita je **evropská, evropská, kterou Evropani** vyjadřují, když dojde k podobné katastrofě.* (A1-II)

(...) *všech zemí, které byly zasaženy, je jich **více než 15. Z 15 zemí** byly oběti této katastrofy.* (A12-III)

*Je to solidarita vlastní **Evropě, Evropě, která zažívá bolestivé chvíle*** (...) (A16-II)

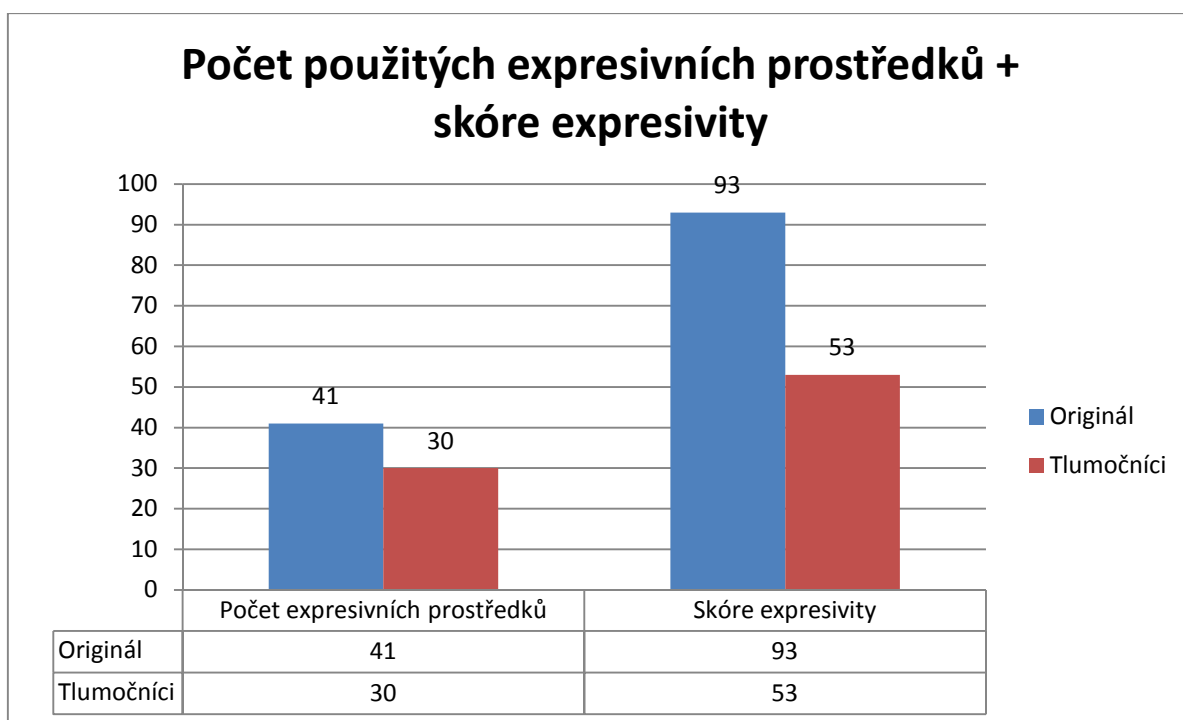
10.2.3 Adice na parajazykové úrovni

Na poslední ze tří úrovní jazyka, kterou jsme v naší práci zkoumali, se adice projevovaly většinou v kombinaci s prvky z jiných úrovní. Samostatně byly využity v minimu případů. Zároveň se frekvence jejich použití výrazným způsobem lišila mezi jednotlivými tlumočníky. Někteří z nich tento prostředek v adicích nevyužili vůbec, jiní naopak intonaci a jiné parajazykové prostředky využívali k aktualizaci svého projevu poměrně často. Např. u tlumočnicka A14 tvořily samostatné expresivní parajazykové prostředky polovinu všech adic (čtyři z osmi), u tlumočnicka A12 se jednalo o čtyři případy z deseti. Toto zjištění podporuje naši domněnku, že použití parajazykových prostředků je vysoce subjektivní a může být ovlivněno mnoha různými faktory.

10.3. Kvantitativní analýza

Originální projev obsahoval celkem **41** expresivních jazykových prostředků. Celkové skóre expresivity projevu DFH dosahovalo hodnoty **93 bodů**. Celkový počet expresivních prostředků použitých v tlumočení byl až na jednu výjimku⁸ nižší než v originále, v průměru dosahoval hodnoty **30**, což odpovídá **73 % originálu**. Ve všech případech bylo rovněž celkové skóre expresivity nižší, průměrně dosahovalo hodnoty **53 bodů**, což představuje **57 % skóre expresivity originálního projevu**, viz graf 4:

⁸ tlumočnick A14 – celkem 41 expresivních prostředků

Graf 4 - Počet použitých expresivních prostředků + skóre expresivity

Tendenci k nivelizaci expresivity lze demonstrovat pomocí změn expresivity, k nimž tlumočníci přistupovali, jež pro přehlednost uvádíme ve formě následující tabulky:

Typ změny	Počet	Procentuální vyjádření
Zesílení míry expresivity	58	8,8 %
Zachování míry expresivity	172	26,2 %
Oslabení míry expresivity	426	65 %
Celkem	656	100 %

Tabulka 2 - Typ změny expresivity

Ze získaných dat lze vyčíst, že v nadpoloviční většině případů převodu expresivních prostředků do češtiny tlumočníci přistoupili skutečně ke snížení míry expresivity. Opačný postup, tj. intenzifikace expresivity byl používán pouze výjimečně.

Rozklad způsobů, které tlumočníci využívali pro snížení expresivity (tabulka 3) ukazuje, že nejčastěji volenou taktikou bylo vypuštění daného expresivního výrazu – jednalo se o necelou polovinu všech případů. Celkové skóre takto vypuštěných expresivních prostředků dosahovalo v originále hodnoty 428 bodů. Každý tlumočník tedy vynecháním expresivních prostředků snížil celkové skóre expresivity svého

projevu v průměru o **27 bodů** v porovnání se situací, kdyby míru expresivity originálního prostředku zachoval.

Typ snížení	Počet	Procentuální vyjádření
Oslabení intenzity při zachování expresivity ($E_{DFH} > E_{An} > 0$)	138	32,4 %
Použití neexpresivního výrazu	93	21,8 %
Vypuštění	195	45,8 %
Celkem	426	100 %

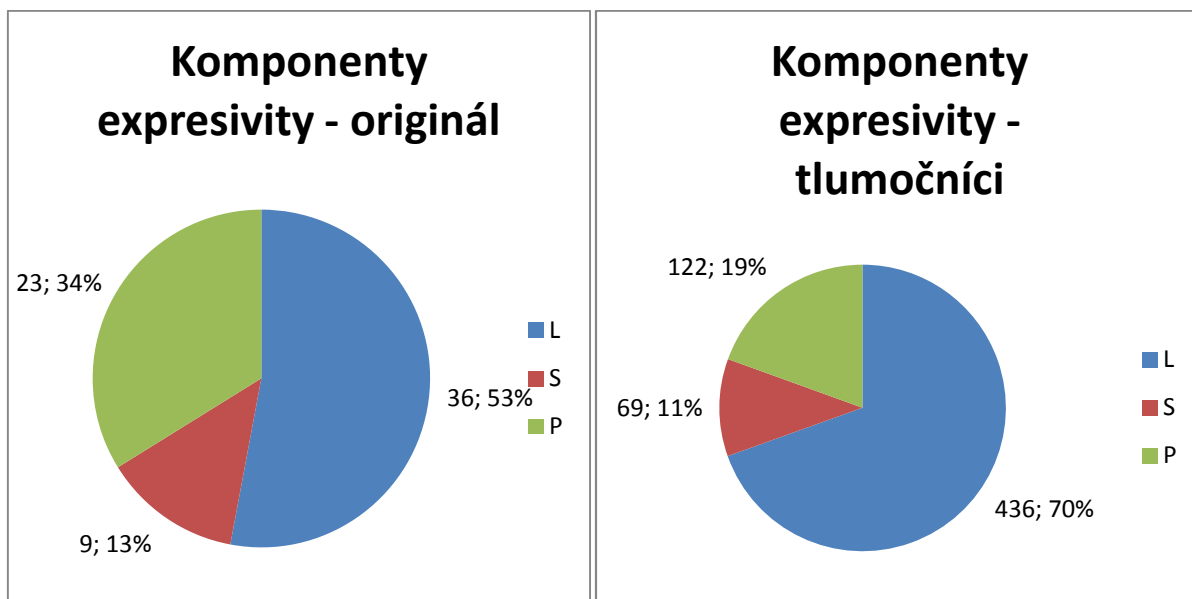
Tabulka 3 - Typ snížení míry expresivity

Vypuštění expresivního výrazů je nejjednodušším postupem pro snížení celkového míry expresivity projevu. Je však nutné poznamenat, že právě u tohoto postupu je vysoká pravděpodobnost, že se v tlumočeném projevu objeví kvůli nepochopení či nepochopení originálu.

Jak jsme uvedli, tlumočníci také využívali expresivní prostředky, které se v originálním projevu nevyskytovaly. Adice jsou v přehledových tabulkách označeny pomocí římských číslic. Ze skutečnosti, že tyto prostředky neměly žádný ekvivalent v originálním projevu, plyne, že jejich použitím tlumočníci zvyšovali celkovou expresivitu svých projevů. Tlumočníci ze základní výzkumné skupiny úhrnem tento postup použili ve 110 případech, průměrně se tedy jedná přibližně o **7 adic** na jednoho tlumočníka. Z dostupných dat lze rovněž vyčíst, že skóre expresivity každé z těchto adic je poměrně nízké – dosahuje hodnoty přibližně **1,5 bodu**. Tlumočníci tedy tímto způsobem zvýšili celkové skóre expresivity svých projevů přibližně o **10 bodů**, což představuje necelou pětinu celkového průměrného skóre expresivity.

Jak jsme uvedli v kapitole 6. Metody, hodnotu jednotlivých komponentů expresivity jsme určovali zvlášť pro každý prvek u víceprvkových jazykových prostředků. Takových bylo v originálním projevu celkem šest, všechny byly tvořeny dvěma prvky. Jednotlivé komponenty expresivity v originálním projevu tedy bylo možné určit celkem u **46 prvků**. Distribuci jednotlivých komponentů expresivity podle roviny jazyka v originálním projevu popisuje graf 5. Průměrné hodnoty distribuce komponentů expresivity v přetlumočených projevech jsou zachyceny v grafu 6, v němž je uveden součet jednotlivých kombinací komponentů pro všech 16 tlumočnicků a jejich procentuální podíl. Stejně jako při kontrastivním porovnání originálních projevů

uvádíme počet komponentu expresivity *L*, *S* či *P* bez ohledu na to, zdali se vyskytovaly samostatně, nebo v kombinaci s jiným komponentem:

Graf 5 - Komponenty expresivity - originál

Graf 6 - Komponenty expresivity - tlumočníci

Z grafů jasně vyplývá, že tlumočníci se pro vyjádření expresivity uchýlovali k lexikálním prostředkům či expresivitu vyjadřovali pomocí parajazykových prvků, nicméně podíl syntaktických prostředků na celkovém počtu expresivních prostředků zůstal při převodu z francouzštiny do češtiny víceméně beze změny. Lze tedy konstatovat, že tlumočníci volili lexikální prostředky na úkor prostředků parajazykových.

Nyní se pokusíme nastínit typologii posunů v úrovni jazyka, na níž se expresivní prostředky realizují, a poté výsledky tlumočení porovnáme s originálními českými projevy, abychom mohli potvrdit či vyvrátit druhou hypotézu.

10.4. Nástin typologie posunů

Na úvod tohoto oddílu bychom chtěli upozornit, že námi popisovaná typologie posunů ve způsobu vyjadřování expresivity má pouze ilustrativní charakter, jelikož se jedná o velmi složité a rozsáhlé téma. Zevrubný popis změn ve výběru prostředků pro vyjadřování expresivity při simultánním tlumočení by vydal na samostatnou diplomovou práci, proto se mu v té naší nebudeme věnovat do hloubky.

Obdobně jako v předchozích částech jsme se zabývali jednotlivými komponenty expresivity bez ohledu na jejich eventuální kombinace. Tento zjednodušený přístup jsme

převodli i do zkoumání posunů. Za posun jsme tedy považovali pouze případ, kdy při převodu z francouzštiny do češtiny nebyl zachován ani jeden z komponentů expresivity originálního expresivního prostředku. Převodl-li tlumočník alespoň jeden z kombinace dvou či tří komponentů v originálním projevu také do českého projevu (např. $L+S \rightarrow S$), nepovažovali jsme danou změnu za posun. Stejně tak jsme za posun pro účely tohoto výzkumu nepovažovali ani přidání dalšího komponentu či změnu jednoho z kombinace dvou či tří komponentů, tzn. např. $S \rightarrow L+S$ nebo $L+P \rightarrow L+S$. Za posun jsme nepovažovali ani vypuštění originálního prostředku, ani přidání vlastního expresivního prostředku.

Na základě takto přísných kritérií jsme ve zkoumaném vzorku narazili na pět typů posunů. Následující tabulka uvádí celkový počet jejich výskytů v souboru přetlumočených projevů:

Typ posunu	Počet výskytů
P->L	9
P->S	4
S->L	3
L->P	2
P->L+S	1
Celkem	19

Tabulka 4 - typologie posunů

Z výsledků vyplývá, že zachoval-li tlumočník expresivitu originálního prostředku i v tlumočení, ale změnil-li typ této expresivity, nejčastěji se jednalo o změnu na lexikální prostředek – v 68 % případů. Zároveň tlumočníci nejčastěji přistupovali ke změně komponentu expresivity při převodu parajazykových prostředků, a to v 74 % případů posunů.

Z výsledků takto malého vzorku, navíc s využitím metody, jež byla vyvinuta pro jiný typ výzkumu, nelze vyvozovat žádné široce platné závěry. Domníváme se však, že výsledky ukazují na jisté tendence ve strategiích tlumočnicků při převodu expresivity. Zaprvé tlumočníci si jsou vědomi toho, že i prozodické prostředky jsou nositeli expresivity a v určitých případech je převádějí do JC pomocí jiných prostředků, odpovídajících konvencím v daném jazyce. A zadruhé lze pozorovat, že tlumočníci se s výraznou převahou uchylují k využití lexikálních prostředků expresivity. Vysvětlením může být, že lexikální expresivita je na rozdíl od prostředků na jiných úrovních jazyka pro příjemce sdělení snáze rozpoznatelná. Tlumočníci tak mohou mít větší jistotu, že

kromě nocionální složky sdělení úspěšně převedou také složku pragmatickou. Podle našeho mínění se jedná o zajímavé téma, které skýtá široké možnosti k dalšímu bádání. Zároveň jde o oblast, jež by mohla přinést užitečné poznatky pro didaktiku tlumočení.

10.5. Porovnání tlumočení s originálními českými projevy

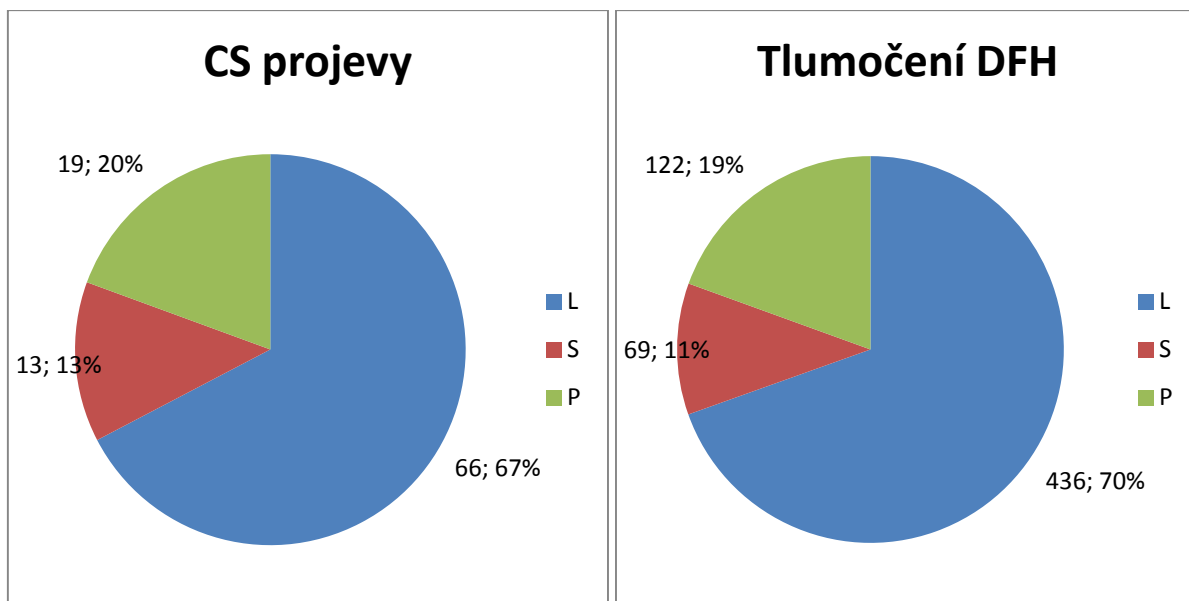
Druhá hypotéza naší práce hovoří o podobnosti přetlumočených projevů s originálními českými projevy, pokud jde o podíl typů expresivity. V tomto oddíle popíšeme právě tuto část našeho výzkumu.

Jak jsme uvedli v kapitole věnované kontrastivnímu srovnání francouzských a českých originálních projevů, ve dvou zkoumaných českých projevech jsme celkově našli 78 expresivních prostředků, jejichž skóre expresivity dosahovalo celkem 119 bodů, na jeden projev tedy v průměru připadá **39 prostředků** s celkovým skóre **59,5 bodu**. Zopakujme, že v přetlumočených projevech jsme zaznamenali průměrně **30 expresivních výrazů** s hodnotou expresivity **53 bodů**. Ze srovnání je patrné, že tlumočené projevy jsou v průměru nepatrně méně expresivní než originální české politické projevy. Toto konstatování je však nutné brát s rezervou, jelikož korpus pro zkoumání originálních českých projevů tvořily pouze dva projevy. Důležitější než toto srovnání je pro náš výzkum konstatování, že jak originální, tak tlumočené projevy zůstávají méně expresivní než projevy francouzské.

Druhá hypotéza, s níž jsme v našem výzkumu pracovali, se týkala podílu lexikálních, syntaktických a parajazykových prostředků. Ten podle našeho názoru měl v tlumočených projevech odpovídat originálním českým projevům. Zjištěné výsledky naší domněnku potvrzují až s překvapivou přesností, viz následující tabulka a pro přehlednost také dva již prezentované grafy:

Typ expresivity	CS originální projevy	Procentuální vyjádření	Přetlumočené projevy	Procentuální vyjádření
L	66	67 %	436	70 %
S	13	13 %	69	11 %
P	19	20 %	122	19 %
Celkem	98	100 %	627	100 %

Tabulka 5 - Komponenty expresivity CS projevů × tlumočení

Graf 7 - komponenty expresivity CS projevy

Graf 8 - komponenty expresivity – tlumočníci (DFH)

Na základě zjištěných výsledků můžeme konstatovat, že distribuce jednotlivých komponentů expresivity v tlumočených projevech skutečně odpovídá originálním českým projevům. Z toho vyplývá, že druhá část druhé hypotézy pojednávající o vyšší frekvenci využití příznakové intonaci v tlumočených projevech, se nepotvrdila. Poměr využití intonace byl v případě tlumočnicků srovnatelný s originálními českými řečníky.

11. Kontrolní výzkum

Pro ověření toho, že získané výsledky nebyly ovlivněny návrhem experimentu či použitými materiály, jsme zároveň se základním výzkumem provedli rovněž výzkum kontrolní.

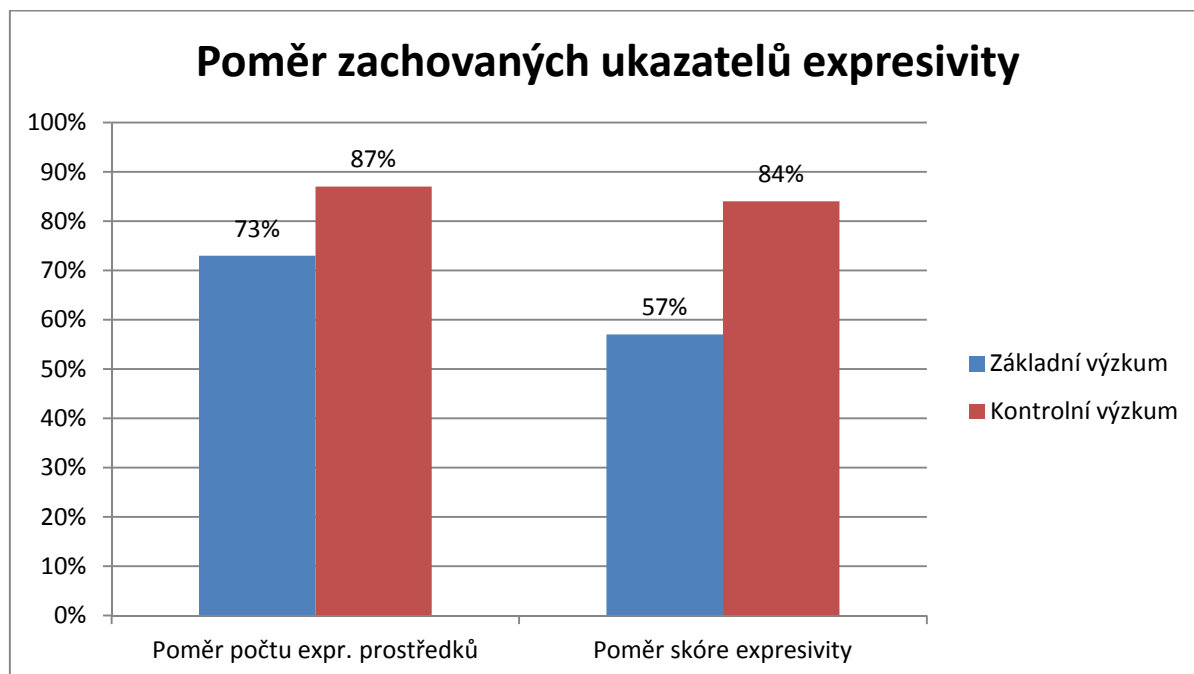
Z původně plánovaného počtu šesti až sedmi účastníků se jej vlivem technických problémů a nedostatku času nakonec účastnili pouze čtyři tlumočníci. Jsme si vědomi skutečnosti, že tato skupina probandů je extrémně malá a validita takto získaných výsledků je nízká.

Skupinu probandů tvořili profesionální tlumočníci s délkou praxe průměrně 9,25 roku. Návrh experimentu byl stejný jako u základní skupiny. Jediná změna spočívala v projevu určeném k přetlumočení. Jak bylo uvedeno v kapitole 8.1., v případě kontrolní skupiny se jednalo o projev Manuela Vallse před francouzským Národním shromážděním, v němž reagoval na teroristické útoky v redakci Charlie Hebdo. I v tomto případě jsme tlumočnickům pustili projev na videu a i v tomto případě dostali tlumočníci přepis projevu k nahlédnutí před samotným tlumočením.

Účelem kontrolního výzkumu je ověřit, že výsledky získané v rámci základního výzkumu nebyly ovlivněny nepředvídanými vlivy a lze je považovat za všeobecně platné. Z tohoto důvodu se v popisu výsledků kontrolního výzkumu nebudeme věnovat kvalitativní analýze tlumočnických řešení a přejdeme rovnou k analýze kvantitativní. Má-li čtenář zájem zjistit, jaké postupy či strategie tlumočníci volili, součástí příloh k této diplomové práci je jednak přepis přetlumočených projevů, jednak také přehledová tabulka s tlumočnickými řešeními a jejich celkovým skóre expresivity. V elektronické podobě jsou k diplomové práci přiloženy i další materiály, jež lze použít k analýze tlumočnických výkonů.

Nyní tedy uvedeme výsledky kontrolního výzkumu. V originálním projevu DMV bylo použito celkem **55 expresivních prostředků**. Celkové skóre expresivity dosahovalo hodnoty **89 bodů**. Každý z tlumočnicků ve svém projevu použil nižší počet expresivních prostředků než originální řečník, v průměru jich bylo **48**. Také celkové skóre expresivity se s průměrnými **74 body** nacházelo pod úrovní originálu. V procentuálním vyjádření se jedná přibližně o **87 %** originálu v celkovém počtu expresivních prostředků a **84 %** co do celkové míry expresivity. Výsledky tedy potvrzují, že tlumočníci při převodu do češtiny snižují míru expresivity.

Porovnáme-li však tyto údaje s hodnotami získanými v základním výzkumu, zjistíme, že údaje o expresivitě tlumočnicků v kontrolním výzkumu byly v porovnání s originálními projevy vyšší, než tomu bylo v případě základního výzkumu, viz následující graf:

Graf 9 - Poměr zachovaných ukazatelů expresivity

Z výsledků plyne, že ve srovnání se svými kolegy ze základního výzkumu tlumočníci v kontrolním výzkumu při převodu do češtiny zachovávali více expresivních prvků originálu, stejně tak jako jeho celkové expresivní nasazení. Toto zjištění lze vysvětlit tím, že tlumočníci v kontrolní skupině měli větší praxi s tlumočením, a proto dokázali lépe převádět některé složitější expresivní prvky pomocí funkčních ekvivalentů nesoucích expresivní příznak. Nicméně zjištění, že ani v jedné výzkumné skupině nepřesahoval počet využitých expresivních prvků ani celkové skóre expresivity (a to jak v průměru, tak u jednotlivých tlumočnicků) hodnoty originálních projevů, je nesporným dokladem o platnosti té části naší první hypotézy, která hovoří o oslabování míry expresivity při simultánním tlumočení.

Podíváme-li se na distribuci jednotlivých komponentů expresivity, zjistíme, že i v tomto ohledu jsou výsledky kontrolní skupiny mírně odlišné od skupiny základní, nicméně celková tendence je shodná. Porovnání originálu s tlumočenými projevy poskytuje následující tabulka:

Typ expresivity	Originální projev	Procentuální zastoupení	Přetlumočené projevy celkem	Procentuální zastoupení
L	35	45 %	147	57 %
S	16	21 %	34	13 %
P	26	34 %	76	30 %
Celkem	77	100 %	257	100 %

Tabulka 6 - Komponenty expresivity DMV

Z výsledků lze vyčíst, že také tlumočníci v kontrolní skupině v nadpolovičním počtu případů volili pro vyjádření expresivity lexikální prostředky, nicméně v základní skupině tento podíl představoval 70 %. Tlumočníci z kontrolní skupiny naopak více využívali parajazykových prostředků: jednalo se o 30 %, oproti 19 % ze základní skupiny. Existuje tedy možnost, že naše domněnka o tom, že se zvyšující se praxí tlumočníci mají některé úkony nutné pro kvalitní převod již zautomatizovány a mohou tedy věnovat více procesní kapacity na práci s hlasem a využívání prozodických prostředků. Nicméně jak jsme popsali v úvodu této kapitoly, zkoumaný vzorek byl příliš malý na to, aby bylo možné vyvozovat jakékoliv závěry. Naše domněnky by se tedy mohly stát tématem budoucího zkoumání.

Závěrem lze snad říci, že kontrolní výzkum zhruba potvrdil zjištění získaná z výsledků základního výzkumu a první hypotézu a hypotézu 2a je možné považovat za potvrzené.

DISKUZE

12. Diskuze

V této části shrneme výsledky našeho experimentu, porovnáme je se stanovenými hypotézami a pokusíme se vyvodit závěry.

První hypotéza o tom, že při převodu expresivního projevu z francouzštiny do češtiny bude docházet ke snižování míry expresivity, se potvrdila, a to jak v absolutním počtu použitých expresivních prostředků, tak i v celkovém výsledném skóre expresivity. Z výsledků vyplývá, že tlumočníci neutralizovali expresivitu u většího počtu prostředků, než jsme očekávali – oproti předpokládané pětině se jednalo přibližně o čtvrtinu z nich. Obdobný závěr můžeme konstatovat také v případě druhé části první hypotézy, tj. o celkovém skóre expresivity. To bylo v případě tlumočnicků rovněž o několik procent nižší, než jsme predikovali – na základě analýzy českých projevů jsme očekávali snížení na 66 % originálu.

Ve shodě se závěry Burgetova výzkumu (2006: 89–90) a v kombinaci s názory tlumočnicků, které jsme získali pomocí dotazníkového šetření, lze považovat za potvrzenou domněnku, že tlumočníci si jsou vědomi rozdílné míry expresivity mezi francouzskými a českými projevy a z ní vyplývajících rozdílných očekávání českých posluchačů. Při převodu v této jazykové kombinaci a směru proto záměrně expresivitu snižují.

Z výsledků vyplynulo, že pro snížení míry expresivity se tlumočníci nejčastěji uchylují k úplnému vypuštění daného expresivního prostředku. Zároveň jsme však konstatovali, že se v tlumočení vždy objevilo několik přidaných expresivních prostředků, které nejsou ekvivalentem žádného prostředku v originále, jde tedy o tzv. *adice*. Lze se domnívat, že tlumočníci tento postup využívají proto, aby kompenzovali ztráty způsobené vypuštěním či nivelizací části původních expresivních prostředků. Motivací pro ně podle našeho mínění může být snaha o zachování určité minimální míry expresivity, kterou by podle jejich názoru tlumočený projev měl vykazovat.

Stejně tak jako první hypotézu jsme díky získaným výsledkům mohli potvrdit i hypotézu označenou jako 2a, která hovořila o poměru komponentů expresivity v tlumočených projevech. Ten skutečně odpovídal originálním českým projevům. Tato skutečnost může být vysvětlena tím, že tlumočníci mají jisté povědomí o tom, jaké prostředky jsou v souladu s konvencemi a územ používáním v českých politických projevech, a které prostředky jsou naopak naprosto nevhodné. Alternativním vysvětlením může být, že v češtině existuje stálý poměr využití jednotlivých typů

expresivních prostředků, který se ve statisticky významném vzorku nemění. Jak jsme však na několika místech v této práci uvedli, simultánní tlumočení ovlivňuje mnoho různých faktorů a je nesnadné na základě jednoho výzkumu formulovat širší závěry.

Hypotézu označená jako 2b se však v našem výzkumu potvrdit nepodařilo. Podíl parajazykových prostředků na celkovém počtu použitých expresivních prostředků víceméně odpovídal českým originálním projevům, ačkoliv podle našich předpokladů měl být vyšší. Toto zjištění může pramenit ze složení výzkumné skupiny – velkou část tvořili studenti tlumočení. Vzhledem ke své krátké praxi nemají některé úkony automatizované a musejí na jejich provádění věnovat větší podíl procesní kapacity. Ta proto postačuje „pouze“ na převod nocionální složky výpovědi a nezbývá jí na ostatní úkony, právě například na práci s hlasem a využívání parajazykových prostředků.

Při našem výzkumu jsme dále nastínili otázku typologie posunů při převodu jednotlivých typů expresivity. Domníváme se, že pro konstatování tendencí či univerzálií by bylo zapotřebí provést výzkum věnovaný výlučně této problematice. Jeho výsledky by mohly být přínosné například pro didaktiku tlumočení.

Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat problematiku vyjadřování subjektivních postojů a názorů řečníka pomocí využití stylisticky příznakových jazykových prostředků. Zaměřili jsme se výlučně na veřejné politické projevy. Zároveň jsme se zabývali otázkou možností převodu těchto prostředků při simultánním tlumočení z francouzštiny do češtiny. Vycházeli jsme z předpokladu, že při převodu v této jazykové kombinaci a v tomto směru bude docházet k oslabování intenzity originálních projevů.

Pro provedení výzkumu jsme vytvořili vlastní metodiku měření, jež měla zajistit co nejvyšší možnou objektivitu hodnocení výsledků. S její pomocí jsme analyzovali získané údaje a došli k závěru, že hypotéza o snižování intenzity expresivního příznaku byla potvrzena. Zároveň jsme zjistili, že míra expresivity využívaných prostředků a poměr expresivních prostředků co do úrovně jazyka, na níž se realizují, v tlumočených projevech zhruba odpovídá českým originálním projevům, které v porovnání s francouzskými paralelními rovněž vykazují nižší míru expresivity. Z těchto poznatků lze vyvodit závěr, že tlumočníci se při převodu expresivního příznaku řídí konvencemi a žánrovými normami platnými pro české politické projevy.

Zjistili jsme, že pro vyjádření expresivního příznaku mají tlumočníci tendenci volit lexikální prostředky. Domníváme se, že tlumočnický k tomuto postupu vede především snaha předat záměr řečníka a právě lexikální prostředky jsou podle různých autorů hlavním prostředkem vyjádření expresivity. Tlumočníci tedy použitím tohoto typu prostředků mají jistotu, že příjemce tlumočení rozpozná, že originální řečník použil expresivní prostředek.

Domníváme se, že by bylo vhodné obdobný výzkum provést s tlumočnický s delší praxí, jelikož se prokázaly rozdíly mezi přístupy začínajících a zkušených tlumočnicků. Dalším tématem, které by bylo možné dále rozvinout, je typologie posunů při převodu expresivních prostředků. V naší práci jsme toto téma pouze nastínili. Domníváme se, že výsledky takového výzkumu mohly najít ohlas v didaktice tlumočení.

Resumé

Cílem této teoreticko-empirické práce bylo popsat změny, k nimž dochází při převodu prostředků jazykové expresivity při simultánním tlumočení politických projevů z francouzštiny do češtiny. V úvodní části práce popisujeme současné poznatky výzkumu v oblasti vyjadřování jazykové expresivity v politických projevech.

Za expresivní považujeme takové prostředky, jež vyjadřují hodnocení či názorový postoj řečníka, dále jeho pocity či emoce. Z poznatků jazykovědců vyplývá, že expresivita se může realizovat na všech úrovních jazyka: na úrovni slova, syntagmatu, ale i syntaxe či dokonce celého textu. Zároveň může být vyjádřena pomocí prozodických prvků a také do jisté míry pomocí prostředků mimojazykových.

V další části práce popisujeme proces simultánního tlumočení. Takto získané poznatky nám slouží k pochopení možností a hranic převodu expresivních prostředků. Věnujeme se rovněž popisu překladatelských a tlumočnických postupů, které lze při simultánním tlumočení využít. Vysvětlením posunů při převodu expresivních prostředků může být například vysoká náročnost příznakových prvků, důraz na věcnou složku výpovědi či snaha přizpůsobit projev konvencím jazyka cílového.

V empirické části se zaměříme na ověření formulovaných hypotéz o převodu expresivních prvků při simultánním tlumočení. Vycházíme z předpokladu, že tlumočníci se budou řídit konvencemi a územ českých politických projevů, jež nedosahují míry expresivity projevů francouzských. Proto budou jak počet, tak i intenzitu expresivního příznaku snižovat. Také distribuce jednotlivých typů expresivity bude odpovídat českému úzu a budou převládat prostředky lexikální nad prozodickými a syntakticko-textovými.

Na základě interpretace výsledků docházíme k závěru, že frekvence i intenzita expresivních výrazů skutečně odpovídají konvencím českých politických projevů.

Summary

The central focus of this Master's thesis was to describe the ways the elements of linguistic expressivity used in political speeches are transformed in French-to-Czech simultaneous interpreting. In the introductory part of the present thesis consists, we provide a summary of previous research into means of expressivity in political speeches.

We consider as “expressive” those linguistic elements that render speaker's evaluation, attitude, feelings or emotions. Based on current linguistic findings, expressive elements can be found on every level of language structure: on word level, syntax level or even text level. Furthermore, even prosodic means and to a certain extent also gestures and postures can convey expressive marks.

In the second part of this thesis we provide description of the simultaneous interpreting process. Knowledge of this topic may be of help in understanding the possibilities and boundaries of interlinguistic transfer of expressive elements. We describe translation and interpreting methods that can be used in simultaneous interpreting. Modifications that occur in the transfer of expressive elements can be explained by the complexity of such elements, the interpreter's effort to render objective information or his effort to adapt the delivery to the norms of the target language.

The practical part of this thesis is focused on verification of hypotheses concerning the transfer of expressive elements in simultaneous mode. The work is based on the assumption that interpreters will respect the norms of the Czech political speeches which tend to be less expressive in comparison with their French parallels. Therefore both the quantity and intensity of expressivity of the means used in Czech interpreted speeches will be lower. The distribution of the types of expressive means will reflect Czech norms, i.e. the majority of the means used will come from the lexical level. Their frequency will exceed that of prosodic and syntactic elements.

Analysis of our data proved that both the frequency of use and intensity of expressive elements correspond the Czech norms.

Použitá literatura

- BEČKA, Josef V. (1992) *Česká stylistika*. Praha : Academia. ISBN: 80-200-0020-8
- BOURKHIS, Ridha (2004) *Manuel de stylistique*. Louvain-la-Neuve : Academia-Bruylant. ISBN: 2-87209-730-9
- BURGET, Aleš (2006) *Převod stylové složky politického projevu při simultánním tlumočení: na materiálu francouzsko-českém*. [diplomová práce] Vedoucí práce Miroslava Sládková.
- ČECHOVÁ, Marie (2000) *Čeština – řeč a jazyk*. Praha : ISV nakladatelství. ISBN 80-85866-57-9.
- ČECHOVÁ, Marie et al. (2008) *Současná stylistika*. Praha : NLN. ISBN 987-80-7106-961-4
- ČEŇKOVÁ, Ivana (1988) *Teoretické aspekty simultánního tlumočení*. Praha: AUC Philologica Monographia XCIX 1988.
- ČEŇKOVÁ, Ivana (2001) *Teorie a didaktika tlumočení*. Praha : Ústav translatologie FF UK.
- ČEŇKOVÁ, Ivana (2008) *Úvod do teorie tlumočení*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-09-9.
- DAŇKOVÁ, Julie (2013) *Jazykové prostředky francouzského politického diskurzu*. [diplomová práce] Vedoucí práce Hana Loucká
- DARBELNET, Jean – VINAY, J.-P. (1969) *Stylistique comparée du français et de l'anglais: methode de traduction*. Paris : Didier.
- ĎOUBALOVÁ, Jana (2007) *Kulturní dimenze originálu a její převedení při simultánním tlumočení do mateřského jazyka a při tlumočení do aktivního cizího jazyka*. [diplomová práce] Vedoucí práce Ivana Čeňková.
- DUBĚDA, Tomáš (2012) *Études de prosodie contrastive : le cas du français et du tchèque*. Praha : Karolinum. ISBN 978-80-246-2212-5.
- FORMÁNKOVÁ, Marie (1981) Expresivní složka výpovědi jako problém tlumočení (v porovnání s překladem). *Čs. rusistika*, roč. XXVI, č. 5, s. 219-223.
- GILE, Daniel (1997/2002). Conference interpreting as a cognitive management problem. In PÖCHHACKER, Franz – SHLESINGER, Miriam (eds.). *The Interpreting Studies Reader*. London : Routledge.
- GREPL, Miroslav (1967) *Emocionálně motivované aktualizace v syntaktické struktuře výpovědi*. Brno : Universita J. E. Purkyně.
- HERBERT, Jean (1952) *Manuel de l'interprète*. Genève : Librairie de l'Université.
- HOFFMANNOVÁ, Jana (1997) *Stylistika a...: Současná situace stylistiky*. Praha : TRIZONIA. ISBN 80-85573-67-9

- CHARAUDEAU, Patrick. (1992) *Grammaire du sens et de l'expression*. Paris : Hachette. ISBN 2-01-016172-6
- CHLOUPEK, Jan et al. (1991) *Stylistika češtiny*. Praha : SPN. ISBN 80-04-23302-3
- JAKOBSON, Roman. (1995) *Poetická funkce*. Jinočany : Nakladatelství H a H. ISBN 80-85787-83-0.
- JANOVCOVÁ, Eva – HROMEČKOVÁ, Dana (1982) *Audioorální program pro simultánní tlumočení - francouzština*. Praha : FF UK.
- KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – RUSÍNOVÁ, Zdenka (eds) (1995) *Příruční mluvnice češtiny*. Praha : NLN, Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-134-4.
- KERBAT-ORECCHIONI, Catherine (1980) *L'énonciation de la subjectivité dans le langage*. Paris : Librairie Armand Colin.
- KRAUS, Jiří (2010) *Rétorika a řečová kultura*. Praha : Karolinum. ISBN 978-80-246-1829-6
- KRAUS, Jiří. (2011) *Rétorika v evropské kultuře i ve světě*. Praha : Karolinum. ISBN 978-80-246-2001-5
- KRAUS, Jiří. (2003) Vyjadřování polemičnosti a významových opozic v politickém diskurzu. In ČMEJRKOVÁ, Světlá – HOFFMANNOVÁ, Jana (eds.). *Jazyk, média, politika*. Praha : Academia. ISBN 80-200-1034-3
- LAMPEROVÁ, Lucie (2002) *Převod expresivity v simultánním tlumočení z angličtiny do češtiny*. [diplomová práce] Vedoucí práce Jana Rejšková.
- LUŇÁČKOVÁ, Michaela (2010) *Jazyk a styl současných politických textů*. [diplomová práce] Vedoucí práce Petr Mareš
- MISTRÍK, Jozef (1985) *Štylistika*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- PÖCHHACKER, Franz (2004) *Introducing interpreting studies*. London : Routledge. ISBN 0-415-26887-7.
- ŘÍCHOVÁ, Blanka (2012) *Úvod do současné politologie*. Praha : Portál. ISBN 978-80-262-0218-9
- SELESKOVITCH, Danica (1968) *L'interprète dans les conférences internationales : Problèmes de langage et de communication*. Paris : Lettres modernes.
- ŠABRŠULA, Jan (1990) *Problèmes de la stylistique comparée du français et du tchèque*. Praha : Univerzita Karlova.
- TIONOVÁ, Alena (2000) *Francouzština pro pokročilé*. Praha : Leda. ISBN 80-85927-80-2
- VLAŠÍN, Štěpán (1984) *Slovník literární teorie*. Praha : Československý spisovatel.
- ZIMA, Jaroslav (1961) *Expresivita slova v současné češtině*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd.

- ŽALOUDEK, Karel – HULICIUS, Eduard (2004) *Encyklopedie politiky*. Praha : Libri. ISBN 80-727-7209-0

Slovníky a jazykové příručky

- KRAUS, Jiří (2005) *Nový akademický slovník cizích slov [A-Ž]: [studentské vydání]*. Praha: Academia. ISBN 80-200-1415-2.
- ROBERT, Paul – REY-DEBOVE, Josette – REY, Alain (2000) *Le Nouveau Petit Robert: dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française : [60 000 mots et leurs 300 000 sens, leur étymologie, leur datation, leur prononciation, illustrés par des exemples et des citations, assortis de leurs synonymes, contraires et analogies]*. Paris: Robert. ISBN 2-85036-668-4.

Slovníky a jazykové příručky – elektronické zdroje

- HAVRÁNEK, Bohuslav (ed.) *Slovník spisovného jazyka českého* [online], dostupné na <http://ssjc.ujc.cas.cz/>
- Dictionnaire de français, Larousse [online], dostupné na <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais-monolingue>
- Internetová jazyková příručka [online], dostupné na <http://prirucka.ujc.cas.cz/>
- Slovník spisovné češtiny [online], dostupné na <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Přílohy

Seznam příloh

- Příloha 1: Přepis projevu Françoise Hollanda (DFH)
- Příloha 2: Přepis tlumočení tlumočnicků A1–A16 + pilot
- Příloha 3: Tlumočnická řešení expresivních prostředků (DFH)
- Příloha 4: Adice tlumočnicků A1–A16
- Příloha 5: Tabulka se skóre expresivity (DFH)
- Příloha 6: Přepis projevu Manuela Vallse (DMV)
- Příloha 7: Přepis tlumočení tlumočnicků B1–B4
- Příloha 8: Tlumočnická řešení expresivních prostředků (DMV)
- Příloha 9: Adice tlumočnicků B1–B4
- Příloha 10: Tabulka se skóre expresivity (DMV)
- Příloha 11: Přepis projevu Miloše Zemana (DMZ)
- Příloha 12: Přepis projevu Václava Havla (DVH)

Přílohy odevzdávané pouze v elektronické podobě

- Tabulka se skóre expresivních prostředků v projevu DFH + tlumočnicků A1–A16 + pilot
- Tabulka se skóre expresivních prostředků v projevu DMV + tlumočnicků B1–B4
- Tabulka se skóre expresivních prostředků v projevech DMZ a DVH
- Vyplněné dotazníky pro tlumočníky
- Nahrávka zasílaná konzultantkám pro hodnocení expresivity
- Vyplněné dotazníky pro konzultantky

Přílohy odevzdávané pouze na přiloženém CD

- Video s projevem DFH
- Video s projevem DMV
- Nahrávky tlumočnicků A1–A16
- Nahrávky tlumočnicků B1–B4

Mesdames, Messieurs,

Je suis aux côtés de la chancelière Merkel, du président du gouvernement espagnol, Mariano Rajoy, pour nous incliner devant le souvenir des victimes. Ici, dans cette commune, Seyne-les-Alpes, tout près du lieu de la **catastrophe. Terrible catastrophe** où ont péri 150 personnes. Des enfants, des lycéens, des familles entières et aussi l'équipage que je n'oublie pas. Je pense aux familles, à leurs proches et j'exprime au nom de la France à Angela Merkel et à Mariano Rajoy nos **sentiments les plus tristes de condoléances** et le peuple français est ici à vos côtés dans cette **épreuve**, comme il l'est à l'égard de *tous les pays qui sont frappés*, plus d'une quinzaine ont eu des ressortissants qui étaient dans cet avion.

Dès que la **catastrophe** a été connue, c'est-à-dire **très vite**, les services de l'état, les services des départements les plus proches et, en premier lieu, le département des Alpes-de-Haute-Provence, tous se sont mobilisés. ***Je veux les saluer*** comme nous l'avons fait avec la chancelière et avec le président du gouvernement espagnol. Ces gendarmes, ces pompiers, ces fonctionnaires, les personnels militaires qui étaient là et puis les bénévoles et les élus des communes concernées. Ça a été à la fois ***un élan de solidarité, de fraternité***, et en même temps, ça a été un mouvement d'une ***grande efficacité. Hélas***, il n'y avait pas de possibilités de sauver puisqu'il n'y avait aucun survivant. Mais ces opérations ont permis de sécuriser le lieu et de pouvoir intervenir dans une zone de hautes montagnes ***particulièrement difficile d'accès*** pour que tout soit fait pour conserver : conserver les corps, quand il était possible de le faire, conserver des pièces de cet avion détruit pour que l'enquête puisse donner des résultats et pour que, aussi, il y puisse avoir un accès possible pour les familles.

J'assure ici que tout sera mis en œuvre pour que nous puissions retrouver, identifier et remettre aux familles des victimes les corps. La France apportera également ***un soin tout particulier***, c'est aussi notre honneur, notre hospitalité pour que les familles qui viendront, les familles des victimes puissent être non seulement accueillies, mais soutenues. **Je veux une fois encore exprimer ma gratitude** à toutes les personnes qui ***se dévouent*** pour qu'il en soit ainsi. **J'ai été saisi d'émotions** en voyant tous ces personnels rassemblés dans la chapelle ardente pour pouvoir accueillir les familles. Une déjà s'est présentée, d'autres vont venir pour que nous puissions leur apporter les

informations, le réconfort et l'accueil **indispensable**. Parmi ces personnels, il y a aussi, **ils sont indispensables**, les psychologues, les soignants et également les personnels de l'éducation nationale : du collège de Seyne et *d'autres collèges* qui sont venus pour permettre l'interprétation pour que les familles puissent exprimer dans leur langue leur douleur et leur attentes.

Nous avons besoin de comprendre ce qui s'est produit. Nous le devons aux familles, nous le devons aux pays qui sont concernés par le **drame**. La France a donc engagé des moyens **très importants** dans le cadre de l'enquête judiciaire pour que nous puissions tout savoir des causes de cette **catastrophe**. **Hélas**, nous avons une certaine expérience. La France dispose d'experts reconnus au plan mondial dans l'analyse des causes de telles **catastrophes** et de tels accidents. **Chère Angela, cher Mariano**, vous pouvez être sûrs, y compris avec l'appui que vous nous donnerez, que *tout* sera connu et que *toute* la lumière sera faite sur les circonstances de cette **catastrophe**. Une boîte noire a d'ores et déjà été retrouvée, elle est en ce moment exploitée, ***ce n'est pas facile***, il faudra être patients, une deuxième boîte noire est recherchée, son enveloppe a été trouvée, pas encore, **hélas**, la boîte noire elle-même. *En ce moment même*, des hommes sont sur place pour chercher, chercher encore, ils continueront jusqu'au résultat souhaité.

Je veux terminer, une fois encore, pour dire que dans les **épreuves**, et nous en avons connu un certain nombre ces derniers mois, il y a aussi la solidarité, la solidarité humaine, elle est là. **Je suis fier** que la France puisse donner cette image. En ce moment même, dans **cette douleur**. Et cette solidarité, c'est celle de l'Europe, de **l'Europe éprouvée** quand il y a une **catastrophe** de cette ampleur, mais de l'Europe présente, de l'Europe ardente. Et la présence aujourd'hui du président du gouvernement espagnol comme de la chancelière en est une des expressions **les plus vivantes**. Enfin, la mobilisation est là et une fois encore, nous nous inclinons devant le souvenir des victimes et nous sommes aux côtés de toutes les familles. Merci.

Dámy a pánové, jsem tu teď s německou kancléřkou Angelou Merkel a předsedou španělské vlády Marianem Rajoyem, abych vyjádřil soustrast všem oběťm, a to v obci Seyne-les-Alpes, blízko katastrofy. Šílené katastrofy, kde zemřelo 150 lidí. Děti, školáci, celé rodiny. A také posádka, na kterou nezapomínám. Vzpomínám na rodiny, na jejich blízké a jménem Francie, jménem Angely Merkel a Marianem Rajoyem, vyjadřuji soustrast rodinám. Francouzský lid tu stojí po vašich bocích. Více než patnáctka zemí měla své příslušníky v tomto letadle. Hned jak k této katastrofě došlo, státní služby z nejbližšího departementu, takže nejdříve z departementu Alpes-de-Hautes-Provence, všechny služby se mobilizovaly. Chtěl bych jim poděkovat spolu s Angelou Merkelovou a Marianem Rajoyem. Hasiči, policisté, úředníci, vojáci a také dobrovolníci a také zástupci obce. Vyjadřovali solidaritu a bratrství a také byli velmi efektivní při své pomoci. Přesto, že nebyla možnost nikoho zachránit, protože nikdo nehodu nepřežil. Ale jejich služby pomohly dalším pracem. Pomohly najít těla obětí, také pomohly najít součástky letadla, abychom mohli najít důvod, proč k nehodě došlo. Ujišťuji vás, že všichni, kteří spolupracovali, kteří pomáhali najít těla obětí a zbytky letadel. Francie vyjádřila solidaritu a také pomoc. Rodiny obětí budou u nás nejen vítány, ale také podporovány. Rád bych ještě jednou vyjádřil díky všem, kteří pomáhali. Bylo to pro mě velmi silný zážitek, vidět všechny rodiny, které se sešly ve smuteční síni. Je potřeba jim dát další informace a postarat se o ně. Potřebují další psychology, lékaře, kteří jim budou pomáhat. Také profesory ze škol. Tito všichni lidé přišli, aby rodinám pomohli. Také bylo důležité, aby se rodiny mohly mluvit vlastním jazykem. Francie se tedy angažovala také na úrovni právní proto, abychom přišli na všechny příčiny této katastrofy a s tím už máme zkušenosti. Francie má odborníky na světové úrovni, které jsou schopni analyzovat podobné katastrofy a nehody. Můžete si být jistí, Angelo Merkelová, Mariano Rajoyi, že objasníme tuto katastrofu. Jedna černá skříňka už byla objevena. Teď se právě zkoumá, to není jednoduché a musíme být trpěliví. Druhá se hledá, ještě nebyla nalezena. V této chvíli lidé jsou na místě a pořád hledají druhou černou krabičku. Během těchto posledních měsíců jsme vyjádřili lidskou solidaritu. Jsem pyšný na to, že se takto Francie chová. Tato solidarita je evropská, evropská, kterou Evropani vyjadřují, když dojde k podobné katastrofě. Přítomnost Angely Merkelové a Mariana Rajoye dnes je také jedním z vyjádření této solidarity. Ještě jednou bych rád vyjádřil soustrast rodinám. Děkuji.

Dámy a pánové, stojím po boku paní kancléřky Merkelové, pana prezidenta Mariana Rajoye, abych se poklonil obětem tohoto neštěstí zde v této obci, Seyne-les-Alpes, v blízkosti katastrofy, která se nedávno odehrála a při které umřeli 154 lidí. Děti, studenti, celé rodiny a také posádka, na kterou také nezapomínám. Myslím na rodiny, na jejich blízké a jménem Francie chci vyjádřit upřímnou soustrast všem, paní kancléřce Merkelové, panu prezidentovi Rajoyovi, francouzský národ stojí zde po vašem boku. A stojí po boku všech zemí, které byly zasaženy touto katastrofou. Ve chvíli, kdy vyšla tato katastrofa najevo, se státní služby a regionální služby a služby departementu Alpes-de-Haute-Provence mobilizovaly a já jim za to děkuji. Děkuji jim i jménem paní Merkelové a pana prezidenta. Myslím na všechny policisty, hasiče, funkcionáře a vojáky, kteří zde byli. Ale i na dobrovolníky, kteří se záchranných akcí zúčastnili. Děkuji i všem obcím. Byl to velký moment bratrství, solidarity a zároveň to byl důkaz velké efektivnosti. Bohužel nebylo možné nikoho zachránit, protože tuto katastrofu nikdo nepřežil. Ale tyto záchranné akce umožnily ochránit toto místo a zasáhnout na území, které je velice těžce dostupné, ve vysokých horách. A zasáhnout taky, aby byly zachovány těla, bylo-li to možné, zachovat součástky zničeného letadla tak, aby mohlo být vyšetřování efektivní, ale také proto, aby toto místo bylo dostupné rodinám. Slibuji, že se udělá vše pro to, abychom našli, identifikovali a předali rodinám mrtvá těla. Francie se také bude podílet na tom, a je to naše čest, a Francie pomůže rodinám s přijetím, ale také rodiny podpoříme. Rád bych také vyjádřil vděk všem osobám, které se snaží, aby vše proběhlo co nejlépe. Velice mě dojalo, když jsem viděl všechny lidi ve smuteční síni. Další přijedou a je třeba těmto rodinám pomoci a podpořit je. Mezi všemi lidmi, kteří se podílejí na záchranných akcích, jsou ale také psychologové, pečovatelé a také učitelé z místních škol, kteří přišli, aby umožnili komunikaci prostřednictvím tlumočení tak, aby se rodiny mohly vyjádřit v jejich rodném jazyce. Je třeba, abychom pochopili to, co se stalo. Zaslouží si to rodiny, zaslouží si to země, které byly dotčeny tímto neštěstím a Francie vynaloží veškeré prostředky pro to, aby proběhlo vyšetřování tak, jak má, a abychom pochopili a znali důvody této katastrofy. Francie má znalce velkého světoznámého renomé, kteří mají velké zkušenosti ve vyšetřování takovýchto neštěstí. Milá Angelo, vážený Mariano, můžete si být jisti, že se na všechno přijde a že všechno zjistíme a že zjistíme všechny okolnosti v souvislosti s tímto neštěstím. Už se nám podařilo najít jednu černou skříňku, již se zkoumá, není to snadné, bude zapotřebí být trpěliví. A druhá skříňka se v současnosti hledá. Již jsme našli její kryt, ale nenašli

jsme samotnou černou skříňku a v tuto chvíli jsou přímo na místě odborníci, aby hledali a neustále hledali, dokud nebude výsledek uspokojivý. Rád bych svůj projev zakončil tím, že jsme v posledních měsících zažili velice těžké chvíle a vidíme, jak velká je lidská solidarita a jsem velice hrdý na to, že Francie ukazuje takový obraz, právě v těžkých chvílích, ve chvílích smutku, a právě v těchto momentech ukazuje Francie, ale dodává obraz i o Evropě, o Evropě, která bojuje, která se nevzdává a právě v přítomnosti paní Merkelové a pana Rajoye toto můžeme dokázat. Můžeme dokázat to, že dochází k velké mobilizaci a ještě jednou se klaníme památce obětem tohoto neštěstí a jsme po boku rodin, děkuji.

Dámy a pánové, stojím zde po boku kancléřky Merkelové a předsedou španělské vlády Marianem Rajoyem, abychom se zde dnes nyní poklonili před oběťmi. Jsme v obci Seyne-les-Alpes, blízko místa, kde se tato katastrofa odehrála. Tato příšerná katastrofa stála život 150 lidí. Byly mezi nimi děti, studenti gymnázia, celé rodiny a dále také členové posádky, které bych nerad zapomenul. Myslím na rodiny, na jejich blízké a jménem Francie, Angely Merkelové, Mariana Rajoye jim vyjadřuji naši upřímnou soustrast. Francouzský lid je zde nyní po vašich bocích v této těžké zkoušce. Více než 15 států bylo nehodou tohoto letadla zasaženo, neboť jejich občané byli na palubě. Zaměstnanci státu a nejbližších departementů Alpes-de-Hautes-Provence se okamžitě mobilizovali. Rád bych jim tímto poděkoval, jak jsme již udělali dříve s předsedou španělské vlády a s německou kancléřkou. Chtěli bychom poděkovat těmto četníkům, hasičům, vojákům, všem, kteří byli na místě. Dále také dobrovolníkům. Zastupitelům postižených obcí. Jednalo se o moment bratrství a solidarity a také obrovské efektivity. Bohužel zde nebyla možnost nikoho zachránit, protože nikdo nepřežil. Díky těmto operacím bylo možné místo zabezpečit a zasáhnout v oblasti vysokých hor, kde je velmi složitý přístup, je velmi složité. Nicméně pokud bylo možné, tak jsme uchovali těla, části zničeného letadla, aby mohlo vyšetřování přinést výsledky. Dále také proto, aby zde byl možný přístup pro rodiny. Ujišťuji vás, že poskytneme vše k tomu, abychom mohli najít, identifikovat a vrátit rodinám obětí těla těchto obětí. Francie se bude velmi starat, poskytne speciální péči, aby rodiny obětí mohly být nejen přijaty, ale také aby jim byla poskytnuta podpora. Ještě jednou bych rád vyjádřil svůj vděk veškerým pracovníkům, kteří oddaně pracují. Jsou zde velmi silné emoce, když jsem viděl veškerý tento personál shromážděn v obřadní síni, aby zde přijali rodiny pozůstalých. Další přijdou později, abychom mohli přinášet informace, utěšovat pozůstalé, což je nezbytné. Mezi těmito pracovníky jsou také psychologové, ti jsou nezbytní. Je zde zdravotní péče a dále také lidé ze vzdělávání, kteří umožnili vysvětlení a tlumočení, aby se rodiny mohly vyjadřovat ve svých jazycích. Všichni jsme rozuměli tomu, co se stalo a musíme takto to vrátit postiženým rodinám a zemím. Francie se podílí na vyšetřování, abychom mohli všechno vědět, abychom znali příčiny této katastrofy. Bohužel již máme zkušenosti. Francie má tým expertů, který je známý na celém světě. Tento tým analyzuje příčiny podobných typů nemocí. Vážená Angelo, vážený Mariane, můžete počítat s tím, že vše bude obeznámeno a zjistíme o této katastrofě vše. Jedna černá skříňka již byla nalezena. V současné chvíli je zkoumána. Není to snadné a musíme být trpěliví. Druhou černou skříňku stále hledáme. Její

schránka byla již nalezena, nicméně samotná skříňka je stále neznámá a naši pracovníci ji stále hledají. Na závěr bych ještě rád dodal, že v těchto zkouškách – a v posledních měsících jsme jich viděli již několik – je také solidarita, lidská solidarita. A jsem hrdý na to, že Francie může toto poskytnout navzdory bolesti. Je to také solidarita celé Evropy, která je zmítaná zkouškami, jakmile nastane katastrofa podobného rozměru. Přítomnost předsedy španělské vlády a německé kancléřky je také vyjádřením tohoto. Všichni se tedy mobilizují a ještě jednou se před oběťmi klaníme a jsme po boku všech rodin. Děkuji.

Dámy a pánové. Jsem tu spolu s německou kancléřkou Merkelovou a předsedou španělské vlády Rajoyem. A jsme tu, abychom si vzpomněli na tragédii, která se zde udála, zde v Seyne-les-Alpes. Jsme v místě katastrofy, příšerné katastrofy, ve které zemřelo 150 osob. Zemřely děti, gymnazisté, celé rodiny a také posádka, na kterou rozhodně nesmíme zapomenout. Myslím na rodiny, na jejich blízké a jménem Francie, Angely Merkelové a Marianem Rajoyem co nejupřímnější soustrast. Jsme tu s vámi. Bylo zasaženo mnoho zemí, asi 15 zemí, ze všech těchto zemí pocházeli zemřelí. Když se zjistilo, co se stalo, všechny možné jednotky se ihned zmobilizovaly. Rád bych je pozdravil, stejně tak jako německá kancléřka a předseda španělské vlády. Chtěli bychom jim tedy poděkovat, hasičům, záchranným jednotkám, úředníkům i dobrovolníkům. Všem zástupcům daných obcí. Všichni tito projeví velkou účast a pomoc a přestože nebylo možné nikoho zachránit, protože nikdo tragédii nepřežil, projeví všechny tyto složky velké úsilí. Ukázaly, že je možné zasáhnout ve velmi těžko dostupné lokalitě a že je možné snažit se udělat vše. Zajistily místo, prozkoumaly místo tragédie, aby se mohlo dále zkoumat příčiny nehody. Také přinesly pomoc pozůstalým. Rád bych, abychom pozůstalým přinesli co největší pomoc. Naší povinností a vůlí je pozůstalým pomoci, podat pomocnou ruku. Nejen je přijmout, ale přímo jim pomoci. Rád bych tedy vyjádřil vděčnost všem osobám, kteří přispívají k této pomoci. Byl jsem dojat, když jsem viděl všechny tyto pracovníky ve smuteční síni. Představilo se jich již mnoho a přicházejí stále další. Mezi těmito pracovníky jsou také psychologové, zdravotníci a také pracovníci ze školství. Všichni tito přišli, aby také bylo možné tlumočit rodinám z cizích zemí. Máme povinnost sdělit rodinám, co se stalo, je to náš dluh vůči nim. Francie se bude snažit co nejvíce objasnit, co se stalo na právní úrovni. Francie disponuje mnoha experty, kteří mají kompetenci vyšetřovat příčiny takovýchto tragédií. Angelo a Mariane, můžete být jistí, že Francie udělá vše, aby tuto tragédii objasnila. Už jsme objevili černou skříňku a dále hledáme druhou. Už jsme našli její kryt, ale bohužel skříňka zatím nebyla nalezena. Stále je tam mnoho pracovníků, kteří hledají a budou pokračovat, dokud skříňku nenajdou. Na závěr bych chtěl ještě říci, že v posledních měsících nás potkalo mnoho těžkých chvilí. A tehdy jsme našli mnoho solidarity a jsem velmi rád, že ve Francii tato solidarita existuje. Tato solidarita taky pochází z Evropy, je to solidarita Evropy, která se zajímá o problémy jiných. Zmobilizovali jsme všechny potřebné složky a smutně si připomínáme tuto tragédii a vyjadřujeme soustrast rodinám pozůstalých.

Dámy a pánové, stojím po boku německé kancléřky Angely Merkelové a předsedy španělské vlády Mariana Rajoy. Chceme vzdát čest obětem leteckého neštěstí. Nacházíme se velmi blízko, kde k té katastrofě došlo, ke katastrofě, kde zahynulo 150 lidí. Byly mezi nimi děti, školáci, celé rodiny a také posádka, na kterou nezapomínám. Myslím na rodiny, na jejich blízké a jménem Francie vyjadřuji náš zármutek nad touto událostí. Francie vám při této zkoušce bude stát po boku, stejně jako po boku všech zemí, které tímto neštěstím prošly, kterých se toto neštěstí dotýká, protože na palubě se nacházeli občané více než 15 zemí. O tom neštěstí jsme se dozvěděli velmi rychle a na místo se okamžitě vydali zástupci nejrůznějších služeb. Chtěl bych jim poděkovat, jak už jsme učinili s německou kancléřkou a s předsedou španělské vlády. Chtěl bych poděkovat těmto policistům, hasičům, úředníkům, vojákům, ale i dobrovolníkům a politikům z místních obcí. Byl to zároveň projev bratrství a solidarity a zároveň se podařilo pracovat velmi efektivně. Bohužel jsme nemohli nikoho zachránit, protože to neštěstí nikdo nepřežil. Tyto operace nám ale umožnily zabezpečit místo neštěstí. Dostali jsme se do velmi nepřístupné horské oblasti a udělali všechno proto, abychom mohli zachránit těla obětí, dokud to bylo možné, konzervovat trosky letadla, abychom je mohli prozkoumat, a také proto, aby se na místo mohly přijít podívat rodiny obětí. Uděláme vše pro to, abychom mohli nalézt a identifikovat těla obětí a předat je jejich rodinám. Francie také bude věnovat zvláštní pozornost tomu, aby rodiny obětí, které přijedou, byly nejen přijaty, ale také podporovány. Rád bych ještě jednou vyjádřil svou vděčnost těm, kteří se o to zasazují. Velmi mě dojalo, když jsem viděl všechny, kteří se sešli, aby přivítali rodiny obětí. Jedna už přijela a další ještě přijedou, abychom je mohli informovat, abychom je mohli utěšovat a pečovat o ně. Mezi lidmi, kteří o ně budou pečovat, jsou i psychologové, zdravotní personál a také učitelé, kteří přijeli proto, aby rodinám obětí tlumočili, aby se rodiny mohly vyjadřovat ve svém vlastním jazyce, aby mohly mluvit o své bolesti a svých očekáváních. Musíme zjistit, k čemu došlo. To dlužíme jak rodinám, tak zemím, kterých se toto neštěstí týká, a Francie vydá značné prostředky v rámci soudního vyšetřování na to, abychom věděli všechno o příčinách této katastrofy. Francie má odborníky, kteří jsou světově uznávaní, co se týče vyšetřování takových neštěstí. Milá Angelo, milý Mariano, můžete si být jistí, že učiníme vše pro to, aby se okolnosti tohoto neštěstí vysvětlily. Byla již nalezena jedna černá skříňka, v současné době je prozkoumávána, není to jednoduché, musíme být trpěliví. Druhou černou skříňku ještě hledáme, už jsme našli skříňku samotnou, ale nemáme data z ní. Na místě

ještě stále probíhá vyhledávání a bude pokračovat, dokud obsah černé skříňky nenajdeme. V posledních měsících jsme prošli několika zkouškami, ale díky nim jsme si vědomi lidské solidarity, kterou naše země poskytuje, a proto jsem na Francii hrdý. Je to i solidarita celoevropská. Celá Evropa zakouší zármutek, když k takovému neštěstí dojde, ale Evropa je schopná jednat solidárně a nejlepším dokladem toho je přítomnost německé kancléřky a předsedy španělské vlády po mém boku. Ještě jednou bych chtěl vzdát čest památce obětí. Stojíme po boku všech rodin, děkuji.

Dámy a pánové, stojím po boku německé kancléřky Angely Merkelové, předsedy španělské vlády Mariano Rajoye a chceme se poklonit před vzpomínkou na oběti. Jsme zde v obci Seyne-les-Alpes. Je to blízko velké katastrofy, při které zemřelo 150 osob. Děti, gymnazisté, celé rodiny a také posádka, nikoho z nich nezapomenu. Myslím na rodiny, na jejich blízké, rád bych jménem Francie vyjádřil Angele Merkelové a Mariano Rajoyovi naši upřímnou soustrast. Francouzský lid je zde s vámi. Stejně tak je po boku všech zemí, které byly zasaženy touto katastrofou, protože měly své občany v letadle. Státní služby, služby departementů, které jsou nejbližší místu katastrofy, to je departement Alpes-de-Hautes-Provence. Všechny tyto služby se mobilizovaly a já bych jim za to chtěl poděkovat. Četníci, hasiči, úředníci, také vojenští zaměstnanci byli na místě spolu s dobrovolníky a politiky z obcí, kterých se to týkalo. Je to projevem bratrství, ale také hnutím, i když už není možnost nikoho zachránit, protože nikdo nepřežil. Tyto operace pomohly zabezpečit místo nehody a také se dostat do regionu Alp, kam je těžké se dostat. Bylo potřeba najít těla i zařízení, které mohou dát výsledky. Je také potřeba zajistit přístup rodinám. Uděláme všechno, abychom mohli najít, identifikovat těla a předat je rodinám obětí. Francie bude také věnovat zvláštní péči. Je to pro nás ctí. Chceme, aby rodiny, oběti byly přijaté a zároveň aby dostaly náležitou podporu. Ještě jednou bych chtěl vyjádřit vděčnost všem osobám, které se snaží, aby to tak bylo. Jsem dojat, když vidím všechny v této smuteční síni. Všechny rodiny obětí, ostatní přijdou a ostatním věnuji opravdu vřelé přijetí, které je nutné. Mezi těmito zaměstnanci jsou psychologové a také zástupci školství, a to ze školy v Seyne i z jiných škol, který umožňují tlumočení, aby rodiny mohly mluvit svým vlastním jazykem o své bolesti a o svých očekáváních. Potřebujeme pochopit, co se stalo, dlužíme to rodinám a zemím, kterých se tato tragédie týká. Francie tedy věnuje velké úsilí soudnímu vyšetřování, abychom poznali příčiny této tragédie a k tomu je potřeba zkušenost. Francie má experty mezinárodní úrovně, kteří jsou schopni analyzovat příčiny této katastrofy. Paní kancléřko, můžete být si vědoma, že všechno světlo, co může být vneseno na okolnosti této tragédie, bude uděláno. Už jsme našli černou skříňku, bude nadále zkoumaná, není to jednoduché, je potřeba být trpěliví. Druhá černá skříňka se stále hledá, zatím byl najit její kryt. Na místě jsou muži a dále hledají a neskončí, dokud se nedostaneme k výsledkům. V minulých měsících jsme byli svědky mnohých tragédií, ale také lidské solidarity. Jsem pyšný, že Francie v době smutku vytváří tento obraz solidarity a je to solidarita v celé Evropě během tragédií. To, že je zde dnes předseda

španělské vlády i německá kancléřka, je jedním z výrazů velmi živých této solidarity. Jsme zde a ještě jednou se klaníme vzpomínce na oběti a stojíme po boku všech rodin. Děkuji.

Dámy a pánové. Stojím dnes před vámi po straně německé kancléřky Angely Merkelové a předsedy španělské vlády Mariana Rajoye, abychom si připomněli tuto nešťastnou událost, která se stala v této obci, v Seyne-les-Alpes. Je to opravdu strašná katastrofa, při které přišlo o život 150 lidí. Byly mezi nimi děti, středoškoláci, celé rodiny a taky samozřejmě nesmíme zapomenout na posádku. Myslím na rodiny, na jejich blízké a za Francii bych chtěl vyjádřit i za Angelu Merkelovou a Mariana Rajoye upřímnou soustrast. Francouzský lid je dnes tady s vámi a nesmíme také zapomínat na všechny státy, kterých se to dotklo, 15 států bylo zasaženo. Když jsme se o katastrofě dozvěděli, bylo to velmi rychle, tak služby státu i všichni služby obcí, departementu Alpes-de-Hautes-Provence se všichni začali jednat. Zúčastnili se toho i hasiči, policisté, vojáci a také samozřejmě dobrovolníci. Dále také potom volení zástupci obcí. Byl to opravdu akt solidarity. Nicméně ale nebylo možné nikoho zachránit, protože nebyli žádní přeživší. Ale tato operace umožnila zajistit místo, které se nachází v horách, takže je velmi těžké se tam dostat a všichni se snažili, aby byli schopní zajistit těla, pokud bylo možno, zajistit kusy letadla, abychom je potom mohli prozkoumat a taky aby bylo možné zajistit přístup pro rodiny. Já vás ujišťuji, že se o vše postaráme, že se pokusíme najít a identifikovat všechny oběti a potom navrátit jejich těla jejich rodinám. Francie v tomto hraje velice důležitou roli. Velmi se snaží pomáhat, obzvláště rodinám blízkých těchto obětí. Snažíme se je podpořit, snažíme se je podpořit, snažíme se tady být pro ně a já bych ještě jednou chtěl vyjádřit vděk všem, kteří se zúčastnili tohoto celého procesu řešení této katastrofy, a jsem velmi rád, že se všichni semkli, aby pomohli rodinám blízkým a aby byli schopni zajistit informace a podporu důležitou. Mezi těmito lidmi, kteří jsou velice důležití, jsou například psychologové, zdravotníci a také pracovníci vzdělávání, kteří zde přišli, aby mohli tlumočit pro rodiny, aby rodiny mohly ve svém jazyce vyjádřit svoji bolest a své myšlenky. Potřebujeme pochopit, co se stalo. Potřebujeme pochopit rodiny a potřebujeme pochopit, jak se dnes cítí, a Francie v tomto všem hraje velmi důležitou roli v rámci právního rámce, protože chceme zjistit vše, co se týká důvodů této katastrofy, Francie má experty, kteří se účastní analýzy této katastrofy. Vážená Angelo, vážený Mariano, můžeme vás ujistit, že se budeme snažit udělat vše pro to, abychom zjistili, jak se tato katastrofa stala. Jedna černá skříňka už se našla, už byla prověřena, nebylo to jednoduché, je potřeba být trpěliví a nyní hledáme druhou černou skříňku. I v tuto chvíli, jak zde stojíme, jsou na místě lidé, kteří hledají, kteří nepřestávají hledat a nepřestanou hledat do té doby, než najdeme odpovědi na naše otázky. A já bych vám chtěl říci, že

během těchto posledních několika měsíců jsme mohli zaznamenat velkou míru solidarity. A já si myslím, že Francie je toho důkazem. A tato solidarita je evropská, to znamená, když se stane taková katastrofa, tak Evropa je schopná se semknout a je schopná společně spolupracovat. A my tři, kteří tady před vámi dnes stojíme, jsme toho důkazem. Všichni se snažíme jednat a všichni vzpomínáme na oběti a chtěli bychom znovu vyjádřit podporu všem rodinám.

Dámy a pánové. Nacházím se zde po boku německé kancléřky a předsedy španělské vlády Mariana Rajoye. Rád bych se poklonil památce obětí zde v této obci Seyne-des-Alpes, poblíž místa katastrofy. Strašné katastrofy, při které zahynulo 150 osob, mezi nimi děti, gymnazisté, celé rodiny a také posádka, na kterou nesmíme zapomenout. Myslím na rodiny, jejich blízké a jménem Francie, Angely Merkelové a Mariana Rajoye vyjadřuji naši nejhlubší soustrast. Francouzský národ je zde po vašem boku a po boku všech zemí, které byly zasaženy touto katastrofou. V letadle bylo 15 různých národností. Katastrofa se stala náhle, státní služby, které mají své stanoviště v nejbližších obcích, se mobilizovaly. Rád bych je nyní pozdravil, stejně tak bych rád se na ně obrátil jménem francouzské a německé vlády. Jsou to dobrovolníci, hasiči, četníci, policisté a také úředníci dotyčných obcí. Viděli jsme zde ohromný projev solidarity a důkaz velké efektivy. Bohužel nebylo možné někoho zachránit, protože nikdo nepřežil. Tyto operace však umožnily zajistit místo a zasáhnout v horské oblasti, do které je velmi obtížné se dostat a je obtížné zde zajistit těla v možné míře, zajistit součásti havarovaného letadla a také se tyto služby snažily zajistit přístup pro rodiny zemřelých. Myslím, že jsme udělali všechno, co bylo možné, pro nalezení, identifikaci obětí a předání těl pozůstalým. Francie se bude snažit o to, aby rodiny zemřelých mohly být nejenom přijaty, ale také aby zde našly podporu. Rád bych vyjádřil svou vděčnost všem osobám, které se o to snaží. Byl jsem velmi dojatý, když jsem viděl tento personál, jak se shromáždil ve smuteční síni, aby přijal rodiny pozůstalých. Rádi bychom jim dali informace, také vyjádřili svou soustrast a podpořili je. Mezi tímto personálem jsou potřeba učitelé, jsou potřeba psychologové, profesori, kteří přišli, aby rodiny mohly ve svém rodném jazyce vyjádřit své emoce. Musíme porozumět tomu, co se stalo, dlužíme to rodinám, dlužíme to zemím, kterých se toto drama týká. Francie tedy uvolnila velmi důležité prostředky v rámci vyšetřování, soudnictví, abychom mohli ozřejmit příčiny této katastrofy. Od Francie je očekáváno, že objasní příčiny této katastrofy. Mariano, Angelo, můžete být si jistí, že uděláme všechno proto, abychom objasnili okolnosti této katastrofy. Jedna černá skříňka už byla nalezena a také jsme ji zkoumali, není to však jednoduché. Druhá černá skříňka je hledaná, našli jsme její obal, ovšem dosud nemáme černou skříňku samotnou. Personál na místě katastrofy hledá tuto druhou černou skříňku a doufám, že se jim to podaří, že se jim ji podaří najít. V rámci této velké zkoušky také vidíme solidaritu, lidskou solidaritu a jsem velmi hrdý, že Francie může tuto solidaritu projevit. Je to solidarita Evropy, která prochází zkouškou, takto těžkou

zkouškou. Je to solidarita Evropy, která je zde zastoupená španělským ministrem, německou kancléřkou, takže jsme mobilizováni a ještě jednou se pokláníme před památkou obětí a jsme po boku všech rodin pozůstalých. Děkuji vám.

Dámy a pánové, jsem po boku německé kancléřky Angely Merkelové a vedle předsedy španělské vlády Mariana Rajoye, abych vám vyjádřil soustrast k obětem katastrofy, která se udála poblíž této obce Seyne-les-Alpes, kde zemřelo na 150 lidí. Děti, středoškoláků, celých rodin a také posádka letadla, na kterou také nesmím zapomenout. Myslím na rodiny, jejich blízké a vyjadřuji jménem Francie, Angely Merkelové a Mariana Rajoye mou nejhlubší soustrast a francouzský lid je v této těžké zkoušce s vámi. 15 zemí mělo své občany v tomto letadle, a když se o katastrofě poprvé proslýchlo, to znamená rychle, tak bezpečnostní složky z nejbližšího departementu Alpes de Provence, tak všechny jednotky se ihned mobilizovaly a chtěl bych tedy poděkovat za kancléřku M i za MR těmto policejním úředníkům, těmto hasičům, záchranářům, vojákům, dobrovolníkům a lidem ze zasažených obcí, byla to vsutku solidární a bratrská akce a velmi účinná akce. Bohužel nebylo možno zachránit posádku a lidi v tomto letadle, protože nikdo nepřežil, ale tyto operace umožnily místo zabezpečit a umožnily se dostat do této těžko přístupné oblasti, aby bylo vše zachováno, aby byla zachována těla, díly tohoto letadla, aby mohlo být vedeno vyšetřování o výsledcích a aby mohl být zajištěn přístup rodinám. Ujišťuji vás, že bude využito vše, abychom mohli najít, identifikovat a dát rodinám těla obětí. Francie také dodá péči, to je také naše pohostinnost, aby rodiny, které přijedou, mohly být přivítány a zároveň i podpořeny. Chtěl bych ještě jednou vyjádřit můj vděk všem osobám, které se dobrovolně účastní, aby toto mohlo být zajištěno a abychom se mohli sejít ve smuteční síni, aby lidé přišli a mohli bychom jim dodat informace, podporu a také nutné uvítání. Dále nezbytní psychologové, lékaři a také personál ze vzdělávacích institucí, kteří pomohou s tlumočením, aby mohli ti, co přijedou, vyjádřit svůj smutek v jejich jazyce. Musíme porozumět tomu, co se stalo, a ti lidé také. A vysvětlit i těmto zemím, co se stalo za katastrofu. Francie tedy na sebe bere zodpovědnost i ve vyšetřování, abychom vše pochopili, abychom vše věděli, příčiny této katastrofy. Francie má k dispozici experty známé po celém světě, kteří dovedou analyzovat podobné nehody, podobné katastrofy. Vážená Angelo, vážený Mariano, ujišťuji vás, že vše bude vyšetřeno a vše bude analyzováno. Černá skříňka již byla nalezena a v tuto chvíli je prověřována. Druhá černá schránka se momentálně hledá, její kryt byl nalezen a v tuto chvíli jsou na místě lidé, aby hledali, a budou pokračovat, dokud nebude dosaženo požadovaného výsledku. Chtěl bych ještě jednou říci, že v těchto těžkých zkouškách – a za poslední měsíce jich bylo dost – je zde solidarita, lidská solidarita a jsem hrdý, že Francie může o sobě předat tento obraz a je to solidarita těžce zkoušené Evropy

v případě takto velké katastrofy. A v přítomnosti Angely Merkelové a předsedy španělské vlády, tak bych chtěl říci, že mobilizace zde je a ještě se tedy klaním před památkou obětí a jsem na straně rodin, děkuji.

Vážené dámy, vážení pánové, jsem zde po boku německé kancléřky Angely Merkelové a po boku předsedy španělské vlády Mariana Rajoye, abychom si připomněli oběti zde v obci Seyne-les-Alpes, na místě strašné katastrofy, ve které zahynulo 55 osob. Mezi nimi byly děti, středoškoláci, celé rodiny a také posádka, na tu nesmíme zapomenout. Myslím na rodiny a na jejich blízké a jménem Francie chci vyjádřit Angele Merkelové a Mariano Rajoyovi svoji kondolenci a chtěl bych říct, že Francie je po vašem boku a celých 15 zemí, jejichž občané zahynuli v této katastrofě. Hned po katastrofě se mobilizovaly služby státní, ale i služby v departementu Alpes-de-Haute-Provence a chtěl bych pozdravit zde všechny tyto četníky, policisty, hasiče, všechny, kdo se podíleli, také dobrovolníky a reprezentanty obcí. Tato mobilita byla velice účinná, i když nebylo možné už nikoho zachránit, protože nikdo nepřežil. Ale tato operace pomohla zajistit místo a tito lidé se dostali do hor, na těžko přístupné místo, aby zajistili těla, součástky zničeného letadla atd., aby se mohlo zahájit vyšetřování a také aby mohl být zahájen dialog s rodinami, abychom mohli identifikovat a předat rodinám těla obětí. Je to pro nás také čest, že můžeme prokázat svoji hospitalitu, zde ve Francii, až sem přijedou pozůstalé rodiny. A chtěl bych poděkovat všem, kteří se zde na tom podílejí. Chtěl bych poděkovat všem ve smuteční síni, kteří zde přijmou rodiny a které těmto rodinám předají informace a vyjádří svoji kondolenci. Zde hrají důležitou roli i psychologové a reprezentanti škol a tlumočníci, aby rodiny mohly ve svém jazyce vyjádřit **to, co cítí**. Francie se snaží zjistit příčiny katastrofy, v tom máme zkušenosti. Francie má specialisty, kteří jsou známí po celém světě. Angelo a Mariano, můžete si být jisti naší podporou a tím, že se budeme snažit **osvětlit** příčiny této katastrofy. Už byla nalezena jedna černá skříňka a ta je v současné době zkoumaná. Druhá černá skříňka se nyní hledá, není jasné, kde je uložena, ale na místě už jsou odborníci, kteří ji hledají. Chtěl bych říct, že přes tyto těžké zkoušky jsme byli svědky solidarity, lidské solidarity. Jsem hrdý na to, že Francie může prokázat tuto solidaritu a celá Evropa je solidární v tomto smutném momentu a na místě už jsou mobilizované jednotky. A chtěl bych říct, že stojíme po boku všech rodin obětí. Děkuji.

Dámy a pánové, stojím vedle kancléřky Merkelové a předsedy španělské vlády Mariana Rajoye, abychom se poklonili před památkou obětí tady v tomto městečku Seyne-les-Alpes, kousek od katastrofy, kde zahynulo 150 lidí. Děti, školáci, celé rodiny a také posádka, na kterou nesmíme zapomenout. Myslím na rodiny, na jejich blízké a ve jménu Francie bych chtěl vyjádřit soustrast Marianu Rajoyovi a Angele Merkelové a chtěl bych říci, že francouzský lid je zde vedle vás. Více než 15 lidí mělo příbuzné v tomto letadle. Služby blízkých departementů, a to zejména Alpes-de-Haute-Provence se všechny mobilizovaly a chtěl bych jim poděkovat, stejně tak, jako to udělali německá kancléřka a předseda vlády. Tato policie, tyto hasiči, tyto vyšetřovatelé a taky zároveň dobrovolníci a předsedové blízkých měst. Viděli jsme velikou solidaritu, ale zároveň jsme byli také velice efektivní. Bohužel jsme nemohli nikoho zachránit. Nikdo katastrofu nepřežil. Tyto operace mohly ale zajistit toto místo a umožnily přístup tak strašně těžko přístupné oblasti horské, a to za účelem zachování těl, zachování kusů letadla tak, abychom mohli dále vést vyšetřování. A také aby rodiny mohly mít přístup k ostatkům. Chtěl bych vás zde ujistit, že zmobilizujeme všechny síly, abychom mohli nalézt, identifikovat a dát rodinám ostatky jejich příbuzných. Francie se také postará o to, aby rodiny zesnulí byly nejenom přijaty, ale také podpořeny zde u nás. Chtěl bych tedy znovu poděkovat lidem, kteří se angažovali v tom, aby se rodiny obětí cítily dobře. Byl jsem dojat, když jsem viděl, jak se shromáždili lidé v obřadní síni, aby jim mohly být dány informace, abychom je mohli uklidnit a přijmout je adekvátně. Mezi lidmi, kteří pomáhají, jsou také psychologové, lékaři a zároveň také učitelé, kteří se všichni zúčastnili, aby mohli tlumočit v případě, že by se rodiny chtěly vyjadřovat ve svém vlastním jazyce, aby mohly vyjádřit svůj smutek. Francie tedy zmobilizovala co nejvíce prostředků na vyšetřování tak, abychom věděli úplně všechno o důvodech této katastrofy. Francie disponuje mezinárodně uznanými experty, kteří by měli pomoci objasnit vše ohledně této katastrofy. Chtěl bych vás ujistit, že budeme všechno znát a že se celá tato katastrofa objasní. Jedna černá skříňka už byla nalezena, v současné době ji analyzují, je potřeba ale mít trpělivost. Druhá černá skříňka se hledá v současné době, zatím nebyla nalezena. V tuto chvíli jsou muži stále na místě, aby hledali, a budou hledat do té doby, než se černá skříňka najde. Chtěl bych ukončit svůj projev tím, že bych chtěl zdůraznit důležitost solidarity mezi lidmi a jsem hrdý na to, že Francie je schopná takovéto solidarity a tato solidarita je solidarita Evropy. Přítomnost předsedy španělské vlády i

německé kancléřky je důkazem této evropské mobilizace a ještě jednou bych se chtěl rád poklonit před oběťmi a myslím na všechny přítomné rodiny, děkuji.

Dámy a pánové, já jsem zde po boku kancléřky Angely Merkelové a předsedy španělské vlády Mariana Rajoye. Jsme tu zde všichni, abychom uctili památku obětí, a to zde ve městě Seyne les Alpes. Jsme v bezprostřední blízkosti místa, na kterém se udála katastrofa, katastrofa, v níž zahynulo 150 osob. 150 dětí, žáků gymnázia, celých rodin. Také posádka zemřela, na tu nezapomínám. Já si osobně sám myslím, vzpomínám na rodiny, na jejich blízké. Rád bych ve jménu Francie vyjádřil Angele Merkelové a Marianu Rajoyovi naši soustrast. Francouzský národ je v této zkoušce po vašem boku a je po boku všech zemí, které byly zasaženy, je jich více než 15. Z 15 zemí byly oběti této katastrofy. Ve chvíli, kdy jsme se dozvěděli o této katastrofě, tak služby, zásahové služby jak státu, tak nejblížešších departementů, zejména departementu Alpes-de-Haute-Provence, ti všichni se zmobilizovali a přijeli na pomoc. Já bych jim rád poděkoval stejně tak, jak jsme to udělali s kancléřkou a předsedou španělské vlády. Všichni tito policisté, úředníci, hasiči, také vojáci a dobrovolníci, zástupci zdejších obcí, ti všichni pomáhali, ti všichni byli spojeni solidaritou, bratrstvím. Došlo ke vzniku také velice účinné akce. Přesto jsme nemohli zachraňovat, protože nikdo nepřežil. Přesto tato operace pomohla zabezpečit místo nehody, přejít do horského regionu, který je velice těžko dostupný, a to proto, abychom mohli zachraňovat, abychom mohli zachraňovat těla, pokud to bylo možné, abychom mohli zachraňovat části letadla, které nebyly zničené, a to proto, abychom mohli získat výsledky. Zachraňovali jsme také proto, aby i rodiny měly přístup k těmto informacím. A nyní musíme udělat vše proto, abychom mohli identifikovat tyto osoby, jejich těla a vrátit je rodinám. Francie se bude také velice výrazně snažit, aby tomu všemu přispěla. Je pro nás ctí a čestným úkolem, aby rodiny obětí byly zde přivítány a podpořeny. Já sám bych rád vyjádřil díky osobám, které se zapojily. Velice mě zachvátily různé pocity, pohnuté pocity, když jsem viděl ve smuteční síni všechny tyto rodiny, některé už přijely, jiné teprve přijedou. Přijedou proto, aby získaly informace, abychom je utěšili, a je potřeba, abychom je opravdu přijali tak, jak je vhodné. Máme zde také psychology, pečovatele a také personál z nejrůznějších školských zařízení, například z gymnázia ze Seyne-les-Alpes. Ti budou pomáhat jednotlivým rodinám, aby se domluvily a aby se smířily s touto katastrofou. My rodinám dlužíme mnoho, dlužíme mnoho také zemím, které jsou zasaženy touto neštěstí. Francie má také velice výraznou roli po právní stránce této katastrofy. Zde již máme nějaké zkušenosti, máme experty, experty, kteří jsou známí na celém světě a kteří se věnují analýze důsledků takových nehod a katastrof. Drahá Angelo, drahý Mariano, můžete si být jisti, že uděláme vše pro

to, abychom osvětlili okolnosti této katastrofy. Již byla nalezena černá skříňka, jedna černá skříňka, v současné době je prozkoumávána, ale není to jednoduché, musíme být trpěliví. Stále hledáme druhou černou skříňku, už jsme našli, ale ještě ne samotnou černou skříňku. Právě teď i nyní jsou na místě stále naši muži, kteří hledají černou skříňku a kteří v tom budou pokračovat až do doby, kdy dosáhnou uspokojivých výsledků. Na závěr bych rád řekl, že v posledních měsících se toho událo mnoho, ale byli jsme svědky toho, že mezi námi stále existuje solidarita a já jsem rád, že Francie může být solidární v tomto bolestivém okamžiku. Celá Evropa je solidární, celá Evropa zakouší hrůzy v každém okamžiku, kdy dojde k nějaké katastrofě. Přesto je Evropa přítomná ve všech zkouškách a přesně to, že zde je dnes německá kancléřka i předseda španělské vlády, to je jedním z nejlepších vyjádření právě této solidarity. Ještě jednou bychom rádi vyjádřili soustrast obětem a jsme po boku všem rodinám. Děkuji za pozornost.

Dámy a pánové, stojím zde po boku paní kancléřky Merkelové, předsedy španělské vlády Mariano Rajoye a stojíme zde proto, abychom se sklonili před památkou obětí zde v této obci v oblasti Seyne-les-Alpes. Nacházíme se nedaleko místa katastrofy, katastrofy, v níž zahynulo 150 osob. Mezi oběťmi jsou děti, studenti, celé rodiny a také posádka, na tu nechci zapomenout. Myslím na tyto rodiny, na jejich blízké a jménem Francie chci Angele Merkelové a Marianu Rajoyovi vyjádřit naši nejupřímnější soustrast. Po vašem boku v této zkoušce stojí francouzský národ a to platí i pro všechny další národnosti. Lidé v tomto letadle pocházeli z 15 zemí. Jakmile jsme se dozvěděli o katastrofě, to znamená to bylo velice rychle, státní složky, složky těch nejbližších departementů, a to zejména departementu Alpes-de-Haute-Provence, všichni jejich zástupci se snažili zapojit a chci jim za to poděkovat, tak jako s paní kancléřkou a s panem předsedou vlády jsme již učinili. Jsou to četníci, hasiči, úředníci, vojenští pracovníci, ale i dobrovolníci a místní zastupitelé z dotčených obcí. Ti všichni se zapojili. Byl to skutečně obrovský projev solidarity, bratrství a zároveň to byly velice efektivní kroky, které podnikli. Bohužel nebylo možné nikoho zachránit, protože katastrofu nikdo nepřežil. Nicméně tyto operace umožnily zabezpečit prostor a zasáhnout v oblasti, která se nachází vysoko v horách, je těžko přístupná. Snažili se zachovat vše, co se dalo zachovat: zachovat těla, bylo-li to možné, zachovat části zničeného letadla, aby bylo možné provést úspěšné vyšetřování a také aby bylo možné místo zpřístupnit rodinám. Chci zdůraznit, že uděláme maximum pro to, abychom našli, identifikovali a vrátili rodinám obětí těla těch zesnulých. Francie rovněž bude věnovat zvláštní pozornost, a je to naší ctí, součástí naší pohostinnosti, tomu, aby rodiny obětí, které sem přijedou, byly nejenom přijaty, ale také aby se jim dostalo podpory. Chtěl bych ještě jednou vyjádřit vděčnost všem lidem, kteří se na tom podílejí. Skutečně jsem byl velice dojat, když jsem viděl všechny ty zúčastněné pracovníky, kteří se shromáždili v kapli zřízené za tímto účelem, aby mohli přivítat rodiny. Jedna rodina už přijela a přijedou i další. Chceme jim poskytovat informace, útěchu a také veškeré nezbytné přijetí. Mezi těmito spolupracovníky jsou, a jsou nezbytní, také psychologové, zdravotníci a také pracovníci školství nedalekých středních škol, kteří přijeli, aby tlumočili tak, aby rodiny se mohly vyjadřovat ve svém vlastním jazyce, aby mohly říct, co je trápí a jaká jsou jejich očekávání. Musíme pochopit, co se vlastně stalo. Dlužíme to rodinám. Dlužíme to všem zemím, kterých se toto drama týká. Francie tedy vynaložila obsáhlé prostředky na soudní vyšetřování, abychom se dozvěděli všechno. Abychom se dozvěděli, jaké byly příčiny této katastrofy, bohužel už

s tím máme určité zkušenosti. Francie má odborníky, kteří jsou celosvětově uznáváni, odborníky na analýzu příčin takovýchto katastrof a nehod. Drahá Angelo, drahý Mariano, můžete si být jisti, že i s vaší podporou se dozvíme všechno a že na okolnosti této katastrofy bude vrženo úplné světlo. Již byla nalezena jedna černá skříňka, v současnosti se zkoumá, není to jednoduché, budeme muset být trpěliví. Hledá se druhá černá skříňka, už byl nalezen její obal, ale bohužel samotná černá skříňka se ještě nenašla. Právě v tomto okamžiku jsou na místě lidé, kteří dále hledají a budou pátrat, než se podaří dosáhnout kýženého výsledku. Ještě jednou bych závěrem chtěl říci, že v těchto zkouškách – a už jsme jich v posledních měsících zažili několik – je velice důležitá solidarita, lidská solidarita a já jsem hrdý na to, že Francie je solidární v tomto bolestném okamžiku. Je to solidarita také evropská, solidarita celé Evropy, která je pohnuta, když dojde k takovéto katastrofě. Je to Evropa, která je přítomná, angažovaná a dokladem toho je i dnešní přítomnost předsedy španělské vlády a německé kancléřky, to je jasný projev této evropské solidarity. Konečně proběhla tedy zapojení všech dotčených pracovníků a ještě jednou bych se chtěl sklonit před památkou obětí a chtěl bych říci, že jsme po boku všech rodin. Děkuji vám.

Dámy a pánové. Stojím tady po boku kancléřky Merkelové a předsedy vlády Španělska, kolegy Rajoye, abychom se poklonili památce obětí zde v obci Seyne-les-Alpes v sousedství místa strašné katastrofy, kde zahynulo 150 lidí. Děti, gymnazisté, celé rodiny a také posádka, na kterou nezapomínám. Myslím na rodiny, na jejich blízké a jménem Francie bych chtěl vyjádřit Angele Merkelové a Marianu Rajoyovi naši nejhlubší soustrast. Francouzský lid stojí po vašem boku v této zkoušce, tak jak stojí po boku všech zemí, které byly dotčeny, je to 15 zemí, ze kterých pocházely oběti v tomto letadle. Jakmile zpráva o té katastrofě byla známá a velice rychle, tak služby, záchranné služby státu a departementu, především tedy departementu Alpes-de-Haute-Provence, se všechny pustily do práce a já bych chtěl velice ocenit jejich práci, tak jak jsme již učinili spolu s kancléřkou Merkelovou a premiérem Rajoyem. Tito policisté, četníci, hasiči, vojáci, všichni tito lidé i dobrovolníci, členové místních samospráv dotčených obcí, to byl takový projev solidarity, bratrství a současně to byla akce velice efektivní. Bohužel nebyla možnost nikoho zachránit, protože nikdo nepřežil. Ale tyto operace aspoň dokázaly zabezpečit tu lokalitu, bylo potřeba zasáhnout v oblasti, která je velmi těžce přístupná a udělaly maximum pro to, aby bylo možno zakonzervovat těla, pokud se našla, nebo kusy zničeného letadla tak, aby mohlo vyšetřování vést k nějakému výsledku a také proto, aby bylo možno místo zpřístupnit rodinám. Mohu vás ujistit, že uděláme vše pro to, abychom dokázali nalézt a předat rodinám obětí jejich těla. Francie bude také věnovat velkou pozornost – je to otázka naší cti a pohostinnosti – tedy věnovat pozornost tomu, aby rodiny obětí byly řádně přijaty a aby se jim dostalo podpory. Já bych chtěl vyjádřit velikou vděčnost všem těm lidem, kteří se obětavě snaží přijímat a pečovat o tyto rodiny. Byl jsem dojatý, když jsem viděl všechny tyto lidi shromážděné v obřadní síni, aby mohli přijmout a přivítat tedy ty pozůstalé. Jedni již dorazili, další přijedou a my jim musíme poskytnout informace, útěchu a nezbytnou péči a pohostinnost. Mezi těmito lidmi jsou samozřejmě nepostradatelní také psychologové, zdravotníci a také pracovníci školství ze střední školy ze Seyne-les-Alpes, aby zajistili tlumočení rodinám, aby tyto rodiny mohly ve svých jazycích vyjádřit svou bolest a své očekávání. My musíme porozumět tomu, co se stalo, to dlužíme rodinám, dlužíme to dotčeným státům a Francie tedy zapojila významné prostředky do vyšetřování tak, abychom zjistili vše o příčinách této katastrofy. Bohužel už máme jisté zkušenosti, Francie má k dispozici světově uznávané experty v oblasti zjišťování příčin podobných katastrof a podobných nehod. Milá Angelo, milý Mariano, mohu vás ujistit, že také díky

vaší podpoře všechno bude zjištěno, vyšetřeno a odhaleno o příčinách této katastrofy. Jedna černá skříňka již byla nalezena a v tuto chvíli ji analyzují odborníci. Není to lehké, takže bude potřeba trpělivosti, druhou černou skříňku hledáme. Zatím byl objeven její obal, ale samotná černá skříňka ještě ne. A v tuto chvíli lidé pracují na místě, hledají a budou dál hledat až dosáhnou žádoucího výsledku. Takže na závěr bych chtěl říci, že ve chvílích zkoušek – a v posledních měsících jsme jich několik zažili – je důležitá solidarita, lidská solidarita, která je tady. A já jsem hrdý na to, že Francie může takto vystupovat v této chvíli bolesti. A je to solidarita Evropy, zkoušené Evropy v případě takové katastrofy, ale je to Evropa přítomná, Evropa srdečná a přítomnost španělského předsedy vlády a německé kancléřky toho jsou jasným důkazem. Konečně tedy mohu říci, že jsou všichni mobilizovaní a ještě jednou se skláníme před památkou obětí a stojíme po boku všech rodin, děkuji.

Dámy a pánové, stojím zde po boku kancléřky Merkelové a také po boku španělského premiéra Mariana Rajoye. A my všichni se zde skláníme před oběťmi tragédie v této komunitě Seyne-les-Alpes. Jsme v blízkosti katastrofy, té strašné katastrofy, ve které zemřelo 150 lidí. Byly to děti, gymnazisté, celé rodiny a také posádka, na tu také nesmíme zapomínat. Myslím na tyto rodiny, na jejich blízké a chtěl bych ve jménu Francie, ve jménu Angely Merkelové i Mariana Rajoye vyjádřit svou hlubokou soustrast všem rodinám. Po vašem boku je i francouzský lid a stojíme po boku všem zemím, které byly touto strašnou událostí zasaženy. Všechny země, jejichž občané byli v tom letadle. O události jsme se dozvěděli velmi rychle a hned, co jsme se o tom dozvěděli, vyslali jsme pomocné služby přímo na místo katastrofy, a to všechny pracovníky z okolních komunit. Chtěl bych všechny tyto lidi pozdravit a vzdát jim hold. Všechny tyto policisty, všechny tyto hasiče, všechny tyto úředníky a také vojáky, kteří se dostavili na místo. Zároveň také dobrovolníky a také volené zástupce příslušných komunit. Byla to velká vlna solidarity a bratrství a ve stejnou chvíli také projev velké efektivy. I když v tu chvíli už nebylo možné nikoho zachránit, protože tragédii nikdo nepřežil. Ale tyto operace alespoň umožnily zajistit místo nehody a umožnily přístup do tohoto místa vysoko v horách. Umožnilo nám to zachovat těla obětí a také zbytky po zničeném letadle. Potom mohlo začít vyšetřování a také kvůli tomu, abychom mohli zajistit přístup na místo katastrofy všem rodinám. Chtěl bych vás všechny ujistit, že uděláme vše, co bude v našich silách, abychom mohli identifikovat všechny oběti a navrátit těla rodinám. Francie bude také věnovat velkou pozornost pomoci rodinám. Chceme je přijmout vlídně a chceme všechny tyto rodiny také podporovat. Chtěl bych ještě jednou vyjádřit svůj vděk všem osobám, které věnovaly svou práci tomu, abychom mohli identifikovat osoby. Chtěl bych poděkovat všem těmto lidem, kteří umožnili vznik pohřební kaple v této komunitě, kde přijímáme všechny rodiny obětí. Umožní nám to také získávat více informací, poskytovat pomoc rodinám a přijímat je zde. Tito pracovníci jsou opravdu nepostradatelní, patří mezi ně ošetřovatelé, psychologové a také pracovníci z oblasti vzdělávání z college de Seyne a dalších vzdělávacích institucí, které nám poskytují tlumočnický servis, aby rodiny mohly vyjádřit svá očekávání a svou bolest ve svém jazyce. Musíme pochopit, co se stalo, dlužíme to rodinám. Dlužíme to všem zemím, které tato katastrofa zasáhla. Francie tedy přijala všechna důležitá opatření, aby mohlo začít soudní vyšetřování, abychom se dozvěděli vše o příčinách této katastrofy. A máme v tom skutečně zkušenost, máme ve Francii mnoho expertů, kteří jsou světově uznávaní v oblasti

identifikace příčin takovýchto nehod. Vážená paní Merkelová, vážený pane Rajoyi, ujišťuji vás, že uděláme vše, co bude v našich silách, abychom osvětlili všechny okolnosti této katastrofy. Jedna černá skříňka už byla nalezena, v současné chvíli zjišťujeme, co je jejím obsahem. Dále hledáme druhou černou skříňku, zatím jsme našli pouze její schránku, ale v tuto chvíli ještě druhou černou skříňku nemáme. V oblasti je spousta lidí, kteří hledají, a doufáme, že dosáhneme kýžených výsledků. Na závěr bych chtěl ještě říci, že jsme za poslední měsíce zažili mnoho nešťastných chvil, ale zároveň jsme viděli i solidaritu, lidskou solidaritu, která je tu s námi. A já jsem opravdu hrdý na to, že o sobě Francie dává takový obrázek, a to v momentě bolesti, který prožíváme. Je to solidarita celé Evropy, která zažívá katastrofu takového rozsahu. Je to současná Evropa, Evropa ve víru událostí. A přítomnost kancléřky Merkelové a premiéra Rajoye je jedním ze znaků této solidarity. Zároveň jsme svědky mobilizace a ještě jednou chci říci, že se klaníme obětem katastrofy. Stojíme po boku všech rodin, děkuji vám.

Dámy a pánové, jsem zde po boku kancléřky Merkelové a španělského premiéra Mariana Rajoye, abychom se společně poklonili vzpomínce obětem zde v obci Seyne-les-Alpes, kde se blízko odehrála strašlivá katastrofa, při které zemřelo 150 osob. Byly mezi nimi děti, studenti středních škol, celé rodiny a také posádka, na kterou nemohu zapomenout. Myslím na rodiny a jejich blízké a jménem Francie bych chtěl Angele Merkelové a Marianu Rajoyovi vyjádřit naši nejhlubší soustrast. Francouzský lid stojí při vás v těchto těžkých chvílích, stejně tak jako stojí po boku všech dalších celkem 15 zemí, které ztratily své občany v této katastrofě. Jakmile jsme se o katastrofě dozvěděli, státní útvary, především těch nejbližších správních celků, tedy zejména departement Alpes-des-Haute-Provence, se mobilizovaly a já bych zde chtěl vyzdvihnout jejich práci tak, jak jsme to s mými kolegy již učinili na místě. Chtěl bych poděkovat policistům, hasičům, úředníkům, zástupcům vojenských útvarů a také dobrovolníkům a také politickým zástupcům. Jednalo se o pomoc prodchnutou solidaritou, ale tato pomoc byla také velice účinná. Bohužel nikdo neměl možnost žádnou oběť zachránit, neboť nikdo nehodu nepřežil. Záchranné práce však umožnily místo zajistit a také zasáhnout ve velice obtížně dostupném horském oblasti, a bylo tak možné zachránit a uchovat to, co bylo možné, tedy těla, pokud to bylo možné, a také části letadla. A také bylo možné tímto způsobem zajistit přístup pro pozůstalé rodiny. Rád bych zde slíbil, že Francie udělá vše pro to, aby bylo možné pozůstalým rodinám předat nalezená a identifikovaná těla. Francie bude také klást velký důraz ve jménu naší cti a naší pohostinnosti na to, aby pozůstalé rodiny mohly být zde přijaty a aby byly podpořeny. Chtěl bych zde znovu poděkovat všem těm, kteří se na těchto pracích podílejí. Byl jsem hluboce dojat, když jsem viděl všechny tyto osoby shromážděné v místním kostele, aby přivítaly pozůstalé rodiny, z nichž jedna již přijela a další budou dále přijíždět proto, abychom jim mohli poskytnout informace a také ukonejšení. Mezi těmito lidmi se také nacházejí nepostradatelní psychologové a ošetřující personál a rovněž představitelé akademické obce, například ze školy Seyne a dalších škol, kteří umožňují tlumočení těmto rodinám tak, aby mohly vyjádřit svou bolest ve svých mateřských jazycích. Musíme porozumět tomu, co se stalo. Jsme tím povinni nejen rodinám, ale také zemím, kterých se tato katastrofa týká. Francie proto uvolnila velice značné prostředky tak, aby soudní vyšetřování odhalilo vše možné o původu a příčinách této katastrofy. Ve Francii pracují světově uznávaní odborníci na analýzy důvodů podobných katastrof a nehod. Drahá Angelo a drahý Mariano, můžete si být jisti, že společně s vaší pomocí odhalíme vše o

původu této katastrofy. Již byla nalezena jedna černá skříňka, v současnosti je její obsah analyzován, musíme si však počkat na výsledky, protože to je složitá práce. Druhá černá skříňka zatím nalezena nebyla, pouze její obal, ale v tuto chvíli na místě havárie jsou lidé, kteří černou skříňku hledají a nepřestanou, dokud ji nenajdou. Na závěr mi dovoluť ještě jednou zopakovat, že v těchto těžkých chvílích, které v posledních měsících zažíváme, se ukazuje lidská solidarita. Jsem hrdý na to, že Francie se v tuto chvíli právě takto prezentuje. Je to solidarita vlastní Evropě, Evropě, která zažívá bolestivé chvíle, ale je to Evropa duchapřítomná a vlastní přítomnost kancléřky Merkelové a premiéra Rajoye jsou toho dobrým důkazem. Konečně bych rád vyzdvihl mobilizaci obyvatelstva a ještě jednou se hluboce klaníme vzpomínce obětí a podporujeme všechny rodiny, děkuji vám.

pilot

Dámy a pánové, jsem zde vedle kancléřky Angely Merkelové a španělského premiéra Mariana Rajoye. Jsem zde proto, abych se uklonil, abych se poklonil památce obětí. Abych se poklonil památce obětí, kteří zemřeli zde, v tomto regionu, jsme skutečně blízko katastrofě, v regionu Seyne-les-Alpes. Při této šílené katastrofě zemřelo 150 osob. Zemřely děti, zemřeli studenti gymnázia, zemřely celé rodiny. Zemřela také posádka, na kterou samozřejmě nezapomínám. Myslím tedy na rodiny, na jejich blízké. Rád bych jménem Francie vyjádřil a také jménem Mariana Rajoye a Angely Merkelové naše nejhlubší kondolence. Francie je v tomto momentě při vás a samozřejmě také jsme po straně všech zemí, které byly zasáhnuty. V letadle se nacházelo více než 15 občanů více než 15 zemí. Následné odklizení bylo velice rychlé. Síly a pořádkové služby se zmobilizovaly velice rychle, a to především ty z regionu Alp. Tito policisté, hasiči a také úředníci, veškerý také vojenský personál, který byl přítomen, a zároveň také dobrovolníci, zastupitelé oblastí, které byly zasáhnuty, všichni byli skutečně nápomocni a jednalo se o neskutečný zásah solidarity. Byl to také velice efektivní zásah. Naneštěstí však již nebylo možné nikoho zachránit, a to proto, že nebyl žádný přeživší. Bylo však možné místo zabezpečit a zajistit. Bylo také možné zasáhnout, a to dokonce i ve vysokých horách, které jsou nepřístupné. Bylo tedy možné zajistit místo, zajistit těla, pokud to bylo samozřejmě možné. Bylo také možné zajistit části zničeného letadla proto, aby bylo možné vyšetřování a také výsledky průkazné. Místo bylo také zajištěno, aby se k němu mohly dostat rodiny. My se budeme snažit a budeme se snažit, co budeme moct, abychom identifikovali a mohli předat rodinám těla obětí. Francie také bude věnovat velkou pozornost a je to pro nás samozřejmě také čest. Budeme se snažit, aby rodiny obětí nebyly pouze přijaty ve Francii, ale aby byly také podpořeny. Rád bych znovu vyjádřil, jak moc jsem vděčný veškerému personálu, který se přičinil o celou záchranu. Je to pro mě skutečně emotivní, když vidím, jak se všichni v obřadní síni spojili, aby podpořili rodiny obětí. Rádi bychom jim totiž dodali také informace a útěchu. A samozřejmě také přijetí, které je pro ně velice důležité. Samozřejmě jsou zde přítomní také psychologové, ošetřovatelé a zároveň také zaměstnanci státního školství, kteří přišli proto, aby pomohli s tlumočením. Přišli proto, aby se rodiny mohly vyjádřit ve svém jazyce a aby mohly říci, co očekávají a co si přejí. Potřebujeme pochopit, co se stalo. Také to rodinám dlužíme, dlužíme to všem zemím, které jsou tímto dramatem zasaženy. Francie se již proto uchýlila ke spoustě prostředků, a to v rámci vyšetřování. Rádi bychom totiž věděli vše, příčiny této katastrofy především. Francie totiž má určité

pilot

zkušenosti a máme také experty, světově uznávané, kteří se věnují analýzám těla a analýzám podobných dramat. Drahá Angelo a drahý Mariano, můžete si být jistí, že vše zjistíme a že celá katastrofa bude objasněna a osvětlena. Jedna černá skříňka z letadla již byla objevena. V současné době je zkoumána. Budeme však muset být ještě trpěliví. Druhá černá skříňka se stále ještě hledá, byl zatím objeven pouze její kryt, sama černá skříňka se stále ještě pohřešuje. Stále však máme na místě své muže, kteří hledají a stále budou hledat. Budou hledat tak dlouho, dokud nezískáme výsledky, které si tak přejeme. V posledních měsících jsme skutečně zakusili to nejhorší. Ale je zde stále přítomna solidarita, lidská solidarita. Jsem skutečně hrdý, že Francie se ukazuje světu v tomto světle. I přes tu bolest ukazujeme, hezký obrázek. Evropa je přítomná, Evropa je zapálená pro věc a pro to, aby zjistila, jaké jsou výsledky a také přítomnost německé kancléřky a španělského premiéra ukazuje, jak důležitá tato solidarita je. Všichni jsme tedy mobilizovaní, všichni jsme v pohotovosti a ještě jednou bychom se rádi poklonili památce obětí. Stojíme při všech rodinách, děkuji vám.

Císlo úryvku	DFR	A1	A2	A3	A4	A5
1	catastrophe	katastrofy	katastrofy	katastrofa	katastrofy	katastrofě
2	Terrible catastrophe	šílené katastrofy	(vynecháno)	příšerná katastrofa	příšerné katastrofy	katastrofě
3	sentiments les plus tristes	soustrast	vyjádřit upřímnou soustrast	naši upřímnou soustrast	co nejupřímnější soustrast	vyjadřuji náš zármutek
4	épreuve	(vynecháno)	(vynecháno)	v této těžké zkoušce	(vynecháno)	zkoušce
5	catastrophe	katastrofě	katastrofa	(vynecháno)	(vynecháno)	neštěstí
6	très vite	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	velmi rychle
7	un élan de solidarité, de fraternité	Vyjadřovali solidaritu a bratrství	velký moment bratrství, solidarity	moment bratrství a solidarity	projevili velkou účasť a pomoc	projev bratrství a solidarity
8	d'une grande efficacité	velmi efektivní	velké efektivnosti	obrovské efektivity	(vynecháno)	velmi efektivně
9	Hélas	(vynecháno)	Bohužel	Bohužel	(vynecháno)	Bohužel
10	particulièrement difficile d'accès	(vynecháno)	velice těžce dostupné	velmi složitý přístup	velmi těžko dostupné	velmi nepřístupné horské oblasti
11	un soin tout particulier	(vynecháno)	(vynecháno)	speciální péči	co největší pomoc	zvláštní pozornost
12	qui se dévouent	kteří pomáhali	se snaží	oddané pracují	kteří přispívají k této pomoci	kteří se o to zasazují
13	J'ai été saisi d'émotions	Byl to pro mě velmi silný zážitek	Velice mě dojalo	Jsou zde velmi silné emoce	Byl jsem dojat	Velmi mě dojalo
14	accueil indispensable	(vynecháno)	(vynecháno)	což je nezbytné	(vynecháno)	(vynecháno)
15	ils sont indispensables	(vynecháno)	(vynecháno)	ti jsou nezbytní	(vynecháno)	(vynecháno)
16	drame	(vynecháno)	neštěstím	(vynecháno)	(vynecháno)	neštěstí
17	très important	(vynecháno)	veškeré prostředky	(vynecháno)	(vynecháno)	značné prostředky
18	catastrophe	katastrofy	katastrofy	katastrofy	(vynecháno)	katastrofy
19	Hélas	(vynecháno)	(vynecháno)	Bohužel	(vynecháno)	(vynecháno)
20	catastrophes	katastrofy	neštěstí	typů nemocí	tragédií	neštěstí
21	Chère Angela	Angelo Merkelová	Milá Angelo	Vážená Angelo	Angelo	Milá Angelo
22	cher Mariano	Mariano Rajoyi	vážený Mariano	vážený Mariano	Mariane	milý Mariano
23	catastrophe	katastrofu	neštěstím	katastrofě	tragédií	neštěstí
24	ce n'est pas facile	to není jednoduché	není to snadné	Není to snadné	(vynecháno)	není to jednoduché
25	hélas	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	bohužel	(vynecháno)
26	épreuves	(vynecháno)	velice těžké chvíle	zkouškách	mnoho těžkých chvílí	zkouškami
27	Je suis fier	Jsem pyšný na to	jsem velice hrdý	jsem hrdý	jsem velmi rád	jsem na Francii hrdý
28	dans cette douleur	(vynecháno)	ve chvílích smutku	navzdory bolesti	(vynecháno)	(vynecháno)
29	celle de l'Europe, l'Europe éprouvée	(vynecháno)	(vynecháno)	Evropy, která je zmiřaná zkouškami	(vynecháno)	Celá Evropa zakouší zármutek
30	catastrophe	katastrofě	(vynecháno)	katastrofa	(vynecháno)	neštěstí
31	des expressions les plus vivantes	jedním z vyjádření této solidarity	toto můžeme dokázat	je také vyjádřením tohoto	(vynecháno)	nejlepším dokladem
32	catastrophe. Terrible catastrophe	katastrofy, šílené katastrofy	(vynecháno)	tato katastrofa odehrála. Tato příšerná katastrofa	katastrofy, příšerné katastrofy	k té katastrofě došlo, ke katastrofě
33	Nous le devons aux familles, nous le devons aux pays qui sont concernés par le drame.	(vynecháno)	Zaslouží si to rodiny, zaslouží si to země	musíme to takto vrátit postiženým rodinám a zemím	Máme povinnost sdělit rodinám, co se stalo, je to náš dluh vůči nim.	To dlužíme jak rodinám, tak zemím
34	pour chercher, chercher encore	V této chvíli lidé jsou na místě a pořád hledají	aby hledali a neustále hledali	ji stále hledají	kteří hledají	probíhá vyhledávání
35	il y a aussi la solidarité, la solidarité humaine, elle est là.	jíme vyjádřili lidskou solidaritu	jak velká je lidská solidarita	solidarita, lidská solidarita	mnoho solidarity	jíme si vědomi lidské solidarity
36	de l'Europe présente, de l'Europe ardente	(vynecháno)	o Evropě, o Evropě, která bojuje, která se nevzdává	(vynecháno)	je to solidarita Evropy, která se zajímá o problémy jiných	Evropa je schopná jednat solidárně
37	de tous les pays qui sont frappés	(vynecháno)	kteře byly zasaženy touto katastrofou	Více než 15 států bylo nehodou tohoto letadla zasaženo	bylo zasaženo mnoho zemí	země, které tímto neštěstím prošly
38	d'autres collègues	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)
39	que tout sera connu	(vynecháno)	že se na všechno přijde a že všechno zjistíme	vše bude obeznámeno	vše, aby tuto tragédii objasnila	(vynecháno)
40	que toute la lumière sera faite	objasníme tuto katastrofu	zjistíme okolnosti v souvislosti s tímto neštěstím	zjistíme vše	(vynecháno)	aby se okolnosti tohoto neštěstí vysvětlily
41	En ce moment même	V této chvíli	v tuto chvíli	stále	Stále je tam	ještě stále

Císlo úryvku	DFR	A6	A7	A8	A9	A10
1	catastrophe	(vynecháno)	(vynecháno)	katastrofy	katastrofy	(vynecháno)
2	Terrible catastrophe	velké katastrofy	strašná katastrofa	strašné katastrofy	(vynecháno)	strašné katastrofy
3	sentiments les plus tristes	naši upřímnou soustrast	upřímnou soustrast	naši nejhlubší soustrast	nejhlubší soustrast	svoji kondolenci
4	épreuve	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	těžké zkoušky	(vynecháno)
5	catastrophe	(vynecháno)	katastrofě	katastrofa	katastrofě	katastrofě
6	très vite	(vynecháno)	bylo to velmi rychle	(vynecháno)	to znamená rychle	(vynecháno)
7	un élan de solidarité, de fraternité	je to projevem bratrství	akt solidarity	ohromný projev solidarity	solidární a bratrská akce	(vynecháno)
8	d'une grande efficacité	(vynecháno)	(vynecháno)	velké efektivitu	velmi účinná akce	velice účinná
9	Hélas	(vynecháno)	(vynecháno)	Bohužel	Bohužel	(vynecháno)
10	particulièrement difficile d'accès	kam je těžké se dostat	velmi těžké se tam dostat	je velmi obtížné se dostat	těžko přístupné oblasti	na těžko přístupné místo
11	un soin tout particulier	zvláštní péči	velmi se snaží pomáhat	(vynecháno)	Francie také dodá péči	(vynecháno)
12	qui se dévouent	kteří se snaží	kteří se zúčastnili	kteří se o to snaží	kteří se dobrovolně účastní	kteří se zde na tom podílejí
13	J'ai été saisi d'émotions	Jsem dojat	(vynecháno)	Byl jsem velmi dojatý	(vynecháno)	(vynecháno)
14	accueil indispensable	kteří je nutné	(vynecháno)	(vynecháno)	nutné uvítání	(vynecháno)
15	ils sont indispensables	(vynecháno)	jsou velice důležití	jsou potřeba učitelé	nezbytní psychologové	Zde hrají důležitou roli i psychologové
16	drame	(vynecháno)	(vynecháno)	drama	katastrofu	(vynecháno)
17	très important	velké úsilí	hraje velmi důležitou roli	velmi důležité prostředky	(vynecháno)	(vynecháno)
18	catastrophe	tragédie	katastrofy	katastrofy	katastrofy	katastrofy
19	Hélas	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)
20	catastrophes	katastrofy	katastrofy	katastrofy	katastrofy	(vynecháno)
21	Chère Angela	Paní kancléřko	Vážená Angelo	Angelo	Vážená Angelo	Angelo
22	cher Mariano	(vynecháno)	vážený Mariano	Mariano	vážený Mariano	Mariano
23	catastrophe	tragédie	katastrofa	katastrofy	(vynecháno)	katastrofy
24	ce n'est pas facile	není to jednoduché	nebylo to jednoduché	není to však jednoduché	(vynecháno)	(vynecháno)
25	hélas	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)
26	épreuves	tragédií	(vynecháno)	velké zkoušky	těžkých zkouškách	těžké zkoušky
27	Je suis fier	Jsem pyšný	(vynecháno)	jsm velmi hrdý	jsm hrdý	Jsem hrdý na to
28	dans cette douleur	v době smutku	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	smutném momentu
29	celle de l'Europe, l'Europe éprouvée	(vynecháno)	Evropa je schopná se semknout	Evropy, která prochází zkouškou	těžce zkoušené Evropy	(vynecháno)
30	catastrophe	tragédií	(vynecháno)	(vynecháno)	katastrofy	(vynecháno)
31	des expressions les plus vivantes	z výrazů velmi živých	jsme toho důkazem	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)
32	catastrophe. Terrible catastrophe	(vynecháno)	(vynecháno)	katastrofy. Strašné katastrofy	(vynecháno)	(vynecháno)
33	Nous le devons aux familles, nous le devons aux pays qui sont concernés par le drame.	dlužíme to rodinám a zemím	(vynecháno)	dlužíme to rodinám, dlužíme to zemím	(vynecháno)	(vynecháno)
34	pour chercher, chercher encore	dále hledají	kteří hledají, kteří nepřestávají hledat a nepřestanou hledat	hledá	aby hledali	kteří ji hledají
35	il y a aussi la solidarité, la solidarité humaine, elle est là.	ale také lidské solidarity	(vynecháno)	vidíme solidaritu, lidskou solidaritu	je zde solidarita, lidská solidarita	jsme byli svědky solidarity, lidské solidarity
36	de l'Europe présente, de l'Europe ardente	v celé Evropě během tragédií	Evropa je schopná se semknout	solidarita Evropy, která je zde zastoupená španělským ministrem, německou kancléřkou	(vynecháno)	(vynecháno)
37	de tous les pays qui sont frappés	zemí, které byly zasaženy katastrofou	zapomínat na všechny státy, kterých se to dotklo, 15 států bylo zasaženo	všech zemí, které byly zasaženy touto katastrofou	(vynecháno)	zemí, jejichž občané zachyňují v této katastrofě
38	d'autres collègues	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)
39	que tout sera connu	(vynecháno)	budeme se snažit udělat vše pro to, abychom zjistili	uděláme všechno proto,	vše bude vyšetřeno	(vynecháno)
40	que toute la lumière sera faite	všechno světlo, co může být vneseno na okolnosti této tragédie, bude uděáno	(vynecháno)	abychom objasnili okolnosti této katastrofy	vše bude analyzováno	že se budeme snažit osvětlit příčiny
41	En ce moment même	dále hledají	I v tuto chvíli, jak zde stojíme	(vynecháno)	v tuto chvíli	(vynecháno)

Císlo úryvku	DFR	A11	A12	A13	A14	A15	A16
1	catastrophe	katastrofy	katastrofa	katastrofy	(vynecháno)	katastrofy	(vynecháno)
2	Terrible catastrophe	(vynecháno)	katastrofa	katastrofy	strašné katastrofy	té strašné katastrofy	strašlivá katastrofa
3	sentiments les plus tristes	bych chtěl vyjádřit soustrast	naši soustrast	naši nejupřímnější soustrast	naši nejhlubší soustrast	svou hlubokou soustrast	naši nejhlubší soustrast
4	épreuve	(vynecháno)	v této zkoušce	v této zkoušce	zkoušce	(vynecháno)	těžkých chvílích
5	catastrophe	(vynecháno)	katastrofě	katastrofě	katastrofě	události	katastrofě
6	très vite	(vynecháno)	(vynecháno)	to bylo velice rychle	velice rychle	velmi rychle	(vynecháno)
7	un élan de solidarité, de fraternité	velikou solidaritu	ti všichni byli spojeni solidaritou, bratrstvím	byl to skutečně obrovský projev solidarity, bratrství	takový projev solidarity, bratrství	velká vlna solidarity a bratrství	jednalo se o pomoc prodchnutou solidaritou
8	d'une grande efficacité	velice efektivní	velice účinné akce	velice efektivní kroky	akce velice efektivní	velké efektivity	velice účinná
9	Hélas	Bohužel	(vynecháno)	Bohužel	(vynecháno)	(vynecháno)	Bohužel
10	particulièrement difficile d'accès	strašně těžko přístupné	velice těžko dostupný	je těžko přístupná	velmi těžce přístupná	(vynecháno)	velice obtížně dostupným
11	un soin tout particulier	Francie se také postará o to	velice výrazně snažit	bude věnovat zvláštní pozornost	velkou pozornost	velkou pozornost	klást velký důraz
12	qui se dévouent	kteří se angažovali	kteře se zapojily	kteří se na tom podílejí	kteří se obětavě snaží přijímat	věnovaly svou práci	kteří se na pracích podílejí
13	J'ai été saisi d'émotions	Byl jsem dojat	Velice mě zachvátily různé pocity, pohnuté pocity	Skutečně jsem byl velice dojat	Byl jsem dojatý	(vynecháno)	Byl jsem hluboce dojat
14	accueil indispensable	(vynecháno)	je potřeba, abychom je opravdu přijali	nezbytné přijetí	nezbytnou péči	(vynecháno)	(vynecháno)
15	ils sont indispensables	(vynecháno)	(vynecháno)	a jsou nezbytní	nepostradatelní	jsou opravdu nepostradatelní	nepostradatelní psychologové
16	drame	(vynecháno)	neštěstí	drama	(vynecháno)	katastrofa	katastrofa
17	très important	co nejvíce prostředků	má také velice výraznou roli	vynaložila obsáhlé prostředky	významné prostředky	všechna důležitá opatření	velice značné prostředky
18	catastrophe	katastrofy	katastrofy	katastrofy	katastrofy	katastrofy	katastrofy
19	Hélas	(vynecháno)	(vynecháno)	bohužel	Bohužel	(vynecháno)	(vynecháno)
20	catastrophes	katastrofy	katastrof	katastrof	katastrof	nehod	katastrof
21	Chère Angela	(vynecháno)	Drahá Angelo	Drahá Angelo	Milá Angelo	Vážená paní Merkelová	Drahá Angelo
22	cher Mariano	(vynecháno)	drahý Mariano	drahý Mariano	milý Mariano	vážený pane Rajoyi	drahý Mariano
23	catastrophe	katastrofa	katastrofy	katastrofy	katastrofy	katastrofy	katastrofy
24	ce n'est pas facile	(vynecháno)	není to jednoduché	není to jednoduché	Není to lehké	(vynecháno)	je to složitá práce
25	hélas	(vynecháno)	(vynecháno)	bohužel	(vynecháno)	(vynecháno)	(vynecháno)
26	épreuves	(vynecháno)	v posledních měsících se toho událo mnoho	zkouškách	ve chvílích zkoušek	nešťastných chvíl	těžkých chvílích
27	Je suis fier	jsem hrýý na to	jsem rád	jsem hrýý na to	já jsem hrýý na to	jsem opravdu hrýý	jsem hrýý na to
28	dans cette douleur	(vynecháno)	v tomto bolestivém okamžiku	v tomto bolestném okamžiku	v této chvíli bolesti	v momentě bolesti	se v tuto chvíli
29	celle de l'Europe, l'Europe éprouvée	(vynecháno)	Evropa zakouší hrůzy v každém okamžiku	Evropy, která je pohnuta	Evropy, zkoušené Evropy	(vynecháno)	Evropě, Evropě, která zažívá bolestivé chvíle
30	catastrophe	(vynecháno)	katastrofě	katastrofě	katastrofy	katastrofu	(vynecháno)
31	des expressions les plus vivantes	je důkazem	z nejlepších vyjádření	je to jasný projev	toho jsou jasným důkazem	jedním ze znaků	dobrým důkazem
32	catastrophe. Terrible catastrophe	(vynecháno)	katastrofa, katastrofa, v níž zahynulo	nedaleko místa katastrofy, katastrofy, v níž (...)	(vynecháno)	katastrofy, té strašné katastrofy	(vynecháno)
33	Nous le devons aux familles, nous le devons aux pays qui sont concernés par le drame.	(vynecháno)	My rodinám dlužíme mnoho, dlužíme mnoho také zemím	Dlužíme to rodinám. Dlužíme to všem zemím	to dlužíme rodinám, dlužíme to dotčeným státům	dlužíme to rodinám. Dlužíme to všem zemím	Jsme tím povinni nejen rodinám, ale také zemím
34	pour chercher, chercher encore	aby hledali a budou hledat do té doby	kteří hledají černou skříňku	kteří dále hledají a budou pátrat	hledají a budou dál hledat	kteří hledají	hledají
35	il y a aussi la solidarité, la solidarité humaine, elle est là.	důležitost solidarity mezi lidmi	mezi námi stále existuje solidarita	solidarita, lidská solidarita	solidarita, lidská solidarita, který je tedy	jsme viděli i solidaritu, lidskou solidaritu	se ukazuje lidská solidarita
36	de l'Europe présente, de l'Europe ardente	(vynecháno)	Evropa přítomná ve všech zkouškách	Je to Evropa, která je přítomná, angažovaná	Evropa přítomná, Evropa srdečná	Je to současná Evropa, Evropa ve viru události	je to Evropa duchapřítomná
37	de tous les pays qui sont frappés	(vynecháno)	po boku všech zemí, které byly zasaženy	to platí i pro všechny další národnosti	všech zemí, které byly dotčeny	zemím, které byly touto strašnou událostí zasaženy	zemí, které ztatlily své občany v této katastrofě
38	d'autres collègues	(vynecháno)	personál z nejrozdělnějších školských zařízení	nedalekých středních škol	(vynecháno)	dalších vzdělávacích institucí	a dalších škol
39	que tout sera connu	abychom věděli úplně všechno	uděláme vše pro to,	se dozvíme všechno	(vynecháno)	(vynecháno)	odhalíme vše
40	que toute la lumière sera faite	(vynecháno)	abychom osvětlili okolnosti této katastrofy	na okolnosti této katastrofy bude vrženo úplně světlo	vše bude zjištěno, vyšetřeno a odhaleno o příčinách	abychom osvětlili všechny okolnosti	(vynecháno)
41	En ce moment même	v tuto chvíli	Právě teď i nyní	právě v tomto okamžiku	v tuto chvíli	(vynecháno)	v tuto chvíli

Číslo úryvku	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8
I	Také bylo důležité, aby se rodiny...	neštěstí	katastrofa stála život 150 lidí	tragédii	neštěstí	nikoho z nich nezapomenu	nešťastnou událost	Katastrofa se stala náhle
II	Tato solidarita je evropská, evropská, kterou Evropani vyjadřují	katastrofou	kteří bych nerad zapomenul	na kterou rozhodně nesmíme zapomenout	kteří tímto neštěstím prošly, kterých se toto neštěstí dotýká	opravdu vřelé přijetí	samozřejmě	je obtížné zajistit těla
III		katastrofu	je velmi složité	Jsme tu s vámi	neštěstí	Je to pro nás ctí	samozřejmě	jsou potřeba učitelé
IV		v těžkých chvílích	Dále také odborníkům. Zastupitelům postižených obcí	místo tragédie	neštěstí		opravdu	doufám
V		k velké mobilizaci	Francie se bude velmi starat	Rád bych	Chtěl bych jim poděkovat, jak už jsme učinili s německou kancléřkou a předsedou španělské vlády. Chtěl bych poděkovat těmto...		velice důležitou roli	takto těžkou zkouškou
VI		neštěstí		podat pomocnou ruku	Musíme zjistit, k čemu došlo		katastrofy	jsou potřeba učitelé, jsou potřeba psychologové
VII		stojí zde po vašem boku. A stojí po boku všech zemí		co nejvíce objasnit			jsem velmi rád	Je to solidarita Evropy, která prochází zkouškou (...) Je to solidarita Evropy, která je zde zastoupená (...)
VIII		a já jim za to děkuji. Děkuji jim i jménem		smutně si připomínáme			velkou míru solidarity	Rád bych se poklonil památce obětí
IX		Děti, studenti, celé rodiny		tragédii			katastrofa	Musíme porozumět tomu, co se stalo
X		Ale i na dobrovolníky					Snažíme se je podpořit, snažíme se je podpořit, snažíme se tady být pro ně	
XI							Potřebujeme pochopit, co se stalo. Potřebujeme pochopit rodiny a potřebujeme pochopit, jak se dnes cítí	

Číslo úryvku	A9	A10	A11	A12	A13	A14	A15	A16
I	za poslední měsíce jich bylo dost	Chtěl bych poděkovat všem, kteří se zde na tom podílejí. Chtěl bych poděkovat všem ve smuteční síni	v městečku	katastrofou	katastrofu	chtěl bych velice ocenit	tragédie	Konečně bych rád vyzdvihl
II	takto velké katastrofy	všechny, kdo se podíleli	kousek od katastrofy	zahynulo 150 osob. 150 dětí, žáků gymnázia (...)	je velice důležitá	chtěl bych vyjádřit velikou vděčnost	skutečně	Je to solidarita vlastní Evropě, Evropě, která zažívá...
III	těmto hasičům, záchranářům, vojákům		Tato policie, tyto hasiči, tyto vyšetřovatelé	zemí, k teré byly zasaženy, je jich více než 15. Z 15 zemí byly oběti této katastrofy	vysoce v horách	samozřejmě nepostradatelní	spousta lidí	poklinili vzpomínce obětem
IV	tyto operace umožnily		ale také podpořeny	abychom mohli zachraňovat, abychom mohli zachraňovat těla, pokud to bylo možné, abychom mohli zachraňovat části letadla	Chtěl bych ještě jednou vyjádřit vděčnost všem lidem	je důležitá solidarita	doufáme	Francie udělá vše pro to
V	aby byla zachována těla		aby se rodiny obětí cítily dobře	máme experty, experty, kteří jsou známí	odborníky na analýzu příčin	a také posádka	Všechny tyto policisty, všechny tyto hasiče, všechny tyto úředníky	Ve Francii pracují světově uznávaní odborníci
VI	známé po celém světě		tato solidarita je solidarita Evropy	Celá Evropa je solidární, celá Evropa zakouší hrůzy		je to 15 zemí	hned, co jsme se o tom dozvěděli	
VII	že Francie může o sobě předat			abychom mohli získat výsledky		poskytnout informace, útěchu a nezbytnou péči	všechny tyto pracovníky	
VIII	mobilizace zde je			aby i rodiny měly přístup k těmto informacím		abychom zjistili vše o příčinách této katastrofy	zajistit přístup	
IX				kterí jsou známí na celém světě			vše, co bude v našich silách	
X				kterí se věnují analýze			všechny tyto rodiny	
XI							vše o příčinách této katastrofy	

Skóre expresivity DFH

Číslo	DFR	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14	A15	A16
1	4	2	2	2	2	2	0	0	2	2	0	2	2	2	0	2	0
2	10	4	0	4	4	2	3	4	8	0	4	0	2	2	8	4	8
3	2	1	1	1	2	2	1	1	2	2	0	0	0	2	2	1	2
4	2	0	0	2	0	1	0	0	0	2	0	0	1	1	1	0	2
5	2	2	2	0	0	2	0	2	2	2	2	0	2	2	2	0	2
6	2	0	0	0	0	2	0	2	0	1	0	0	0	2	4	2	0
7	4	1	4	3,34	1	1	1	0	2	0	0	4	2	3	1	4	2
8	3	2	1	2	0	1	0	0	1	1	1	2	1	1	2	1	2
9	2	0	2	4	0	2	0	0	2	4	0	2	0	2	2	0	2
10	4	0	4	2	2	2	1	2	2	1	1	3	2	2	4	0	2
11	4	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	4	1	1	1	2
12	4	0	1	2	0	1	1	0	1	0	0	3,34	0	0	4	1	0
13	1	3	2	2,7889	1	2	1	0	2	0	0	1	3,34	4	1	0	2
14	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0
15	1	0	0	1	0	0	0	2	1	1	1	0	0	2	1	2	1
16	2	0	2	0	0	2	2	0	2	2	0	0	2	2	0	2	2
17	4	0	0	0	0	1	1	2	2	0	0	1	2	1	1	2	2
18	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
19	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	4	0	0
20	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	0	2
21	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	1
22	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	1
23	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2
24	2	2	1	1	0	1	1	2	1	0	0	0	1	1	1	0	1
25	4	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
26	1	0	3	1	2	1	2	0	2	2	2	0	0	2	1	2	4
27	1	1	2	1	2	1	1	0	4	1	1	1	1	2	1	2	2
28	2	0	1	1	0	0	1	0	0	0	2	0	2	2	1	1	0
29	2	0	0	2	0	4	0	0	1	2	0	0	4	1	1	0	2
30	4	2	0	2	0	2	2	0	0	2	0	0	2	2	2	2	0
31	1	0	0	0	0	2	4	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
32	2	2	0	2	2	2	0	0	4	0	0	0	1	1	0	4	0
33	1	0	2	0	2	0	0	0	1	0	0	0	1	1	2	2	0
34	2	1	1	0	0	0	0	3	0	0	0	1,33	0	0	1	0	0
35	2	0	2	1	0	0	0	0	2	2	1	1	0	1	2	1	0
36	2	0	2	0	0	0	4	0	0	0	0	0	1	1	6	2,2211	1
37	1	0	2	1	0	2	2	2	4	0	2	0	0	0	0	2	2
38	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
39	1	0	2	0	2	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0	0	0
40	1	0	2	0	0	0	1	0	0	1	1	0	1	0	1,67	0	0
41	1	0	1	0	0	0	0	2,2078	0	0	0	0	1	0	0	0	0
I	0	1	2	1	2	2	2,66	2	1	1	1	1	2	2	1	2	1
II	0	3	2	1	1	4	3	1	1	1	1	1,7689	1	2	4	1	1
III	0		2	2	2	2	1	1	1	1		1	4	2	1	4	1
IV	0		3,34	1	2	4		1	1	1		1	2	1	1	2	1
V	0		1	1	1	1		2	2	1		0,4422	1	1	1	1	1
VI	0		2		2,6733	1		2	1	1		1	2		1	1	
VII	0		3		1			2	1	1			1		1	1	
VIII	0		1		1			1	1	1			1		1	1	
IX	0		1		2			2	1				1			1	
X	0		1					1					1			1	
XI	0							2								1	
Celkem	93	33	67,3	52,129	45,673	61	43,7	48,208	64	42	26	35,881	65,3	66	78,7	62,221	57

DMV

Monsieur le Président,
Mesdames, messieurs les ministres,
Madame, Messieurs les présidents de groupe,
Mesdames, messieurs les députés.

Monsieur le Président, vous l'avez dit, ainsi que chacun des orateurs, **avec force et sobriété, en trois jours, oui en trois jours** 17 vies ont été emportées par la **barbarie**.

Les terroristes ont tué, assassiné des journalistes, des policiers, des Français juifs, des salariés. Les terroristes ont tué des personnes connues ou des anonymes, dans leur diversité d'origine, d'opinion et de croyance. Et c'est *toute la communauté nationale* que l'on a touchée. Oui, c'est la France qu'on a **touché au cœur**.

Ces 17 vies étaient autant des visages de la France et autant des symboles. *De la liberté d'expression, de la vitalité de notre démocratie, de l'ordre républicain, de nos institutions, de la tolérance, de la laïcité.*

Les soutiens, la solidarité, venus du monde entier, *de la presse, partout*, des citoyens qui ont manifesté dans de nombreuses capitales, des chefs d'Etat et de gouvernements, tous ces soutiens **ne s'y sont pas trompés** ; c'est bien l'esprit de la France, **sa lumière**, son message universel que l'on a voulu abattre. Mais la France est debout. Elle est là, elle est toujours présente.

A la suite des obsèques de ce matin à Jérusalem, de la cérémonie **éprouvante, belle, patriotique**, à la Préfecture de Police de Paris, en présence du chef de l'Etat, à quelques heures ou de jours d'obsèques pour chacune des victimes, dans l'intimité familiale, je veux, comme chacun d'entre vous, rendre, à nouveau, l'hommage de la Nation à toutes les victimes. Et la Marseillaise, tout à l'heure, qui a éclaté, dans cet hémicycle, était aussi **une magnifique réponse, un magnifique message** aux blessés, aux familles qui sont dans une peine **immense, inconsolable**, à leurs proches, à leurs collègues, à leurs confrères, je veux dire à mon tour une nouvelle fois notre compassion et notre soutien.

Le Président de la République l'a dit ce matin avec des mots **forts**, personnels : « la France se tient et se tiendra à leurs côtés ».

Dans **l'épreuve**, vous l'avez rappelé, notre peuple s'est rassemblé, dès mercredi. Il a marché partout dans la dignité, la fraternité, pour **crier son attachement** à la liberté, et pour dire **un « non » implacable** au terrorisme, à l'intolérance, à l'antisémitisme, au racisme. Et aussi au fond, à toute forme de résignation et d'indifférence.

Ces rassemblements, vous le soulignez monsieur le président de l'Assemblée, sont **la plus belle** des réponses. Dimanche, avec les chefs d'Etat et de gouvernement étrangers, avec l'ancien président de la République, avec les anciens Premiers ministres, avec les responsables politiques et les forces vives de ce pays, avec le peuple français, nous avons dit – et **avec quelle force** – notre unité. Et Paris était **la capitale universelle de la liberté et de la tolérance**.

Le peuple français, une fois encore, a été à la hauteur de son histoire. Mais, c'est aussi, *pour nous* tous sur ces bancs, vous l'avez dit, un message de **très grande** responsabilité. Etre à la hauteur de la situation est une exigence **immense**. Nous devons aux Français d'être *vigilants* quant aux mots que nous employons et à l'image que nous donnons. **Bien sûr** la démocratie, que l'on a voulu abattre, ce sont les débats, les confrontations. Ils sont **nécessaires, indispensables** à sa vitalité, et ils reprendront, c'est **normal**.

Loin de moi l'idée de déposer, après ces événements, la moindre chape de plomb sur notre débat démocratique, et vous ne le permettrez pas, de toute façon. Mais, mais nous devons être capables, *collectivement*, de garder les yeux rivés sur l'intérêt général, et d'être à la hauteur, dans une situation qui est déjà **difficile**, sur le plan économique, parce que notre pays aussi est **fracturé** depuis longtemps, parce qu'il y a eu des événements **graves**, on les oublie aujourd'hui, même s'ils n'avaient pas de lien entre eux, qui ont **frappé les esprits** à la fin de l'année, à Joué-Lès-Tours, à Dijon et à Nantes. Nous devons être à la hauteur de l'attente, de l'exigence, du message des Français.

Je veux, Mesdames et Messieurs les députés, en notre nom à tous, saluer – et le mot est **faible** - le **très grand** professionnalisme, l'abnégation, la bravoure de toutes nos forces de l'ordre - policiers, gendarmes, unités d'élite.

En trois jours, les forces de sécurité, souvent au péril de leur vie, ont mené un travail **remarquable** d'investigation, sous l'autorité du parquet antiterroriste, traquant les individus recherchés, travaillant sur les filières, interrogeant les entourages, afin de mettre hors d'état de nuire, le plus vite possible, ces trois terroristes.

Pane předsedo, dámy a pánové ministryně a ministři, vážení předsedové a předsedkyně politických parlamentních klubů, dámy a pánové poslanci a poslankyně. Pane předsedo, sám jste to řekl, stejně jako každý další řečník silně a střídmo. Za tři dny, ano, za tři dny barbarství zmařilo 17 životů. Teroristé zabili, zavraždili novináře, policisty, francouzské židy, zaměstnance. Teroristé zabili známé osoby i osoby neznámé. Bez ohledu na jejich původ, smýšlení či náboženské přesvědčení. Celé národní společenství tím bylo zasaženo, ano, celá Francie tím byla zasažena v samotném srdci. Těchto 17 životů bylo tváří Francie a také symbolem svobody projevu, vitality naší demokracie, republikánského řádu, našich institucí, tolerance, laickosti. Podpora a solidarita, která přišla z celého světa, od představitelů tisku všude, od občanů, kteří demonstrovali v různých městech, od hlav států a vlád. Veškerá tato podpora je zcela na místě. Samotný duch Francie, její světlo, její univerzální sdělení tím bylo zasaženo, právě to chtěli teroristé porazit, ale Francie nadále stojí, je stále tady, je pořád přítomna. Po pohřbu dnes dopoledne v Jeruzalémě, po obřadu, po náročném, krásném, vlasteneckém obřadu, na policejní prefektuře v Paříži za přítomnosti hlavy státu, několik hodin či dní po pohřbech jednotlivých obětí, v rodinném kruhu, chci já stejně jako každý z vás znovu vzdát hold celého národa všem obětem. A Marseillaisa, která před chvílí zazněla zde v tomto sále, byla také skvělou odpovědí, skvělým vzkazem pro zraněné, pro rodiny, které trpí, jejichž žal nelze utiřit, jejich blízkým, jejich kolegům. Já jim chci znovu říci, že s nimi soucítíme a podporujeme je. Prezident republiky to dnes ráno jasně řekl v osobním sdělení: Francie stojí a bude stát po jejich boku. V té zkoušce, jak jste připomněl, se náš národ spojil a už od středy pochodoval všude, demonstroval bratrství, aby projevil, jak moc lpí na demokracii a aby řekl jednoznačné „ne“ terorismu, netoleranci, rasismu a také jakékoli formě rezignace a lhostejnosti. A tyto demonstrace, jak jste zdůraznil vy, pane předsedo parlamentu, jsou nejkrásnější odpovědí. V neděli spolu se zahraničními představiteli států a vlád, s bývalým prezidentem republiky, s bývalými premiéry, s politickými představiteli a s živoucími silami této země, s francouzským lidem, jsme velmi silně řekli, že jsme jednotní a Paříž byla celosvětovým hlavním městem svobody a tolerance. Francouzský lid znovu byl na výši, dostal své historii, ale pro nás všechny v těchto lavicích, jak jste říkal, je to také projev velké zodpovědnosti. Musíme být schopni čelit této situaci, je to obrovský požadavek. My Francouzi si musíme dát velký pozor na slova, která používáme, a na obraz, který vysíláme. Samozřejmě demokracie, kterou chtěli porazit, to je právě debata, konfrontace,

to vše je nutné a nezbytné pro životnost demokracie. A to vše se obnoví, to je normální. Já rozhodně jsem dalek toho, aby po těchto událostech se snažil nějak udusit naši demokratickou debatu, koneckonců vy byste to ani nedovolili, ale, ale, musíme být schopni všichni společně mít na paměti všeobecný zájem a musíme být schopni vyřešit tuto situaci, která už je tak dost obtížná na ekonomické úrovni, protože naše země už je dlouhou dobu rozštěpena, protože došlo k závažným událostem, dnes už se na ně zapomíná, i když nebyly vzájemně propojeny, ale i ty nás velmi zasáhly na konci roku, v Joué-Lès-Tours, v Dijonu, v Nantes. My musíme dostát očekávání a požadavkům Francouzů, francouzského lidu. Dámy a pánové poslanci a poslankyně, já rád bych jménem nás všech poděkoval – a je to slabé slovo – za velkou profesionalitu, odříkání a odvahu všech našich pořádkových složek, policii, četníkům, elitním jednotkám. Tři dny bezpečnostní síly, velmi často s nasazením života, odváděly obrovskou práci, vyšetřovaly pod vedením protiteroristického útvaru, stopovaly hledané osoby, ptaly se, vyšetřovaly, aby co nejrychleji tyto tři teroristy postavily do situace, kdy už nebudou schopni škodit.

Vážený pane prezidente, dámy a pánové ministři, předsedové poslaneckých klubů, dámy a pánové poslanci, vážený pane prezidente, vyjádřil jste to vy i všichni předřečníci s velikou silou a vážností. Během tří dnů bylo 17 životů zničeno barbarskými zločiny. Teroristi zavraždili novináře, policisty, Francouze židovského původu, zaměstnance. Teroristi zabili osoby známé i neznámé, různého původu, názorů i vyznání a dotkli se tím celého národního společenství. Ano, zasáhli Francii v samém srdci. Těchto 17 životů představuje symbol svobody projevu, vitality naší demokracie, republikánského řádu, našich institucí, tolerance a laicity. Ta podpora a solidarita, která přišla z celého světa, z tisku, od občanů, kteří manifestovali v různých světových metropolích, od hlav států i vlád, veškerá tato podpora, a v tom bychom se neměli mýlit, vyjadřuje, že Francie jako taková měla být zasažena a zničena. Její duch měl být zničen, ale Francie je stále zde, je stále přítomna a není na kolenou. Po dnešním ranním pohřbu v Jeruzalémě, po tom obřadu, který byl jistě bolestný, ale krásný a vlastenecký a který proběhl na policejní prefektuře v Paříži za přítomnosti hlavy státu, tedy několik hodin nebo dnů po pohřbu každé z obětí v rodinném kruhu, musím já jako každý z vás ještě jednou vzdát hold celého národa všem obětem a naše národní hymna, která před chvilkou zazněla v tomto sále, představovala také úžasnou odpověď a úžasné poselství všem těm zraněným, všem rodinám, které prožívají nesmírnou a neutišitelnou bolest, všem jejich blízkým, jejich kolegům, všem těm i já chci ještě jednou vyjádřit náš soucit a naši podporu. Dnes ráno to vyjádřil prezident republiky velice silnými osobními slovy. Francie je a vždycky bude po jejich boku. V té zkoušce, jak jste připomněl, se už od středy náš národ semkl. Lidé všude pochodovali a vyjadřovali důstojnost a podporu svobodě, a aby vyjádřili „ne“ terorismu, netoleranci, antisemitismu a rasismu a v jádru vůbec všem formám rezignace a lhostejnosti. Tato shromáždění, jak jste, pane předsedo, vyjádřil, představují tu nejkrásnější odpověď a v neděli společně s hlavami států a vlád jiných zemí, s bývalým prezidentem republiky i s bývalými premiéry, politiky a významnými aktéry naší země, s naším lidem jsme s nesmírnou silou vyjádřili naši podporu a Paříž se stala metropolí svobody a tolerance. Francouzský lid znovu stanul na důstojném místě své historie, ale zároveň pro nás všechny v těchto lavicích, jak jste řekl, je to poselství velké odpovědnosti. Abychom se zachovali důstojně v té situaci, to je nesmírně náročné. My máme povinnost vůči Francouzům, abychom si dávali nesmírný pozor na slova, která používáme, a na obraz, který vysíláme. Jistě, ta demokracie, kterou se někdo snažil zničit, to jsou i debaty a konfrontace, ty jsou nesmírně důležité pro její vitalitu a začnou znovu,

to je normální, a mně je vzdálena každá myšlenka, abych po těchto událostech nějak se snažil utlumit naši demokratickou debatu a vy byste mi to beztak nedovolili. Ale musíme být schopni kolektivně mít na paměti všeobecný zájem. Musíme se chovat důstojně v situaci, která je již velmi obtížná i ekonomicky, protože naše země je také už dlouhou dobu v určité krizi. Také jsme zažili vážné události, na které se dnes zapomíná, i když tam nebyla přímá souvislost, a která nás zasáhla, ve městech Joué-Les-Tours, Dijon a Nantes. Musíme se chovat důstojně a dostát očekáváním a nárokům, které nám Francouzi ve svém poselství vyjádřili. Rád bych, dámy a pánové, naším jménem, jménem nás všech vzdal hold, ač to je slabé slovo, té velké profesionalitě, odříkání všech našich pořádkových sil, policii, strážníkům a elitním jednotkám. Během těch třech dnů často tyto lidé riskovali vlastní život a odvedli skvělou práci při vyšetřování v rámci antiteroristické jednotky, aby dopadli ty hledané osoby. Aby co nejrychleji tyto tři teroristy zneškodnili.

Vážený pane předsedo, ministři a ministryně, vážení předsedové a předsedkyně politických skupin, poslanci a poslankyně, pane předsedo, jak jste řekl stejně jako každý z předchozích řečníků, a to silně a jasně, během tří dnů, ano, během tří dnů vyhaslo 17 životů v barbarském skutku. Teroristé zabili, zavraždili novináře, policisty, Francouze židovského vyznání, zaměstnance. Teroristé zabili známé i neznámé osoby, a to různého původu, názoru či náboženského vyznání a celý národ byl zasažen, ano, Francie byla zasažena hluboko ve svém srdci. Těchto 17 životů představovalo Francii, ale též symbol svobody projevu, symbol demokracie, symbol republikánského zřízení, našich politických institucí, naší tolerance i laického zřízení. Podpora a solidarita, která přicházela z celého světa, z tisku, odevšud, občané, kteří protestovali v hlavních městech v různých státech, hlavy států a vlád, všechna tato podpora měla pravdu, ano, je to duch Francie, její univerzální sdělení, které mělo být zabito. Ale Francie se vztyčila, je zde, je stále přítomná. Po pohřbech, které se konaly dnes ráno v Jeruzalémě, po tomto obřadu, který byl velice náročný, ale také nádherný a vlastenecký, na policejní prefektuře v Paříži za přítomnosti pana prezidenta, a to několik hodin či dní po pohřbu každé z obětí v této intimní atmosféře, bych rád znovu vzdal hold všem obětem. A Marseillaisa, která před chvílí zazněla v tomto krásném sále, byla také velkolepou odpovědí a zprávou zraněným rodinám, které zažívají neskutečnou bolest, byla to zpráva jejich blízkým, kolegům a já bych chtěl říct znovu, že my s nimi cítíme, a jak řekl pan prezident dnes ráno ve velice emotivním projevu, Francie stojí a vždy bude stát po jejich boku. Tyto události, jak jste připomněli, umožnily, že se náš národ sjednotil, krácel bok po boku, aby vyjádřil svůj výraz, svou náklonnost ke svobodě, aby řekl „ne“ terorismu, netoleranci, antisemitismu či rasismu a aby také v hluboko v srdci řekl „ne“ jakémukoliv druhu rezignace či lhostejnosti. Tato shromáždění, jak jste, pane předsedo, podtrhl, byly nejkrásnější odpovědí. V neděli s hlavami států a zahraničních vlád, s bývalým prezidentem republiky, s bývalými premiéry, s politickými činiteli a dalšími hybnými činiteli této země a také společně s národem jsme vyjádřili, jak jsme jednotní, a Paříž byla hlavním městem svobody a tolerance. Francouzský národ znovu je na výši své historie, ale jsme to také my, co zde sedíme, abychom si uvědomili důležitost této zodpovědnosti. Musíme být s to tomuto čelit. Dlužíme Francii a Francouzům to, abychom si dávali pozor na to, jak se vyjadřujeme a jaký obrázek o sobě vytváříme. Samozřejmě chtěli zabít demokracii a demokracie, to jsou také debaty a bouřlivé konfrontace, ty jsou nezbytné, jsou pro demokracii důležité a samozřejmě budou pokračovat. Já samozřejmě

nechci přestat hovořit o demokratických debatách či o demokracii, vy byste mi to nedovolili, ale musíme být společně všichni schopni soustředit se na obecný zájem a být schopni vyrovnat se s touto těžkou situací, která je těžká již na ekonomické úrovni, protože naše země je již dlouhou dobu vnitřně rozdělená a protože se staly závažné věci, i když jsme na ně již zapomněli a i když mezi nimi nebyla žádná souvislost, tak koncem roku otřásl třemi městy ve Francii. Ano, musíme splnit to, co po nás žádají Francouzi a francouzský národ. Přál bych si, dámy a pánové, naším jménem sklonit hlavu – a to je ještě slabé slovo – nad velkou profesionalitou našich pořádkových sil, policisty, četníky a elitními jednotkami. Během tří dnů tyto síly riskovaly svůj život, aby vyšetřovaly pod křídly antiteroristické jednotky, aby hledaly tyto hledané osoby a co nejrychleji je zlikvidovaly.

Vážený pane předsedo, vážené paní ministryně, vážení páni ministři, vážení předsedové klubů, vážené poslankyně, vážení poslanci. Jak jste to již řekl, vážený pane předsedo, i další řečníci zde, za tři dny jsme přišli o 17 životů. 17 životů nám vzali barbaři. Teroristé zabili novináře, policisty, francouzské židy a prosté zaměstnance. Teroristé zabili známé i neznámé osoby, byly to osoby s různými kořeny, s různými názory a s různou vírou. Zasáhlo to veškeré mezinárodní společenství a Francii to zasáhlo přímo v srdci. Těch 17 životů symbolizovalo samotnou Francii, to, jaká je, naši svobodu projevu a životaschopnost naší demokracie, toleranci, oddělení náboženství od státu a další věci. Z celého světa přišla podpora a solidarita. Od novin z celého světa, od demonstrantů v různých světových městech, od šéfů států a vlád. A veškerá tato podpora dobře vyjadřovala osvědčenost Francie a univerzální poslání Francie, které je stále zde. Francie hrdě stojí na svých nohou. Je tady, je přítomná. Po smutečním obřadu v Jeruzalémě, který se konal dnes ráno, po náročné, ale krásné a patriotické ceremonii na policejní prefektuře v Paříži za přítomnosti francouzského prezidenta, ale také po smutečních obřadech za každou oběť, které se konaly v blízkém rodinném kruhu, bych znovu chtěl vzdát hold, hold všem obětem ve jménu celého národa. Myslím si, že hymna, kterou jsme nedávno slyšeli v těchto prostorách, byla skvělou reakcí na tyto události. Je to dobrá reakce pro rodiny, které zažívají neskutečnou bolest, reakce pro kolegy obětí, pro jejich přátele. Znovu bych jim chtěl vyjádřit naši soustrast. Náš prezident to dnes dopoledne řekl velmi osobním způsobem. Francie stojí po jejich boku a vždycky bude stát. V těchto těžkých časech se již od středy náš národ semkl, všude se konaly pochody, které ukázaly to, že terorismus, netolerance, antisemitismus či rasismus nemají v naší zemi místo. Stejně tak jako rezignace nebo lhostejnost. Vážený pane předsedo Národního shromáždění, vy jste to řekl, tyto akce jsou nejlepší reakcí Francouzů na tyto události. V pochodu se sešli bývalý prezident republiky, bývalí premiéři, předsedové jiných zemí, představitelé různých politických proudů země a všichni společně ukázali, že naše jednota je velmi silná. Ukázali, že Paříž je univerzálním hlavním městem svobody a tolerance. Francouzský lid znovu ukázal světlou historickou chvíli tohoto národa. Všichni řečníci to tady již řekli, rovněž neseme velkou odpovědnost. Je třeba si v této události zachovat chladnou hlavu a je třeba se mít na pozoru ohledně toho, jakým způsobem hovoříme a jaký obraz podáváme o tomto shromáždění. Samozřejmě že demokracie rovná se různé diskuze a konfrontace, které jsou nezbytné, jsou nezbytné pro životaschopnost demokracie a brzy v nich opět budeme pokračovat. Já bych

rozhodně nechtěl, aby tato událost jakýmkoliv způsobem omezila svobodu vyjadřování a živost našich diskuzí, ale je tady jedno velké ale. Je důležité, abychom společně byli schopni stále sledovat společný zájem. A je důležité zůstat s chladnou hlavou v již tak složité situaci, ekonomicky nejsme v dobré situaci, naše země už je fragmentovaná určitou dobu. Na konci roku se udály nepříjemné události, které nás rovněž zasáhly, v Joué-les-Tours, nebo v Dijonu. Je důležité umět dát Francouzům to, co od nás očekávají. Dámy a pánové, chtěl bych v našem jménu ocenit profesionalismus, nasazení a odvahu všech našich bezpečnostních složek – policistů, četníků, elitních jednotek. Tyto bezpečnostní složky odvedly za tři dny neuvěřitelnou práci a často nasazovaly vlastní životy. Hledaly podezřelé, vyslychaly jejich okolí a snažily se zamezit tomu, aby tito tři teroristé udeřili znovu.

Číslo úryvku	DMV	B1	B2	B3	B4
1	avec force et sobriété	silně a střdmě	s velikou silou a vážností	silně a jasně	(vynecháno)
2	barbarie	barbarství	barbarskými zločiny	v barbarském skutku	barbaři
3	touché au cœur	v samotném srdci	zasáhli Francii v samém srdci	ve svém srdci	zasáhlo přímo v srdci
4	ne s'y sont pas trompés	je zcela na místě	v tom bychom se neměli mýlit	tato podpora měla pravdu	tato podpora dobře vyjadřovala
5	sa lumière	její světlo	(vynecháno)	(vynecháno)	osvětenost Francie
6	éprouvante	náročné	bolestný	velice náročný	náročné
7	belle	krásném	krásný	nádherný	krásné
8	patriotique	vlasteneckém	vlastenecký	vlastenecký	patriotické
9	une magnifique réponse	skvělou odpovědí	úžasnou odpověď	velkolepou odpovědí	skvělou reakci
10	un magnifique message	skvělým vzkazem	úžasně poselství	velkolepou zprávou	dobrá reakce
11	une peine immense	kteří trpí	nesmírnou	neskutečnou bolest	neskutečnou bolest
12	inconsolable	jejichž žal nelze utišit	neutěšitelnou bolest	(vynecháno)	(vynecháno)
13	des mots forts	jasně řekl	velice silnými slovy	ve velice emotivním projevu	velmi osobním způsobem
14	épreuve	zkoušku	zkoušku	události	těžkých časech
15	crier son attachement	projevil, jak moc lpí	vyjadřovali podporu svobodě	vyjádřil svou náklonnost ke svobodě	(vynecháno)
16	un « non » implacable	jednoznačné „ne“	aby vyjádřili „ne“	aby řekl „ne“ terorismu	terorismus, netolerance, antisemitismus či rasismus
17	la plus belle des réponses	nejkrásnější odpovědi	nejkrásnější odpověď	nejkrásnější odpovědi	nemají v naší zemi místo
18	avec quelle force	jsme velmi silně řekli	s nesmírnou silou	(vynecháno)	nejlepší reakci
19	la capitale universelle de la liberté et de la tolérance	celosvětovým hlavním městem svobody a tolerance	Paříž se stala metropolí svobody a tolerance	Paříž byla hlavním městem svobody a tolerance	Paříž je univerzálním hlavním městem svobody a tolerance
20	très grande responsabilité	velké zodpovědnosti	velké zodpovědnosti	důležitost této zodpovědnosti	velkou odpovědnost
21	une exigence immense	obrovský požadavek	to je nesmírně náročné	(vynecháno)	(vynecháno)
22	Bien sûr	Samozřejmě	Jistě	Samozřejmě	Samozřejmě
23	nécessaires	je nutné	(vynecháno)	nezbytné	nezbytné
24	indispensables à sa vitalité	nezbytné pro životnost	nesmírně důležité pro její vitalitu	jsou pro demokracii důležité	jsou nezbytné pro životaschopnost demokracie
25	c'est normal	to je normální	to je normální	(vynecháno)	(vynecháno)
26	qui est déjà difficile	kteří už je tak dost obtížná	kteří je již velmi obtížná	kteří je těžká již na ekonomické úrovni	v již tak složité situaci
27	notre pays aussi est fracturé	naše země je (...) rozštěpena	naše země je (...) v určité krizi	naše země je (...) vnitřně rozdělená	země už je fragmentovaná
28	des événements graves	k závažným událostem	vážné události	závažné věci	nepříjemné události
29	qui ont frappé les esprits	ty nás velmi zasáhly	kteří nás zasáhla	otřásl třemi městy	kteří nás rovněž zasáhly
30	le mot est faible	je to slabé slovo	ač je to slabé slovo	a to je ještě slabé slovo	(vynecháno)
31	très grand professionnalisme	velkou profesionalitu	velké profesionalitě	velkou profesionalitu	(vynecháno)
32	un travail remarquable	obrovskou práci	skvělou práci	(vynecháno)	neuvěřitelnou práci
33	en trois jours, oui, en trois jours	za tři dny, ano, za tři dny	Během tří dnů	během tří dnů, ano, během tří dnů	za tři dny
34	Les terroristes ont tué, assassiné des journalistes, (...) Les terroristes ont tué des personnes connues...	Teroristé zabili, zavraždili novináře (...) Teroristé zabili známé osoby	Teroristé zavraždili novináře, policisty (...) Teroristé zabili osoby známé...	Teroristé zabili, zavraždili novináře (...) Teroristé zabili známé...	Teroristé zabili novináře (...) Teroristé zabili známé...
35	Oui, c'est la France	ano, celá Francie	Ano, zasáhli Francii v samém srdci	ano, Francie...	(vynecháno)
36	Mais la France est debout	ale Francie nadále stojí	Francie není na kolenou	Ale Francie se vztyčila	Francie hrdě stojí na svých nohou
37	Elle est là, elle est toujours présente	je stále tady, je pořád přítomna	Francie je stále zde, je stále přítomna	Je zde, je stále přítomná	Je tady, je přítomná.
38	cérémonie éprouvante, belle, patriotique	po obřadu, po náročném, krásném a vlasteneckém obřadu	obřad, který byl jistě bolestný, ale krásný a vlastenecký	obřadu, který byl velice náročný, ale také nádherný a vlastenecký	po náročné, ale krásné a patriotické ceremonii
39	une magnifique réponse, un magnifique message	skvělou odpovědí, skvělým vzkazem	úžasnou odpověď a úžasně poselství	velkolepou odpovědí a zprávou	byla skvělou reakcí na tyto události. Je to dobrá reakce pro rodinu
40	a été à la hauteur de son histoire	byl na výši, dostal své historii	stanul na důstojném místě své historie	je na výši své historie	světlu historickou chvíli
41	Loin de moi l'idée de déposer la moindre chape de plomb	Já jsem rozhodně dalek toho, abych se snažil udusit...	mně je vzdálena každá myšlenka, abych (...) se snažil utlumit	Já samozřejmě nechci přestat hovořit	Já bych rozhodně nechtěl
42	Mais, mais	ale, ale	Ale	ale	ale je tady jedno velké ale
43	de l'attente, de l'exigence, du message des Français	očekávání a požadavků Francouzů	dostát očekáváním a nárokům	splnit to, co po nás žádají Francouzi	dát Francouzům to, co od nás očekávají
44	le très grand professionnalisme, l'abnégation, la bravoure	velkou profesionalitu, odříkání a odvahu	té velké profesionalitě, odříkání všech našich...	velkou profesionalitou	profesionalismus, nasazení a odvahu
45	traquant les individus recherchés, travaillant sur les filières, interrogeant les entourage	stopovaly hledané osoby, ptaly se, vyšetřovaly...	při vyšetřování (...) aby dopadli ty hledané osoby	aby vyšetřovaly pod křídly antiteroristické jednotky, aby hledaly tyto hledané osoby...	Hledaly podezřelé, vyslyšely jejich okolí a snažily se zamezit tomu
46	c'est toute la communauté nationale	celé národní společenství	dotkli se tím celého národního společenství	celý národ byl zasažen	zasáhlo to veškeré mezinárodní společenství
47	De la liberté d'expression, de la vitalité de notre démocratie, de l'ordre républicain, de nos institutions, de la tolérance, de la laïcité.	svobody projevu, vitality naší demokracie, republikánského řádu, našich institucí, tolerance, laickosti	svobody projevu, vitality naší demokracie, republikánského řádu, našich institucí, tolerance a laicity	ale též symbol svobody projevu, symbol demokracie, symbol republikánského zřízení, našich politických institucí, naší tolerance i laického zřízení	naši svobodu projevu a životaschopnost naší demokracie, toleranci, oddělení náboženství od státu a další věci
48	Les soutiens, la solidarité	Podpora a solidarita	Ta podpora a solidarita	Podpora a solidarita	Veškerá tato podpora
49	de la presse, partout	od představitelů tisku, všude	z celého světa, z tisku	z tisku, odevšud	Od novin z celého světa
50	Il a marché partout	pochodoval všude	Lidé všude pochodovali	že se náš národ sjednotil, kráčet bok po boku	všude se konaly pochody
51	Ces rassemblements	A tyto demonstrace	Tato shromáždění	Tato shromáždění	tyto akce
52	Le peuple français	Francouzský lid	Francouzský lid	Francouzský národ	Francouzský lid
53	pour nous tous	pro nás všechny	My	jsme to také my, co zde sedíme	rovněž neseme
54	vigilants	velký pozor	nesmírný pozor	abychom si dávali pozor	je třeba se mít na pozoru
55	collectivement	všichni společně	kolektivně	společně všichni	společně

Číslo úryvku	B1	B2	B3	B4
I	duch Francie	17 životů bylo zničeno	vyhaslo 17 životů	za tři dny jsme přišli o 17 životů
II	právě to chtěli teroristé porazit	Francie jako taková měla být zasažena a zničena. Její duch měl být zničen	v tomto krásném sále	prostě zaměstnance
III	hold celého národa všem obětem	naším jménem, jménem nás všech	hluboko v srdci	je důležité, abychom společně
IV	už od středy pochodoval všude	od občanů	samozřejmě	je důležité zůstat
V	koneckonců vy byste to ani nedovolili	ještě jednou	těžkou situací	v dobré situaci
VI	policii, četníkům, elitním jednotkám	vůbec všem formám	pod křídly	přišli o 17 životů. 17 životů nám vzali barbaři
VII		i ekonomicky	měla pravdu, ano, je to duch Francie	byly to osoby s různými kořeny, s různými názory a různou vírou
VIII			Ano, musíme splnit to,	bych znovu chtěl vzít hold, hold všem obětem
IX			kteřá přicházela z celého světa	a všichni společně ukázali, že naše jednota je velmi silná. Ukázali, že Paříž...
X			univerzální sdělení	které jsou nezbytné, jsou nezbytné pro životaschopnost
XI			V neděli s hlavami států a zahraničních vlád	Stejně tak jako rezignace
XII			s to tomuto čelit	
XIII			být společně všichni schopni soustředit se	
XIV			Během tří dnů tyto síly riskovaly	

Číslo	DMV	B1	B2	B3	B4
1	2	2	<u>3</u>	2	<u>0</u>
2	2	2	<u>4</u>	2	<u>4</u>
3	2	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
4	1	1	<u>2</u>	1	<u>2</u>
5	1	1	<u>0</u>	<u>0</u>	1
6	2	<u>1</u>	2	2	<u>1</u>
7	1	1	1	<u>2</u>	1
8	2	2	2	2	<u>1</u>
9	2	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
10	2	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
11	2	2	2	2	2
12	4	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
13	1	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	1
14	2	<u>4</u>	2	<u>0</u>	2
15	2	2	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
16	2	2	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1</u>
17	2	2	2	<u>4</u>	2
18	2	2	2	<u>0</u>	2
19	1	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	1
20	2	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
21	4	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
22	2	<u>1</u>	2	<u>1</u>	<u>1</u>
23	1	<u>2</u>	<u>0</u>	<u>2</u>	<u>2</u>
24	2	2	<u>3</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
25	1	<u>2</u>	1	<u>0</u>	<u>0</u>
26	2	<u>4</u>	<u>4</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
27	4	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
28	1	1	1	1	1
29	1	<u>2</u>	1	1	1
30	2	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>0</u>
31	3	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>0</u>
32	1	<u>2</u>	1	<u>0</u>	<u>2</u>
33	1	<u>2</u>	<u>0</u>	<u>2</u>	<u>0</u>
34	1	1	1	<u>2</u>	1
35	2	2	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>0</u>
36	1	1	1	1	<u>2</u>
37	2	2	2	2	<u>1</u>
38	1	<u>2</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
39	1	<u>2</u>	1	<u>0</u>	<u>0</u>
40	2	<u>1</u>	2	<u>1</u>	2
41	1	<u>2,66</u>	1	<u>2</u>	<u>2</u>
42	2	2	<u>1</u>	<u>0</u>	2
43	2	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>0</u>
44	1	1	<u>0</u>	<u>0</u>	1
45	1	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	1
46	1	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
47	1	1	<u>0</u>	<u>2</u>	<u>0</u>
48	1	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
49	1	1	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
50	1	1	<u>0</u>	<u>4</u>	<u>0</u>
51	1	<u>0</u>	1	<u>0</u>	<u>0</u>
52	1	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
53	1	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
54	1	1	<u>4</u>	<u>0</u>	<u>2</u>
55	1	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
I		<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>4,68</u>
II		<u>1</u>	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
III		<u>1</u>	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
IV		<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
V		<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
VI		<u>1</u>	<u>1</u>	<u>3,5511</u>	<u>1</u>
VII			<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
VIII				<u>1</u>	<u>1</u>
IX				<u>2</u>	<u>1</u>
X				<u>1</u>	<u>2</u>
XI				<u>1</u>	<u>1</u>
XII				<u>1</u>	
XIII				<u>1</u>	
XIV				<u>1</u>	
Celkem	89	86,66	76	70,5511	64,68

Projev prezidenta republiky na Terezínské tryzně neděle 17.05.2015

Vážený pane předsedo vlády, vážený pane kardinále, vážený pane rabíne, vážený pane řediteli Munku, dámy a pánové,

1 scházíme se pravidelně v Terezíně, ne jenom proto, abychom jsme si připomněli
2 památku **našich** mrtvých, ať už zemřeli zde, nebo po transportu do koncentračních
3 táborů.

4 Myslím, že všichni chápeme Terezín jako varování. Varování před nenávistí.
5 Tehdy to byla rasová nenávist, která rozdělovala lidi na Herrenvolk a Untermenschen,
6 ale zažili jsme i nenávist třídní a v současné době k nám od jihu přichází **vlna** nenávisti
7 náboženské.

8 **Největším** spojencem nenávisti je **podle mého názoru** lhostejnost. Nikoli **hrstka**
9 aktivních kolaborantů, ale **velká část** lidí, která nevnímá, co se kolem nich děje a
10 probudí se až **příliš pozdě**. Chtěl bych citovat výrok, který možná nikdy nebyl pronesen,
11 možná že je jen literární fikcí, ale **dokonale** tuto lhostejnost vystihuje. „Když zavírali
12 Židy, neprotestoval jsem, protože jsem nebyl Žid. Když zavírali komunisty, neprotestoval
13 jsem, protože jsem nebyl komunista. Když zavírali sociální demokraty, neprotestoval
14 jsem, protože jsem nebyl sociální demokrat. Když zavírali katolíky, neprotestoval jsem,
15 protože jsem nebyl katolík, a když zavírali liberály, neprotestoval jsem, protože jsem
16 nebyl liberál. A když si přišli pro mě, nezbyl už nikdo, kdo by proti tomu protestoval.“

17 Dovolte, abych Vám připomněl, jako ilustraci **pozdního** probuzení jednu scénu
18 z filmu Michaila Romma Obyčejný fašismus. Tam jsou dva záběry. První asi z roku 1942
19 na hajlující obecenstvo při Goebbelsově projevu. A druhý asi z roku 1944, kdy **patrně**
20 totéž nebo podobné obecenstvo **zamračeně** mlčí a komentátor ústy Miroslava Horníčka
21 říká: „Podívejte se, oni začali přemýšlet.“ Němci možná začali přemýšlet v roce 1944,
22 když už bylo pozdě. My bychom měli přemýšlet a zbavit se lhostejnosti už teď. Třídní
23 nenávist rovněž vedla k budování koncentračních táborů a vzpomínám si na fotografii
24 jednoho z nich, kde bylo napsáno „Prací ke svobodě“, „Arbeit macht frei“. Možná že toho
25 komunistického **politruka** ani nenapadlo, jak opakuje nacistické heslo. A dnes, jak už
26 jsem již řekl, se setkáváme po nenávisti rasové a nenávisti třídní s náboženskou
27 nenávistí, která opět dělí lidi do dvou skupin. Do skupiny věřících a do skupiny

28 nevěřících, kam patří **samozřejmě** i ti, kdo vyznávají jinou víru než ideologové
29 Islámského státu.

30 Jaký je rozdíl mezi upalováním člověka v železné kleci nebo uřezávání hlav
31 koptských křesťanů zaživa a plynovými komorami? Můžete namítnout, že zatím jsou
32 oběti Islámského státu daleko méně početné než oběti nacizmu. Ano, ale zatím. A jak
33 dlouho ještě? Kromě toho jeden podstatný rozdíl tady je. Nacizmus své vyhlazovací
34 tábory utajoval, umisťoval je do odlehlých oblastí Osvětim, Majdanek, Sobibor, Treblinka
35 a další.

36 Islámští teroristé své **sadistické krutosti** zveřejňují na profesionálních
37 videonahrávkách a chlubí se jimi. Reagovat na tento pokus o návrat do středověku
38 **pouhými** demonstracemi, **pouhými** protestními manifestacemi, **zdaleka** nestačí.
39 Zejména když si uvědomíme, že vůdce Islámského státu Bagdádí nedávno vyzval
40 všechny muslimy, aby se k němu připojili. A když si uvědomíme, že tisíce mladých
41 Západoevropanů se dobrovolně hlásí mezi džihádisty, třebaže mají jiné kulturní kořeny.

42 Přál bych si tedy, abychom našli odvahu zbavit se lhostejnosti, zbavit se strachu,
43 neříkat, že u nás ještě o nic nejde, protože nejsme New York, nejsme Londýn, nejsme
44 Madrid, nejsme Paříž, nejsme Kodaň, ale když budeme zbabělí, možná jednou budeme.

45 Chtěl bych vyzvat k aktivní obranné akci proti základnám teroristů Islámského
46 státu a jeho poboček, v nichž se **možná** už dnes cvičí ti, kdo mohou napadnout
47 teroristickými útoky naši zemi. Chtěl bych vyzvat, abychom právě při uctění památky
48 mrtvých z Terezína, nedopustili další mrtvé, další oběti, abychom už nikdy nedopustili
49 nový Terezín.

50

51 Děkuji Vám za pozornost.

Projev z 17. 5. 2015, dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10997918455-mimoradne-porady-ct24/215411034000072-terezinska-tryzna/> (začátek projevu v 57:50)

[citováno 10. 8. 2015]

Václav Havel: Zahájení konference Komunikační strategie v éře terorismu

1 Dámy a pánové,

2 srdečně vás zdravím. Nebudu mluvit dlouho, zato možná trošku provokativně. Snad mi to bude
3 prominuto.

4
5 Chtěl bych začít poněkud fenomenologicky, kritickým rozbořen samotného názvu tohoto
6 setkání. Mluvíte zde o strategii komunikace. Nevím, jak je tomu v jiných jazycích, ale v češtině si
7 pod pojmem strategie představujeme jakýsi skrytý plán. Například ve slavné bitvě u Slavkova
8 mohl mít Napoleon strategii, jak nečekaně přepadnout protivníky a ta mohla být úspěšná právě
9 proto, že nebyla protivníkovi známa. Pod pojmem strategie si představuji jakousi lest či tajný
10 manipulační projekt, od něhož se teprve odvíjí viditelné důsledky. Strategie má zkrátka v mém
11 pocitu význam jakéhosi triku.

12
13 Ale přesně toto dnešní svět nepotřebuje. Potřebuje naopak otevřenost, autenticitu postojů,
14 autenticitu myšlení. Je třeba otevřeně, po pravdě a bez her či předstírání mluvit o vlastní kultuře,
15 o jiných kulturách a o jejich vzájemném vztahu. Je třeba říct, čeho si ceníme na islámu, co nám je
16 na něm cizí a co nám je cizí na jeho soudobé politické aplikaci. Musíme jasně říct, co nás fascinuje
17 na buddhismu a co je nám na něm nepochopitelné. Strategii by tudíž mělo být nemít žádnou
18 strategii. Být sami sebou, říkat pravdu, říkat, co si myslíme a hledat to, co je různým kulturám
19 společné, na čem se mohou – jako na jisté bázi pobytu na téže planetě – shodnout. Bohužel tomu
20 bývá většinou tak, že musí nastat společenský otřes, aby takové základní minimum svět vůbec
21 hledal. Například Všeobecná deklarace lidských práv vznikla ze šoku druhé světové války. Bylo
22 by tudíž dobré takové minimum hledat, aniž bychom museli čekat na další šok.

23
24 Většinu svého života jsem nemohl opustit svou zemi. Poté, co jsem se stal prezidentem, jsem
25 naopak náhle projel asi padesát zemí světa. O to intenzivněji jsem vždy znovu a znovu cítil
26 naléhavou potřebu respektu k místním tradicím, k historii, k tomu, v co lidé věří, k jejich
27 autoritám. Náš euro-americký civilizační okruh má takového respektu málo. Začasté dosti
28 agresivním a nevybíravým způsobem pokrývá svými atributy celou planetu a jiné civilizační
29 okruhy a kultury se cítí být pod velkým tlakem a bouří se. Měli bychom být velmi opatrní a
30 nikomu nic nevnucovat. Pouze nabízet a sloužit jako eventuální inspirace. Vracím se tedy k tomu,
31 čím jsem začal. Je třeba otevřeně a pravdivě přemýšlet, komunikovat a netaktizovat.

32

33 Slíbil jsem lehce provokativní vystoupení, a proto mi dovolte provokativní závěr. Manhattan
34 jsem poznal a zamiloval si jej v roce 68. V době Pražského jara mi bylo umožněno cestovat a já
35 toho využil k návštěvě premiéry své hry. Poté jsem New York navštívil až po několika desetiletích
36 už v prezidentské funkci. Manhattan se ovšem od toho, jak jsem jej znal z let šedesátých, lišil.
37 Lišil se opticky dvěma vysokými budovami, porušujícími profil manhattanských mrakodrapů,
38 budovami bez architektonického nápadu. Nekonečné kubíky kancelářského prostoru. V jedné
39 z těchto budov nahoře byla restaurace, v níž jsem cítil, jak se vše hýbe. Myslím, že kymáčet se
40 může loď na moři ale ne dům. Tyto budovy jsem pochopil jako ošklivé stavby, které porušují
41 profil Manhattanu. Někoho, kdo se opírá o zcela jiné tradice, o jiné prostředí, však mohly navíc
42 provokovat jako projev pýchy, manifestace nadřazenosti a hold určitému typu konzumní
43 kultury. Tím neomlouvám zločince, kteří zabili více než tři tisíce nevinných lidí. Tím se chci
44 pouze pokusit dotknout způsobu myšlení nikoli teroristů, ale miliónů těch, kteří s nimi tiše, tajně
45 sympatizují. Právě v tom totiž vidím veliký problém dnešního světa. Čím jsou civilizační okruh či
46 stát rozvinutější, ekonomicky i v jiných směrech bohatší, tím by měly být i pokornější. Stalo se
47 však to, čeho jsem se obával. New York začne s teroristy soutěžit a pokusí se jim dokázat, že je
48 nejlepší a postaví budovy ještě jednou tak vysoké. S terorismem je však třeba se vyrovnávat
49 jiným způsobem, než důkazy schopnosti stavět ještě vyšší a vyšší stavby jako výzvy k novým
50 teroristickým pokusům.

51
52 Na světě je několik velmi zlých diktatur. Postoje Evropské unie, Spojených států a dalších
53 demokratických zemí k těmto režimům musí být naprosto nesmiřitelné a tvrdé. Nikoli však
54 předváděním vlastních úspěchů, vlastní velikosti, pyšným ukazováním svých výkonů, nikoli
55 stavbou stále vyšších babylónských věží. Strategií demokratů by měl být právě doplněk toho, co
56 charakterizuje takzvané strategické myšlení: pokorné porozumění pro tajemství světa,
57 otevřenost, úcta k jinakosti a rázné vystupování proti všem, kteří útočí na lidské svobody, kteří
58 se zpronevěřují onomu společnému mravnímu minimu. Vědomí, že nevíme vše, že nepochopíme
59 vše, ale přesto spolu či vedle sebe musíme žít.

60 Děkuji

Projev z 1. listopadu 2007, dostupné na:

http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=1169_projevy.html&typ=HTML

[citováno 10. 8. 2015]